

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

Jämsän Alhojärven alue

Ilona Yliniemi

KESKI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA I | 2006

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

Jämsän Alhojärven alue

Ilona Yliniemi

Jyväskylä 2006

Keski-Suomen ympäristökeskus

KESKI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS

KESKI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 1 | 2006

Keski-Suomen ympäristökeskus
Luonto ja kulttuuriympäristöt

Taitto: Jan Lustig
Kansikuva(t): Maija Mussaari
Sisäsivujen kuvat: Ilona Yliniemi

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Kopijyvä Oy, Jyväskylä 2006

ISBN 978-952-11-2544-7 (nid.) tai (sid.)
ISBN 978-952-11-2545-4 (PDF)
ISSN 1796-1890 (pain.)
ISSN 1796-1904 (verkkok.)

SISÄLTÖ

1 Johdanto.....	5
2 Yleissuunnittelun tausta ja tavoitteet	6
3 Menetelmät	7
3.1 Suunnittelualan valinta ja rajaus	7
3.2 Esiselvitys	8
3.3 Suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman kohteet	8
3.4 Tiedotus	8
3.5 Maastotyöt.....	9
4 Suunnittelualan yleiskuvaus	10
5 Kohteiden yleisiä hoito-ohjeita	13
5.1 Perinnebiotoopit.....	13
5.1.1 Laidunnus	14
5.1.2 Niitto	15
5.1.3 Raivaus	16
5.2 Peltosaarekkeet ja reunavyöhykkeet.....	16
5.3 Vesiuomat pientareineen.....	17
5.4 Pientareet	18
5.5 Kosteikot.....	18
5.6 Muut lumokohteet	18
5.7 Suojavyöhykkeet.....	19
6 Hoidon toteutus ja rahoitus	20
6.1 Ympäristötuen erityistuet ja ei-tuotannollisten investointien tuki	20
6.2 Erityistukien hakeminen.....	21
6.3 Muut rahoitusmahdollisuudet	22
7 Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma	24
7.1 Suunnittelualan kohteet yleisesti.....	24
7.2 Kohdekuvaukset.....	25

Kirjallisuus

Liitteet

1 Johdanto

Maatalousympäristö on ihmisen muokkaamaa kulttuurivaikutteista ympäristöä, jonka säilyminen vaatii jatkuvaa hoitoa. Avoimet peltoaukeat, ja etenkin perinteisen maatalouden muokkaamat puoliavoimet ja avoimet elinympäristöt, ovat monen lajin säilymisen elinehto. Jopa neljännes Suomen luonnonvaraisista lajeista on riippuvainen maatalouden muovaamista elinympäristöistä. Maatalousalueen luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat alueella harjoitettu maatalous, sen eri tuotantosuunnat ja viljelymenetelmät sekä peltojen lomassa ja reunoilla olevat luonnonalueet. Yleisesti monimuotoisuudella tarkoitetaan erilaisten elinympäristöjen ja niissä viihtyvien lajien runsautta. Avoimesta peltoympäristöstä ja karjanpidosta hyötyviä lajeja on runsaasti etenkin maamme linnustossa. Perinteisen kaski-, niitto- ja laiduntalouden synnyttämät niityt, haat ja metsälaitumet ovat lajirikkaudeltaan vertaansa vailla olevia luontotyyppejä. Monet Suomen uhanalaisista kasvi- ja eläinlajeista löytyvätkin näiltä katoavilta luontotyypeiltä eli perinnebiotoopeilta.

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuteen kuuluu perinnebiotooppien lisäksi runsaasti myös muita varsinaisten peltojen ulkopuolisia alueita. Peltojen ja peltoteiden runsaskukkaiset pientareet, maisemaa halkovat avo-ojat ja vesiuomat pientareineen sekä peltojen metsäsaarekkeet, valoisat reunavyöhykkeet ja pienet kosteikot lisäävät omalta osaltaan maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta. Vaihtelevassa maisemassa viihtyy ihmisen lisäksi runsas peltolinnusto, useat nisäkkäät, selkärangattomat ja kasvit. Maatalouden rakennemuutoksen ja tuotannon tehostumisen myötä on maatalousalueiden luonnon monimuotoisuus vähentynyt. Maalaismaisema on yksipuolistunut ja pusikoitunut, pientareet pienentyneet ja kaukiit kukkaniityt heinittyneet - ahomansikkakin alkaa olla jo ahtaalla.

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden säilymistä toteutetaan lähinnä maatalouden ympäristötukijärjestelmän kautta. Noin 95 % viljelijöistä on sitoutunut ympäristötukijärjestelmään. Ympäristötuki koostuu perus- ja lisätoimenpiteistä sekä erilaisista erityistukimuodoista. Osa erityistuista on suunnattu tukemaan maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja hoitoa. Tuen kautta viljelijälle voidaan korvata tilan monimuotoisuuskohteiden hoitotyöstä aiheutuneita kustannuksia. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden (lumo-) yleissuunnittelun tavoitteena on kartoittaa suunnittelualueella sijaitsevat maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet ja tehostaa niiden hoitoa ja ylläpitoa. Yleissuunnitelmaa voidaan käyttää pohjana tarkemmille hoitosuunnitelmille, joita laaditaan haettaessa maatalouden ympäristötuen erityistukia tai toteutettaessa muita ympäristönhoitoon liittyviä hankkeita.

2 Yleissuunnittelun tausta ja tavoitteet

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden (lumo-) yleissuunnittelun tavoitteena on löytää maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet, tuoda ne maanomistajan tietoon sekä ohjata ja tehostaa niiden hoitoa. Suunnitelmassa esitettyjen yleisten hoito-ohjeiden ja kohdekuvauksista ilmenevien tarkempien hoitosuositusten avulla maanomistaja voi hoitaa ja kunnostaa tilansa luontokohteita tavalla, joka edistää luonnon monimuotoisuutta. Rahoitusta kohteiden hoitoon voi hakea maatalouden ympäristötukeen sitoutunut viljelijä maatalouden ympäristötuen erityistukien kautta. Erityistuilla voidaan korvata alueiden hoidosta syntyneitä kustannuksia ja tulonmenetyksiä. Yleissuunnitelma toimii pohjana tarkemmissa erityistukien hakuun liittyvissä kohdekohtaisissa hoitosuunnitelmissa. Yleissuunnittelualueella sijaitsevat kohteet ovat etusijalla erityistukirahoituspäätöksiä tehtäessä. Yleissuunnitelmassa esitellään erityistukien lisäksi myös muut vaihtoehtoiset rahoitusmuodot, joiden avulla voidaan kattaa alueiden hoidosta syntyneitä kustannuksia. Yleissuunnitelmassa esitettyjen hoitotoimenpiteiden toteutus on aina vapaaehtoista.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamia yleissuunnitelmia on tehty valtakunnallisesti vuodesta 2003 lähtien. Ensimmäinen Keski-Suomessa toteutettu lumo-yleissuunnitelma tehtiin Saarijärven reitin valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (Virola 2004). Vuoden 2004 suunnittelualueena olivat maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet Honkolan ja Koiviston kylät Äänekoskella (Horppila-Jämsä 2005) ja vuonna 2005 lumo-yleissuunnitelma tehtiin Kinnulaan, Muholan ja Urpilan kylille (Kareksela 2005). Vuonna 2006 Maa- ja metsätalousministeriö myönsi Keski-Suomen ympäristökeskukselle määrärahan kahden lumo-yleissuunnitelman laadintaan.

Keski-Suomen ympäristökeskus perusti vuoden 2006 yleissuunnitelmien laatimista ohjaamaan ohjausryhmän, jonka tehtäviin kuului mm. suunnittelualueiden valinta sekä suunnitelmien valmistumisen seuranta ja ohjaus. Suunnittelualueiden valinnassa päätettiin maakunnallisen tasapuolisuuden vuoksi painottaa eteläiseen Keski-Suomeen edellisten suunnittelualueiden sijoituttua pohjoiseen. Aluevalinnassa päädyttiin Jämsän Alhojärven maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle ja Kuhmoisten Ruolahteen ja Tehinniemeen, joista Ruolahti on maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Ohjausryhmässä olivat aluevalinnan jälkeen edustajat myös molemmista kunnista. Ohjausryhmän muodostivat seuraavat henkilöt/tahot: maaseutuasiamies Katri Myry/Jämsän kaupunki (pj.), Veli-Matti Valkeajärvi/Jämsän maamiesseura ry., maaseutusihteeri Marja-Leena Rajala/Kuhmoisten kunta, Tellervo Läntelä/Ruolahden kyläyhdistys, Juha Lappalainen/MTK Keski-Suomi, Anssi Mennala/MTK Jämsän Seutu, Ilkka Säynätjoki/MTK Kuhmoinen, Merja Lehtinen/Keski-Suomen TE-keskus, Pekka Ilén/ProAgria Keski-Suomi, Ilkka Yläjoki/ProAgria Häme sekä Päivi Halinen, Ansa Selänne, Liisa Horppila-Jämsä, Maija Mussaari ja Ilona Yliniemi (siht.)/Keski-Suomen ympäristökeskus. Suunnitelmien laatijaksi valittiin suunnittelija Ilona Yliniemi Keski-Suomen ympäristökeskuksesta. Ohjausryhmän kokoonpanosta pyrittiin muodostamaan mahdollisimman monipuolinen eri toimijoiden suhteen, sillä yksi suunnitelman keskeisistä tavoitteista on parantaa viranomaisten, neuvojen ja viljelijöiden välistä vuorovaikutusta. Ohjausryhmä kokoontui vuoden 2006 aikana neljä kertaa.

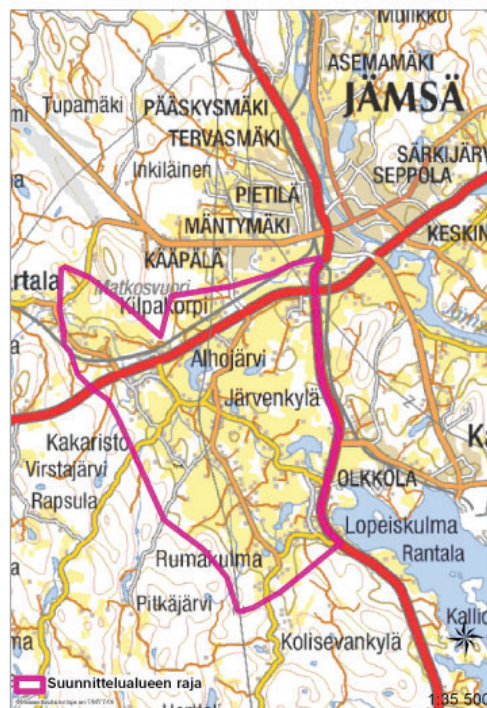
3 Menetelmät

3.1

Suunnittelualueen valinta ja raja

Alhojärven alueen suunnittelualueeksi valintaan vaikutti erityisesti alueen sijainti maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, alueen pitkä maataloushistoria ja sen elinvoimaisuus viljelyalueena. Lisäksi Alhojärven alue on tehokkaasti viljeltyä, jolloin vielä olemassa olevien monimuotoisuuskohteiden esille tuominen korostuu. Alueella tehtiin myös maastokäynti ennen varsinaista valintaa, jonka perusteella maisemassa erottui mahdollisia monimuotoisuuskohteita. Yleisesti ottaen suunnittelualueen valinnassa käytettiin Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluoppaan (Heikkilä 2002) kriteerejä: suunnittelualue koostuu pääasiassa maatalousympäristöstä, missä peltoalueen osuus on suurempi kuin muiden maankäyttömuotojen (esimerkiksi metsätalous) ja luonnonalueiden (esimerkiksi vesistöt ja suojelualueet), alueella on maatiloja enemmän ja tiheämmin kuin muualla lähiympäristössä ja valtaosalla suunnittelualueen tiloista harjoitetaan aktiivista maataloutta. Lisäksi Alhojärven suunnittelualueella on muutamia toimivia karja- ja hevostiloja, joiden olemassaololla on kohteiden hoidon, esimerkiksi laidunnuksen, järjestämisen kannalta keskeinen merkitys.

Suunnittelualueen raja noudattelee pitkälti maakunnallisesti arvokkaan Alhojärven maisema-alueen rajoja. Alhojärven maisema-alue käsittää Alhojärven alueen, jonka lisäksi suunnittelualueeseen otettiin mukaan Partalan ja Kääpälän peltoalueita. Rajaukseen sisällytettiin myös Lahdentien varrella olevat maisema-alueen ulkopuoleiset peltoalueet. Suunnittelualueen pinta-alaksi muodostui noin 2000 hehtaaria.

Kuva 1. Lumo-yleissuunnittelualue.

Esiselvitys

Lumo-yleissuunnitelman tekeminen alkoi toukokuussa 2006 esiselvitysaineiston kokoamisella. Esiselvityksessä kartoitettiin alueella aikaisemmin tehdyt luontoselvitykset ja muut saatavissa olevat luontotiedot. Alueelta selvitettiin mm. aiemmin inventoidut perinnebiotoopit, maakunnallisesti arvokkaat rakennetut ympäristöt, nykyiset erityistukikohteet ja muinaisjäännökset. Myös perustetut luonnonsuojelualueet ja vielä toteuttamattomat luonnonsuojeluohjelmien alueet kartoitettiin. Esiselvityksen perusteella saatuja tietoja käytettiin hyväksi maastotöitä suunniteltaessa.

Suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman kohteet

Alhojärven alue kuuluu Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosaan, jonne on laadittu suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma vuonna 1999 (Olkkonen 2000). Suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman tavoitteena on edistää suojavyöhykkeiden perustamista vesiensuojelun kannalta tarkoituksenmukaisesti ja hyödyntää tähän tarkoitukseen käytettävissä olevat erityistukivarat ympäristönsuojelun kannalta mahdollisimman tehokkaasti. Perustetut suojavyöhykkeet edistävät myös luonnon monimuotoisuutta. Suojavyöhykkeiden yleissuunnittelussa alueelta kartoitettiin mahdolliset suojavyöhykkeiden perustamispaikat, jotka esitettiin suunnitelmassa kohdekuvauksina ja karttaesityksenä. Suojavyöhykesuunnitelman ja lumo-yleissuunnitelman tavoitteet täydentävät toisiaan ja siksi suojavyöhykekohteet on otettu mukaan tämän työn yhteyteen.

Tiedotus

Lumo-yleissuunnittelusta tiedotettiin kesäkuussa 2006 Keski-Suomen ympäristökeskuksen internetsivuilla, jolloin hankkeesta lähetettiin tiedote myös lehdistölle. Alueen maanomistajia lähestyttiin tiedotekirjeellä, josta ilmeni yleissuunnittelun tavoitteet ja etenemistapa. Maanomistajatiedot saatiin kaupungin kiinteistötietorekisteristä. Tiedotekirje lähti alkukesästä 43 talouteen. Loppukesästä suunnittelua täydennettiin, jolloin kirje lähetettiin vielä kymmeneen osoitteeseen.

Viljelijöille, maanomistajille ja kaikille asiasta kiinnostuneille pidettiin alkukesästä ennen maastotöiden alkua Kaupungintalolla tiedotustilaisuus, jossa esiteltiin lumo-yleissuunnittelun yleisiä periaatteita ja aikataulua. Lehdistötiedotteen ja yleisötilaisuuden jälkeen asiasta ilmestyi lehtiartikkelit paikallislehden (Koillis-Häme) ja maatalousalan julkaisun toimesta (Maaseudun Tulevaisuus). Lisäksi Jämsän kaupungin maataloustoimen sivulla oli asiasta tiedote ja suunnittelualan alustavaan rajaukseen saattoi tutustua kunnassa.

Ennen tilakohtaisia maastokäyntejä pyrittiin tiedotekirjeen lisäksi maanomistajat tavoittamaan henkilökohtaisesti, jolloin maastokäynnin ajankohta pystyttiin sopimaan niin, että maanomistaja saattoi halutessaan olla paikalla ja mukana maastossa. Puhelinkeskustelun perusteella muutamia maanomistajia jäi pois kartoituksesta, esimerkiksi peltojen metsittämisen vuoksi. Tiedottaminen poiki yhteydenottoja muiltakin kuin kirjeiden saajilta, joiden perusteella sovittiin muutamia maastokäyntejä. Yhteensä maastossa oli mukana 44 maanomistajaa, joiden kanssa keskusteltiin lumo-yleissuunnittelusta, alueiden mahdollisesta hoidosta ja erityistukien hausta.

Yleissuunnittelun maastotöiden päättymisestä ja tuloksista julkaistiin syksyllä internettiedote Keski-Suomen ympäristökeskuksen ja Jämsän kaupungin maataloustoimen verkkosivuilla. Yleissuunnittelun maastotöiden tuloksista pidettiin marraskuussa toinen yleisötilaisuus Jämsän maamiesseurantalolla, jota ennen lumo-yleissuunnitelman alustava raportti oli nähtävillä Jämsän kunnassa. Yleisötilaisuudesta tiedotettiin paikallislehden ja kaupungin kautta. Yleisötilaisuuksissa maanomistajilla oli mahdollisuus esittää mielipiteitään, saada lisätietoja yleissuunnittelusta ja kommentoida suunnitelmaluonnosta. Yleisötilaisuuden jälkeen suunnittelija Ilona Yliniemi oli myös esittelemässä yleissuunnitelmaluonnosta päivän ajan Jämsän kaupungintalolla. Yleissuunnittelusta ilmestyi tämän jälkeen lehtijutut Koillis-Hämeessä ja Keski-Suomalaisessa. Suunnitelman valmistuttua se postitettiin maanomistajille, joiden mailta löytyi lumo-kohteita.

3.5

Maastotyöt

Maastotyöt suunnittelualueella aloitettiin heinäkuun lopulla ja viimeiset maastokäynnit tehtiin syyskuun alussa (viikot 30-34 ja 36-37). Maastotöissä pyrittiin kartoittamaan kaikki alueella olevat luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet. Käytännössä suunnitelmasta on kuitenkin voinut jäädä pois kohteita, jotka ovat merkittäviä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja joille saattaisi voida hakea erityistukia. Etenkin vanhoja puustoisia perinnebiotooppeja on voinut jäädä löytämättä, sillä ne voivat sijaita muualla kuin peltojen yhteydessä. Tiloilla saattaa olla suunnitelmassa mainittujen kohteiden lisäksi myös huomaamatta jääneitä kohteita, kuten esimerkiksi hoitamisen arvoisia reunavyöhykkeitä, joiden vaaliminen on luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää.

Kohteista kirjattiin maastokäynnin aikana elinympäristötyyppi; esimerkiksi oliko kohde perinnebiotooppi, metsä-, puu- tai kivisaareke pellolla, peltojen reunavyöhyke, joki-, puro- tai ojauoma pientareineen, kosteikko, pelto- tai tilustie pientareineen tai joku muu lumo-kohde. Kohteista kartoitettiin niiden puusto ja pensaisto, kenttäkerroksen kasvillisuuden valtalajit ja mahdolliset huomionarvoiset lajit sekä kohteissa sijaitsevat vanhat rakenteet ja muinaisjäännökset. Yleisesti ottaen kohteesta pyrittiin muodostamaan mahdollisimman selkeä yleiskuvaus. Haastattelemalla maanomistajaa saatiin tietää kohteiden aikaisemmasta maankäytöstä ja hoidosta. Kohteiden maisemallinen, kulttuurihistoriallinen ja biologinen merkitys arvioitiin kerättyjen tietojen perusteella. Kohteiden erityispiirteet huomioon ottaen mietittiin alueille sopivia hoito- ja erityistukimuotoja.

Maastotöissä kerätty tieto vietiin digitaaliseen paikkatietojärjestelmään (ArcView GIS 3.2 ja 9.1), jonka avulla piirrettiin suunnittelualueen kohdekartat.

Suojavyöhykkeiden yleissuunnittelun maastotarkastelu on tehty kesällä 1999, jolloin mahdolliset suojavyöhykekohteet yleissuunnittelualueella on kartoittanut suunnittelija Eeva Laitinen ja agrologiopiskelija Salla Olkkonen Keski-Suomen ympäristökeskuksesta.

4 Suunnittelualueen yleiskuvaus

Suunnittelualue kuuluu Hämeen viljely ja järvimaan maisemamaakuntaan. Maisemamaakunnalle on tyypillistä Päijänteen vaikutus, jolla on alueen ilmastoon leudontava vaikutus. Alueen muuten karut metsät ovat paikoitellen hyvin kasvaneita kuusikoita ja männiköitä, osittain johtuen Päijänteen suotuisasta vaikutuksesta, osittain edullisesta maaperästä. Päijänteen ranta-alueilla esiintyy myös lehtometsiä. Maisemakuvassa pääosaa näyttelevät vuoret ja metsät sekä Sisä-Suomen reunamuodostuma, joka ulottuu Keski-Suomessa Jämsästä Laukaaseen. Reunamuodostumaa noudatellen kulkee alueen halki vanha maantie, jota pidetään Hämeen härkätien jatkeena Hämeenlinnasta, Oriveden ja Jämsän kautta Laukaaseen. (Jäppinen 2006). Tietä kutsutaankin vanhaksi Laukaantiekseksi. Jämsän seudulle tyypillistä on viljavat savikot, joilla sijaitsevat Keski-Suomen suurimmat peltoaukeat. Erityisesti eteläisimmät osat Hämeen viljely ja järvimaan maisemamaakunnasta, kuten Jämsän seutu, on kulttuuriperinnöltään pitkälti Hämeeseen sidottua. (Jäppinen 2006).

Suunnittelualue sijoittuu lähes kokonaan Alhojärven maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaiden kulttuurimaisema-alueiden luokituksessa (Horppila-Jämsä & Salminen 1996) Alhojärven maisema-alue sai luokituksen M+, jonka mukaan se on maakunnallisesti erityisen edustava kulttuurimaisema-alue. Sen erityispiirteinä on laajat, yhtenäiset peltoaukeat, jotka rajautuvat aluetta ympäröiviin korkeisiin metsä-alueisiin. Alueelta aukeaa paikoin lähes kilometrien mittaiset näkymät yli loivasti kumpuilevien viljelysmaiden. Alueella harjoitetaan pääasiassa kasvinviljelyä, mutta myös karjataloutta on muutamilla tiloilla. Lisäksi alueella sijaitsee muutama hevostila ja yksittäisiä hevosia on taloissa paikka paikoin.

Suunnittelualueen asutushistoria on pitkä. Alhojärven kylältä ja Kattilajärven lähi-alueelta on tehty muinaismuistolöytöjä, joista Alhojärven irtolöydöt viittaavat kivikautiseen asutukseen ja Kattilajärven esinelöytö rautakautiseen asuinpaikkaan. Maisema-alueen rakennuskannassa esiintyy runsaasti vanhoja, kartanomaisia päärakennuksia aittoineen. Isoista päätiloista on aikojen kuluessa lohkaistu useita pienempiä tiloja. Alueella on ollut aikoinaan myös runsaasti mäkitupalais- ja torppariasutusta.

Kuva 2. Alhojärven maisema-alueen leimaa antavin ominaispiirre on laajat peltoaukeat. Peltojen keskellä kulkevat vesiuomat tuovat maisemaan vaihtelua ja ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita. Kuvassa peltojen poikki virtaa Venäjänoja. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Sittemmin alueelle on rakennettu paljon uutta rakennuskantaa ja omakotitaloasutusta (Horppila-Jämsä & Salminen 1996).

Peltoalueiden keskellä sijaitsee useita maisemaa elävöittäviä pieniä järviä, joista suurimpia ovat Alhojärvi, Pienami, Hanisjärvi, Iso Nurmijärvi ja Nytkyn. Pienempiä järviä alueella on Peräjärvi, Kattilajärvi ja Sammakkolampi sekä Vähä-Nurmijärvi ja Majistonjärvi, joista jälkimmäinen on jo lähes umpeenkasvanut. Järvistä etenkin Alhojärvi on tärkeä lintuvesi ja se kuuluukin lintuvesiensuojeluohjelma-alueisiin. Järviä ympäröivät pellot ovat paikallisesti merkittäviä lintujen muuton aikaisia ruokailu- ja levähdysalueita. Keväisin tulvaveden noustessa osittain pelloillekin saattaa teiden pientareilla nähdä lintuharrastajia kiikareineen ja kaukoputkineen tähyilemässä peltoaukioiden muuttovieraita. Alhojärven länsirannalle on pystytetty kyläläisten talkoovoimin lintutorni, josta voi kiinnostuneet seurata järven pesimälinnuston puuhia kesäisinkin. Järvien rantavyöhykkeet ovat paikoin ruovikoituneet ja tiheästä pusikoista avoimet rannat alkavat olla jo vähemmistössä. Laidunnettuja rantoja on vain pienellä alueella ja varsinaisia rantaniittyjä, joita voitaisiin palauttaa uudelleen laidunnukseen, on harvassa.

Avoimia peltoaukeita halkovat useat pienet tiet, jotka mutkittelevat maiseman muotoja noudatellen. Maisemaa elävöittää pienet metsäsaarekkeet ja maisemapuut, joita sijaitsee useilla paikoilla pelloilla ja teiden vieruksilla. Saarekkeiden lisäksi alueella on kosteikkoja, joita on syntynyt peltojen kosteisiin painaumiin, ojien yhtymäkohtiin ja järvien luhtaisille rannoille. Kosteikot vaihtelevat laajahkoista puustoisista alueista pieniin, ojien yhtymäkohtiin syntyneisiin kosteisiin levennyksiin.

Peltoaukioiden poikki virtaavat Nytkymenjoki, Kurujoki ja Venäjänoja, joista Nytkymenjoki laskee Peräjärveen ja edelleen Kurujoen kautta Päijänteseen. Venäjänoja kohtaa Nytkymenjoen Kakariston pohjoispuolella lähellä Tupasentietä. Nytkymenjokea on aikoinaan käytetty uitossa, jolloin sen uomaa on suoritettu ja pientareiden puustoa raivattu tukkien kulun helpottamiseksi. Joen viereisellä metsäalueella onkin vielä löydettävissä tukinpudottamispaikan merkkejä. Nytkymenjoen törmät ovat paikoin jyrkät ja pientareiden kasvillisuus vaihtelee avoimista suurruohovaltaisista kohdista harvakseltaan pajupensaita ja puita kasvavista alueista runsaspuustoihin kohtiin. Joet pientareineen tuovat avoimeen peltomaisemaan vaihtelua ja ne ovat kokonaisuudessaan alueen luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita.

Kuva 3. Alhojärven maisema-alueen avointa viljelysmaisemaa. Peltojen notkelmassa virtaa Nytkymenjoki. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Suunnittelualan yhtenäiset, satojen hehtaarien laajuiset pellot ovat maiseman avoimuuden kannalta merkittäviä. Toisaalta laajojen viljelyksien aikaansaamiseksi pellot ovat laajasti salaojitettuja ja niillä sijaitsevia metsä- ja puusaarekkeitä on raivattu pois viljelyn tieltä. Intensiivisen maatalouden jalkoihin ovat myös jääneet alueella mahdollisesti aikoinaan sijainneet perinnebiotoopit, joita suunnittelualueella on enää vain muutamia pienialaisia kohteita. Alhojärven kulttuurimaisema on vaurainta, viljavinta ja ilmeisesti myös vanhinta keskisuomalaista viljelymaisemaa, jonka maisemallinen vaaliminen on tärkeää ja yhdistettävissä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen. Hyvin hoidetulla ympäristöllä on merkitystä alueen asukkaiden viihtyvyyden kannalta ja se voi myös hyödyttää alueelle suuntautunutta matkailua.

Kuva 4. Kasvinviljelyn lisäksi muutamilla suunnittelualan tiloista harjoitetaan karjataloutta. (Kuva: Ilona Yliniemi)

5 Kohteiden yleisiä hoito-ohjeita

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet ovat yleensä pellon ulkopuolisia alueita, esimerkiksi perinteisesti laidunnettuja tai niitettyjä niittyjä, metsälaitumia tai hakamaita, erilaisia reunavyöhykkeitä, metsäsaarekkeitä, pientareita, kosteikkoja tai uhanalaisten lajien esiintymispaikkoja. Näiden, usein avoimien tai puoliavoimien, ympäristöjen hoitona ja kunnostuksena toimivat parhaiten laidunnus, raivaus ja niitto sekä näiden erilaiset yhdistelmät. Hoidon yleisin tavoite on umpeenkasvun estäminen. Hyvin suunnitellun hoidon avulla kohteiden monimuotoisuusarvot säilyvät. Tässä kappaleessa on esitelty yleisiä hoito-ohjeita eri elinympäristötyypeille ja suojavyöhykkeille. Ohjeita voidaan soveltaa kohteille kohdekohtaisten hoito-ohjeiden lisäksi.

Tämän kappaleen luvuissa esitettyjen hoito-ohjeiden lisäksi tietoa erilaisista elinympäristötyypeistä ja niiden hoidosta saa lumo-oppaasta, joka on suunnattu erityisesti keskisuomalaisille tiloille. Opasta voi tiedustella ProAgria maaseutukeskuksista. Perinnebiotooppien kunnostuksesta ja hoidosta taas löytyy tietoa Perinnebiotooppien hoitokortti –sarjasta, jota voi kysellä esimerkiksi alueellisesta ympäristökeskuksesta, kunnan maaseututoimistosta tai TE-keskuksesta. Lisätietoja suojavyöhykkeiden hoidosta saa Suojavyöhykkeiden hoitokortista, jota voi tiedustella esimerkiksi alueellisesta ympäristökeskuksesta. Yhteystiedot löytyvät kappaleesta 6. Suojavyöhykkeiden hoitokortti löytyy myös Suomen ympäristökeskuksen internetsivuilta www.ymparisto.fi > Alueelliset ympäristökeskukset > Lounais-Suomen ympäristökeskus > Ympäristönsuojelu > Maatalouden ympäristönsuojelu.

5.1

Perinnebiotoopit

Perinteisen maatalouden muovaamat perinnebiotoopit ovat luontotyyppejä, jotka ovat syntyneet kaskeamisen, pitkä-aikaisen laidunnuksen tai niiton tuloksena. Perinnebiotooppityyppejä ovat esimerkiksi erilaiset niityt, hakamaat ja metsälaitumet. Perinnebiotoopit ovat luontotyypeistä lajirikkaimpia, ja niiden säilyttäminen vaatii aktiivista hoitoa. Perinnebiotooppien lajisto on nykypäivänä suuresti harvinaistunut. Suurin syy perinnebiotooppien vähenemiseen on ollut maatalouden harjoittamisessa tapahtuneet muutokset 1900-luvulla.

Aikaisemmin karja pidettiin visusti pois pieniltä peltoalueilta ja eläimet saivat kulkea tilaa ympäröivissä metsissä ja joutomailla. Edustavat hakamaat ja metsälaitumet eivät ole koskaan olleet tehokkaassa metsätalouskäytössä. Niiden puusto onkin tavallista talousmetsää harvempaa, monilajista ja eri-ikäistä. Laidunnuksen vaikutuksesta hakamaiden valoisassa kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti niittykasveja. Tiheämpipuustoisimmilta metsälaitumilta niittykasveja löytyy esimerkiksi puiden lomassa olevilta pieniltä niittyaukoilta, polkujen varsilta ja alueiden reunoista. Säännöllisesti niitetyt tai laidunnetut niityt ovat erittäin lajirikkaita. Näille on muodostunut jatkuvan kasvimassan poiston seurauksena omaleimainen, karuun maaperään sopeutunut, runsaasti heiniä ja kukkivia ruohoja käsittävä kasviyhteisö. Keskisuomalaisella niityllä voi yhdellä neliömetrillä esiintyä jopa 30 eri kasvilajia. Niittyjen monimuotoisella kasvillisuudella taas viihtyy runsas hyönteislajisto.

Perinnebiotooppien hoidossa paras hoitomenetelmä on se miten ne ovat alun perin syntyneetkin, eli laidunnus luonnonlaitumilla ja niitto niittoniityillä. Käytännössä

eri hoitomuotoja voidaan kuitenkin käyttää tilanteen ja resurssien mukaan ja paras tulos perinnebiotoopeilla saadaan usein eri hoitomenetelmiä yhdistelemällä. Perinnebiotooppeja ei ole voimallisesti muokattu tai lannoitettu ja alueita ei tulisikaan muokata, lannoittaa, ojittaa, metsittää tai käyttää niillä torjunta-aineita. Kohteiden oikean hoidon avulla voidaan säilyttää perinnebiotooppien arvokas lajisto ja samalla osa perinteisen maatalouden luomaa kulttuuriperintöä. Alla on esitelty perinnebiotoopeille sopivia hoitomuotoja.

5.1.1

Laidunnus

Laidunnus on hyvä hoitomuoto kaikille perinnebiotoopeille. Perinteisen kaltainen laidunnus vähentää maaperän ravinteisuutta ja pitää kasvillisuuden lyhyenä. Laidunnuksen etuja on myös eläinten tehokkuus vesakontorjujina, jolloin säännöllistä raivautusta joudutaan tekemään harvemmin. Metsälaitumet tulee aina hoitaa laiduntamalla. Alla on esitelty yleisiä ohjeita laidunnuksen järjestämisestä perinnebiotoopeilla:

- Perinnebiotoopit tulee laiduntaa erillään peltolaitumista haitallisen rehevöitymisen välttämiseksi. Rehevöityminen johtaa ravinnepöyhään maaperään sopeutuneen arvokkaan niittykasvillisuuden taantumiseen ja ns. ongelmalajien, esimerkiksi nokkosen, vadelman, koiranputken ja maitohorsman runsastumiseen.
- Eläimille ei tule antaa lisäruokaa perinnebiotoopille haitallisen rehevöitymisen takia. Laiduneläinten riittävä ravinnonsaanti tulee turvata hyvin suunnitellun laidunkierron avulla.
- Perinnebiotooppien tuotto vaihtelee vuosittain, mistä syystä laidunpaineeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Hyvin suunnitellun laidunkierron avulla vältetään luonnonlaidunten yli- tai alilaidunnus.
- Eläinten juomapiste ja kivennäiset tulee sijoittaa kohtaan, jossa kasvillisuus ei ole erityisen edustavaa, sillä kyseinen alue kuluu helposti mullokselle.

Laidunnuksen avulla avoimet ja puoliavoimet perinnebiotoopit säilyttävät erityispiirteensä – valoisa kenttäkerros ja monimuotoinen kasvillisuus säilyy. Karja myös rikkoo maaperää kevyesti, jolloin maaperän siemenpankissa olevat niittykasvien siemenet pääsevät itämään.

Niitto

Perinteisten niittoniittyjen paras hoitotapa on niiton jatkaminen. Käytännössä niitto on myös hyvä hoitomuoto, jos perinnebiotoopeille ei pystytä järjestämään laidunnusta. Laajojen alueiden ja etenkin hakamaiden hoidossa laidunnus on kuitenkin niittoa usein helpompi ja kustannustehokkaampi hoitomuoto. Koneellisen niiton järjestäminen kivisellä niityllä saattaa sekin olla hankalaa, jolloin laidunnus voi olla järkevämpi hoitomuoto. Alla on esitetty muutamia niittoon liittyviä yleisiä ohjeita:

- Niiton paras ajankohta on heinäkuun puolen välin jälkeen, jolloin niittykasvit ovat ehtineet kukkia ja siemenet kypsyä.
- Rehevöityneet alueet voidaan niittää kahdesti kesässä – alkukesästä, jolloin kasvit eivät vielä ole ehtineet siementää, ja loppukesästä, jos varret nousevat vielä uuteen kasvuun.
- Niittovälineistä parhaimmat ovat leikkaavat terät. Leikkaavia teriä on perinteinen viikate ja useat erilaiset niittokoneet. Murskaavia teriä, esim. siimaleikkuria, voidaan käyttää ongelmakasvien niitossa.
- Niittojäte tulee korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Rehevöityminen johtaa ravinnepöyhään maaperään sopeutuneen arvokkaan niittykasvillisuuden taantumiseen ja ns. ongelmalajien, esimerkiksi nokkosen, vadelman, koiranputken ja maitohorsman runsastumiseen.
- Niitetty kasvillisuus voidaan jättää muutamaksi päiväksi maahan ennen korjaamista, jolloin kasvien siemenet ehtivät varista.
- Runsaskukkaisilla niityillä tulisi jättää joka vuosi vaihteleva kohta niittämättä, jolla turvataan hyönteisten ravinnonsaanti.
- Uhanalaisia kasveja voidaan säästää niitossa.

Laidunnetuilla alueilla voidaan niiton avulla torjua ei-toivottuja kasveja, kuten esimerkiksi nokkos-, koiranputki- ja hierakkakasvustoja.

Raivaus

Kauan käyttämättä ollut perinnebiotooppi saattaa vaatia ennen laidunnuksen tai niiton aloittamista peruskunnostuksen, jossa raivauksen avulla avataan jo umpeenkasvaneita kohtia avoimemmiksi. Hakamailla ja metsälaitumilla raivaus tulisi tehdä vähitellen, koska juuristosta vapautuvat ravinteet ja lisääntynyt valon määrä voivat edesauttaa ei toivottujen kasvien, kuten vadelman ja maitohorsman, yleistymistä. Ei toivottujen kasvien ilmaantumista raivauksen jälkeen voi estää tavallista voimakkaamman laidunnuksen avulla. Hakamailla puustoa tulisi raivata ryhmiin, siten että väleihin jää avoimia niittyaukkoja. Metsälaitumilla harvennetaan puustoa siten että jo olemassa olevat niittyaukot suurenevat. Puista säästetään etenkin lehtipuita, vanhoja ja suuria puita, lahopuita ja katajia. Puusto tulee säilyttää eri-ikäisenä ja lajisuhteiltaan monipuolisena. Raivaustähde kerätään pois rehevöittämästä maaperää. Usein jo hoidossa olevilla perinnebiotoopeillakin tarvitaan ylläpitoraivausta avoimuuden säilyttämiseksi. Peltosaarekkeiden ja reunavyöhykkeiden raivauksen yleisiä ohjeita (luku 5.2) voidaan soveltaa myös perinnebiotooppien raivaukseen.

Peltosaarekkeet ja reunavyöhykkeet

Peltosaarekkeet ja reunavyöhykkeet luovat vaihtelua viljelymaisemaan. Niiden kasvilajisto on usein monipuolista ja ne tarjoavat suoja-, ruokailu- ja pesimispaikkoja eläimille. Avointen viljelysten ja metsän väliin jäävällä vaihtelevalla, lajistoltaan monipuolisella reunavyöhykkeellä on enemmän lajeja kuin metsässä tai pellolla. Raivaus on peltosaarekkeiden ja reunavyöhykkeiden yleisin hoitomuoto. Raivauksen avulla pyritään palauttamaan tai säilyttämään kohteiden avoin, puoliavoin tai kerroksellinen rakenne. Lämpimät, etelänpuoleiset peltojen reunavyöhykkeet ovat usein niittykasvien kasvupaikkoja. Raivauksen avulla voidaan reunavyöhykkeiden ja saarekkeiden reunoilta poistaa vesakkoa ja nuorta puustoa, jotta aluskerros pysyy valoisa ja kasvillisuus monimuotoisena. Raivausta tulisi tehdä vain vähän kerrallaan, sillä voimakkaan raivauksen seurauksena voi alueen kasvillisuus muuttua maitohorsma- ja vadelmavaltaiseksi. Raivauksen jälkeisellä laidunnuksella tai niitolla voidaan vähentää ei toivottujen kasvien ilmaantumista. Tällöin myös ylläpitoraivauksen tarve vähenee. Alla on esitetty muutamia raivaukseen liittyviä yleisiä ohjeita:

- Reunavyöhykkeiden ja saarekkeiden reuna-alueita aukottamalla luodaan avoimien ja peittävien kohtien vuorottelua.
- Erikokoisten puiden ja pensaiden muodostamaa kerroksellisuutta vaalitaan.
- Reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden puustosta tulee muodostaa mahdollisimman monipuolinen laji- ja ikärakenteen suhteen.
- Raivauksessa tulee suosia lehtipuuta: etenkin järeitä haapoja, tuomia, raitoja, leppiä ja jaloja lehtipuita säästetään.
- Raivauksessa tulee suosia vanhoja ja suuria puita, lahopuita ja pötkelöitä. Lahopuu on luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää, sillä se tarjoaa kolopesiville linnuille luontaisia pesäpaikkoja. Lisäksi lahopuuta käyttävät monet hyönteiset ja muut selkärangattomat ravintonaan ja pesäpaikkanaan. Selkärangattomat taas toimivat lintujen ravinnonlähteenä. Lahopuulla viihtyvät myös monet sienet, käävät, sammaleet ja jäkälät.

- Raivauksessa tulee suosia katajia ja marjovia lajeja, kuten esimerkiksi pihlajia, terttuseljiä, punaherukkaa ja tuomea. Marjat toimivat useiden lintujen ja riistan ravinnonlähteinä.
- Raivauksessa syntyvät tähteet korjataan pois alueelta, jotta ne eivät jää rehevöittämään maaperää ja peitä allensa aluskasvillisuutta.
- Raivaus tulee tehdä lintujen muutto- ja pesimäkauden ulkopuolella.

Pelloilla sijaitsevien metsäsaarekkeiden ja peltojen reunavyöhykkeiden hoitoon sopii parhaiten laidunnus. Käytännössä saarekkeet, reunavyöhykkeet ja pientareet ovat usein olleet aikoinaan laidunnettuja ja niille on saattanut kehittyä perinnebiotoopeille tyypillistä kasvillisuutta. Etenkin matalakasvuiset ja vähäravinteisuutta suosivat kasvilajit hyötyvät laidunnuksesta. Isot saarekkeet olisi hyvä laiduntaa omina lohkoinaan erillään peltolaitumista, jos mahdollista. Reunavyöhykkeiden ja saarekkeiden niittokasvillisuutta voidaan myös niittää, jolloin etenkin niittojätteen poiskorjauksen avulla kasvillisuus voi monipuolistua. Kohteiden hoito on hyvä toteuttaa sekä lajistollinen että rakenteellinen monimuotoisuus huomioiden.

5.3

Vesiuomat pientareineen

Joki- ja purouomat pientareineen ovat maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta lisääviä elinympäristöjä, jotka toimivat avoimessa peltoympäristössä ekologisina käytävinä. Eläimet eivät ylitä avoimia peltoalueita mielellään. Uomien suojaisia pientareita pitkin ne voivat kulkea rauhassa. Uomat pientareineen ovat myös luonnonvaraisien kasvien kasvupaikkoja. Runsas mesikasvillisuus toimii taas useiden hyönteisten ravinnonlähteenä. Lisäksi vesiuomat pientareineen ovat useiden eläinten suoja- ravinto- ja pesimispaikkoja.

Joki- ja purouomien hoidossa raivaus on yleisin hoitomuoto. Raivauksen avulla pientareiden avoimet kohdat pidetään edelleen avoimina. Peltosaarekkeiden ja reunavyöhykkeiden raivauksen yleisiä ohjeita (luku 5.2) voidaan soveltaa myös vesiuomien pientareiden raivaukseen. Puuston raivauksessa tulee kuitenkin olla tavallista varovaisempi, sillä kasvillisuus sitoo rantapenkkaa ja sen liiallinen poistaminen voi johtaa penkereen sortumiseen.

Avoimia pientareita voidaan hoitaa myös niittämällä. Niittojäte olisi hyvä korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Lisäksi joki- ja purouomien varsia voidaan hoitaa laidunnuksen avulla. Laidunnuksen järjestämisessä on kuitenkin vesistönsuojelullisista syistä kiinnitettävä erityistä huomiota penkereiden sortumavaaraan.

Pientareet

Varsinaisten niittyjen vähenemisen myötä vastaavanlaisten avoimien ja usein paah-teisien ympäristöjen, kuten teiden ja peltojen pientareiden sekä reunavyöhykkeiden, rooli niittykasvien kasvupaikkana on korostunut. Runsaskukkaisten pientareiden kasvillisuus hyötyy niitosta. Niittojäte olisi hyvä korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Niiton ja niittojätteen poiskorjuun avulla rehevien pientareiden kasvillisuus voi monipuolistua ja matalakasvuisemmat ja köyhemmässä maaperässä viihtyvät niittykasvit yleistyä. Tästä on pitkällä aikavälillä hyötyä myös viljelylle. Rehevässä maassa viihtyvät rikkakasvit voivat vähetä ja peltojen rikkakasvintorjuntaan joudutaan käyttämään vähemmän aikaa ja rahaa. Monipuolisilla pientareilla viihtyvät myös kasvintuholaisten luontaiset viholliset. Pientareiden umpeenkasvua voidaan estää raivauksen avulla. Raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta, jotta se ei peittäisi alleen kasvillisuutta ja lahotessaan rehevöittäisi maaperää.

Kosteikot

Kosteikot ovat elinympäristöjä, jotka ovat osa maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta. Ne ovat usein tärkeitä linnuston kannalta ja voivat toimia eläinten suoja-, ruokailu- ja pesimisaikoina. Maatalousalueilla kosteikkoja on mm. ojien yhtymäkohdissa, rantavyöhykkeillä ja peltojen painanteissa. Kosteikoille tunnusomaista on alueen pysyminen veden vallassa ainakin osan vuotta ja yleisesti kosteat olosuhteet. Alueille tunnusomaista on kosteille paikoille tyypillinen kasvillisuus, esimerkiksi eri sara- ja viihvilajit. Kosteikkojen yleisin hoitotoimenpide on kohteen nykytilan säilyttäminen. Alueita voidaan hoitaa myös raivauksen tai niiton avulla. Tällöin tavoitteena on metsittyvän tai pensoittumassa olevan kosteikon ja sitä ympäröivän maiseman avartaminen.

Laidunnus luhtaisilla ja vielä avoimilla rantavyöhykkeillä on usein edullista linnuston kannalta. Avoimesta rantavyöhykkeestä hyötyvät etenkin kahlaajat. Laidunnuksen etuja on myös eläinten tehokkuus vesakontorjujina, jolloin säännöllistä raivausta joudutaan tekemään harvemmin. Laidunnusta kosteikkoalueilla täytyy kuitenkin harkita tapauskohtaisesti vesiensuojelullisista syistä.

Muut lumokohteet

Muita maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuskohteita ovat esimerkiksi vanhat ladot ja muut perinteiseen maatalouteen liittyvät rakennukset ympäristöineen sekä kiviaidat ja puukujanteet pientareineen. Näiden kohteiden ympäristöä voidaan hoitaa niittämällä ja raivaamalla. Niiton ja raivauksen avulla kohteet saadaan paremmin esille maisemassa. Niiton ja niittojätteen poiskorjauksen avulla voidaan myös ylläpitää ja monipuolistaa kohteissa mahdollisesti esiintyvää niittykasvillisuutta. Raivausjäte olisi hyvä korjata pois, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Puukujanteita voidaan hoitaa istuttamalla uusia puita vanhojen tilalle sekä poistamalla huonokuntoisia oksia. Lahopuuta tulisi kuitenkin säästää mahdollisuuksien mukaan, sillä se lisää kohteen monimuotoisuusarvoa. Vanhoja rakenteita, kiviaitoja ja esimerkiksi latoja ja aittoja voidaan myös korjata asianmukaisin menetelmin.

Suojavyöhykkeet

Suojavyöhykkeiden tavoitteena on vähentää maa-aineksen, ravinteiden ja muiden haitallisten aineiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin ja pohjavesiin. Suojavyöhykkeet myös lisäävät luonnon monimuotoisuutta, luovat maatalousympäristöön ekologisia käytäviä ja edistävät riista- ja kalataloutta.

Valmiit heinä- ja nurmiseokset sopivat suojavyöhykkeiden perustamiseen. Kasvillisuutta voidaan monipuolistaa niittylajeilla, joita voi kerätä itse tai hankkia valmiina sekoituksina. Kosteille alueille sopii esimerkiksi sarat ja rannoilla viihtyvät kukat. Monipuoliset suojavyöhykkeet lisäävät monimuotoisuutta ja parantavat maisemaa vesiensuojelun ohella.

Suojavyöhykkeiden ensisijainen hoitomuoto on niitto ja niitetyn kasvillisuuden poiskorjuu. Niitto tulee pääsääntöisesti suorittaa kerran kasvukauden aikana, mieluiten loppukesästä, jolloin se ei häiritse lintujen pesintää. Niittojäte tulee korjata pois alueelta ja sen saa käyttää hyödykseen esimerkiksi eläinten rehuna tai kuivikkeina. Jätteen voi myös kompostoida tai käyttää silputtuna maanparannusaineeksi. Lisäksi niittojätettä voi hyötykäyttää riistan ruokintaan. Laidunnus suojavyöhykkeiden hoitomuotona on mahdollista, jos siitä ei koidu haittaa vesiensuojelulle. Suojavyöhykkeen hoitoon voidaan myös liittää sen ja vesistön väliin jäävällä luonnontilaisella alueella tehtävät hoitotoimenpiteet, jolloin hoitomuotona voi olla myös raivaus.

6 Hoidon toteutus ja rahoitus

Tämän kappaleen luvuissa esitellään yleisesti lumo-kohteiden rahoitusmahdollisuuksia. Tätä suunnitelmaa tehtäessä ohjelmakauden 2007-2013 maataloustukien ympäristötukijärjestelmä oli vasta luonnosvaiheessa. Tästä syystä kappaleessa mainitut tiedot erityistuista ja ei-tuotannollisten investointien tuesta ovat vain ennakkotietoa ja ne saattavat vielä muuttua ennen uuden ohjelmakauden alkua. Kohteille mahdollisesti haettaessa erityistukia, tai ei-tuotannollisten investointien tukea, tulisi tukiehdot tarkastaa keväällä 2007, jolloin järjestelmä on vahvistettu.

6.1

Ympäristötuen erityiset ja ei-tuotannollisten investointien tuki

Maatalouden ympäristötuen erityiset ovat maatalousympäristöjen lumo-kohteiden hoidon pääasiallinen rahoitusmuoto. Perinnebiotooppien peruskunnostukseen on myös mahdollista hakea ei-tuotannollisten investointien tukea. Erityistukia voi hakea viljelijä, joka on sitoutunut ympäristötukijärjestelmän perus- ja lisätoimenpiteiden noudattamiseen. Perinnebiotooppien hoitoon suunnattua erityistukea voivat hakea myös rekisteröidyt yhdistykset Leader-toimintatavan kautta (ohjelmakaudella 2007-2013). Erityiset on tarkoitettu maatalousympäristön suojele- ja -hoitotoimien tukemiseen. Tukea voi saada peltoalueelle, peltoalueeseen välittömästi liittyviin alueisiin sekä alueille, joilla on nähtävissä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai muusta maatalouskäytöstä. Tuki voi olla 5- tai 10-vuotinen ja se määräytyy hoitotyöstä aiheutuneista kuluista ja tulonmenetyksistä. Yleissuunnitelmassa esitetyille kohteille voi hakea alla esiteltyjä tukisopimuksia:

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoitoon kohdistettu erityistuki pohjautuu kustannusarviossa esitettyihin hoitokustannuksiin ja on enintään 450 € hehtaarilta. Sopimusalan on oltava vähintään 0,15 hehtaaria ja se voi koostua useammasta lohkoista, siten että kunkin lohkon on oltava kooltaan vähintään 0,05 hehtaaria. Pienialaisille kohteille (5-10 aaria) tuki on kiinteä 135 euroa/kohde. Tavallisimpia hoitotoimenpiteitä perinnebiotoopeilla ovat laidunnus, raivaus ja niitto. Sopimus edellyttää, että alueita ei muokata, lannoiteta, ojiteta, metsitetä tai käytetä torjunta-aineita. Alueet tulee pääsääntöisesti aidata irti peltolaitumista ja eläimille ei tule antaa sopimusalueelle lisärehua. Hoitotoimenpiteistä pidetään hoitopäiväkirjaa.

Edellisellä ohjelmakaudella huomattiin käytöstä pois jääneen perinnebiotoopin kunnostustoimenpiteiden ja käyttöönottamisen olevan niin kallista, ettei perinnebiotooppien hoitoon tarkoitettu erityistuki kata siitä koituvia kustannuksia kokonaan. Ohjelmakaudella 2007-2013 on mahdollista hakea perinnebiotoopin käyttöönottoon ja kunnostukseen ei-tuotannollisten investointien 1-2 vuotista tukea. Myös tämä tuki perustuu kustannusarvioon ja sen kattotaso on erityistukea korkeampi. Käytännössä peruskunnostuksen hoitotoimia ovat kunnostettavan perinnebiotoopin raivaus ja aitaus. Ei-tuotannollisten investointien tuen saaminen edellyttää sitoutumista perinnebiotoopin erityistukeen kunnostuksen jälkeen.

Myös muiden kuin maanviljelijöiden perinnebiotooppien hoidon rahoitusmahdollisuudet ovat parantuneet, sillä erityistukea voivat hakea myös rekisteröidyt yhdistykset Leader-toimintatavan kautta.

Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen

Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki on uusi sopimustyyppi, joka kattaa uudella ohjelmakaudella (2007-2013) kohteet, jotka aikaisemmalla ohjelmakaudella (2000-2006) olivat jakautuneet kahteen eri sopimustyyppiin (luonnon monimuotoisuuden edistämisen erityistuki ja maiseman kehittämisen ja hoidon erityistuki). Tuen avulla voidaan hoitaa luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta tärkeitä ympäristöjä. Hoidettavia kohteita voivat olla esimerkiksi monipuoliset peltojen metsäsaarekkeet ja reunavyöhykkeet, jotka toimivat mm. useiden luonnonvaraisten kasvien kasvupaikkoina ja tarjoavat suoja-, ruokailu-, ja pesimispaikkoja useille eläimille ja hyönteisille. Erityistuen tavoitteena on myös lisätä viljelymaiseman avoimuutta sekä säilyttää ja parantaa historiallisesti ja kulttuurisesti arvokkaita kohteita. Kohteiden tärkeimmät hoitotoimet ovat laidunnus, niitto ja raivaus. Perinnebiotooppien hoidon lailla luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki pohjautuu kustannusarviossa esitettyihin hoitokustannuksiin ja on enintään 450 € hehtaarilta. Sopimusalan on oltava vähintään 0,15 hehtaaria ja se voi koostua useammasta lohkoista, siten että kunkin lohkon on oltava kooltaan vähintään 0,05 hehtaaria. Sopimus edellyttää, että alueita ei lannoiteta tai käsitellä torjunta-aineilla. Erityistukisopimuksessa reunavyöhykkeen maksimileveys on 20 metriä.

Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Suojavyöhykkeen perustamista suositellaan vesistön tai valtaojan varressa sijaitseville pelloille, etenkin jos pelto viettää jyrkästi tai kärsii toistuvasti vettymishaitoista tai tulvista. Pellolle perustettava suojavyöhyke on vähintään 15 metriä leveä monivuotisen kasvillisuuden peittämä hoidettu alue, jolle ei levitetä lannoitteita tai kasvinsuojeluaineita. Perustettua vyöhykettä hoidetaan ensisijaisesti niiton avulla. Niitto tulee pääsääntöisesti suorittaa kerran kasvukauden aikana, mieluiten loppukesästä, jolloin se ei häiritse lintujen pesintää. Niittojäte tulee korjata pois alueelta ja sen saa käyttää hyödykseen esimerkiksi eläinten rehuna. Laidunnus suojavyöhykkeiden hoitomuotona on tietyissä tapauksissa mahdollista, jos siitä ei koidu haittaa vesiensuojelulle. Laidunnus järjestään erillään lannoitetuista nurmilaitumista eikä eläimille anneta lisäruokaa. Laidunpaineeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta alue ei kulu mullokselle tai tiivisty liikaa. Suojavyöhykelaitumiksi eivät sovellu eroosioherkät rantapellot eivätkä yleensä myöskään tulva-alueet. Suojavyöhykkeen hoitoon voidaan myös liittää sen ja vesistön väliin jäävällä luonnontilaisella alueella tehtävät hoitotoimenpiteet, jolloin hoitomuotona voi olla myös raivaus. Tuen suuruus on enintään 450 € hehtaarilta.

6.2

Erityistukien hakeminen

Kaikki erityistukihakemukset liitteineen toimitetaan TE-keskuksen maaseutuosastolle vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. TE-keskus pyytää ympäristökeskukselta lausunnon kohteen luonnonarvoista, maisemallisesta merkityksestä ja suunnitellun hoidon tarkoituksenmukaisuudesta. Myönteinen tukipäätös edellyttää ympäristökeskuksen puoltavaa lausuntoa. Tukihakemukseen on liitettävä kohteen sijaintikartta, tarkka hoitosuunnitelma, kustannusarvio ja mahdolliset vuokrasopimukset. Hoitosuunnitelma sisältää kohteen yleiskuvauksen, lohkojen pinta-alat, selostuksen hoidon tavoitteista ja vaikutuksista. Lisäksi esitetään kohdealueen peruskunnostus-

ja vuosittaiset hoitotoimenpiteet ja hoitotöiden aikataulut. Viljelijä voi laatia hoitosuunnitelman kustannusarvioineen itse tai teettää sen esimerkiksi ProAgrian maisemanhoidon neuvojalla tai muulla konsultilla. Lisätietoja erityistuista saa kunnan maaseutuviranomaiselta, TE-keskuksen maaseutuosastolta tai ympäristökeskukselta (yhteystiedot luvun lopussa).

Erityistukien hakuun suunnatut oppaat löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta www.mmm.fi > Maatalous > Tuet > Viljelijätuet > Hakuoppaat > Maatalouden ympäristötukioppaat. Erityistukien hakulomakkeita löytyy [mmm:n lomakepalvelusta](http://mmm:n.lomakepalvelusta) lomake.mmm.fi > Viljelijätuet > Ympäristötuen erityistuet. Valmiita hoitosuunnitelma- ja hoitopäiväkirjapohjia, joita voi soveltaa erityistukihakemukseen, löytyy esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen internetsivuilta www.ymparisto.fi > Alueelliset ympäristökeskukset > Lounais-Suomen ympäristökeskus > Ympäristönsuojelu > Maatalouden ympäristönsuojelu > Maatalouden ympäristötuki 2000-2006 > Suunnitelmalomakkeet. Edellä mainittujen hoitosuunnitelmapohjien liitteenä on myös mmm:n asetuksen 62/05 mukainen ohjearviotaulukko erityistukisopimuksissa hyväksyttävistä kustannuksista.

Luonnon monimuotoisuuskohteista, perinnebiotoopeista ja maisemanhoitokohteista rahoitetaan ensisijaisesti niitä, jotka sijaitsevat lumo-yleissuunnittelualueella, inventoiduilla perinnemaisema-alueilla, maisemanhoitosuunnitelma-alueilla, arvokkaiden maisema-alueilla tai Natura-alueilla. Etusijalla ovat myös kohteet, joilla on edellisellä kaudella ollut vastaava sopimus. Suojavyöhykesopimuksia tehtäessä etusijalla ovat kohteet, jotka sijaitsevat suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma-alueella.

6.3

Muut rahoitusmahdollisuudet

Maatalousympäristöön sijoittuu usein myös vanhoja rakennuksia, jotka saattavat olla kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Vanhan rakennuskannan kunnostukseen on mahdollista hakea avustuksia tai korkotuettua lainaa. Keski-Suomen ympäristökeskus jakaa toimialueellaan vuosittain ympäristöministeriölle osoitettua rakennusperinnön hoitoon tarkoitettua määrärahaa, jota voi hakea kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten rakenteiden korjaamiseen. Lisätietoja ja hakemuspohja löytyy Suomen ympäristökeskuksen verkkosivuilta www.ymparisto.fi > Maankäyttö ja rakentaminen > Rakennusperintö ja kulttuuriympäristö > Rahoitus ja avustukset > Avustushakemus rakennusperinnön hoitoon.

Museovirasto puolestaan jakaa sekä yksityisille henkilöille että yhteisöille tukia rakennusten entisöintiin. Museoviraston entisöintiavustukset on tarkoitettu rakennusten historialliseen asuun liittyvään entisöimiseen ja kunnostamiseen, ei perusrantamiseen. Lisätietoja löytyy Museoviraston verkkosivuilta www.nba.fi > Rakennusperintö > Rakennusten entistämisavustus.

Lisäksi TE-keskukset myöntävät korkotuettua lainoitusta asuin ympäristön parantamiseksi esimerkiksi kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia peruskorjaamalla. Lisätietoja: TE-keskus (yhteystiedot luvun lopussa).

Yhteystietoja

Keski-Suomen TE-keskus

Cygnaeuksenkatu 1, PL 44
40101 Jyväskylä
Puhelin: 010 60 24500 (vaihde)
Faksi: 010 60 24606
Internet: www.te-keskus.fi

ProAgria Häme

Raatihuoneenkatu 13
13100 Hämeenlinna
Puhelin: 020 747 3000
Faksi: (03) 625 2240
Internet: <http://www.proagria.fi/hame/index.html>

ProAgria Keski-Suomi

Kauppakatu 19, PL112
40101 Jyväskylä
Puhelin: 020 747 3300
Faksi: 020 747 3305
Internet: www.proagria.fi/ks

Keski-Suomen ympäristökeskus

Ailakinkatu 17, 40100 Jyväskylä, PL 110
40101 Jyväskylä
Puhelin: 020 490 110 (vaihde)
Puhelin: 020 690 170 (asiakaspalvelupiste)
Faksi: 020 490 5811
Internet: www.ymparisto.fi/ksu

7 Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

Tässä kappaleessa esitellään suunnittelualueella löytyneet luonnon monimuotoisuuskohteet. Luvussa 7.1 esitellään kohteita yleisesti. Luku 7.2 sisältää tarkemmat kohdekuvaukset.

7.1

Suunnittelualueen kohteet yleisesti

Suunnitelmaan sisältyy yhteensä 83 luonnon monimuotoisuuskohdetta (Taulukko 1). Suunnittelualueelle tyypillisiä lumo-kohteita ovat vesiuomat pientareineen, erilaiset reunavyöhykkeet, pelloilla sijaitsevat metsä- ja puusaarekkeet sekä kosteikot. Vesiuomat ovat pääasiassa Nytkymen- ja Kurujoen sekä Venäjänjojan pientareita. Reunavyöhykkeet ovat pääasiassa peltojen ja järvien välisiä rantavyöhykkeitä. Suunnitelmaan on otettu mukaan myös muutamia edustavia peltoteiden pientareita ja laajoihin peltoaukioihin vaihtelua tuovia latoja ympäristöineen. Perinnebiotooppeja alueelta löytyi vain niukasti ja valtaosalla oli laidunnus jo lopetettu. Suunnitelmassa on mukana myös kohteita, joilla ei ole välitöntä hoitotarvetta, mutta joilla on sinällään merkitystä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta. Tällaisia kohteita ovat mm. keskellä peltoaukioita sijaitsevat useat pienet kosteikkomaiset järvet.

Taulukko 1. Alhojärven alueen lumo-kohteet elinympäristötyypeittäin.

ELINYMPÄRISTÖTYPPI	KPL	HA
Perinnebiotooppi	7	4,6
Peltosaareke, reunavyöhyke	41	22,4
Vesiuoma pientareineen	11	18,0
Kosteikko	14	28,5
Piennar	4	1,6
Muu lumokohde	6	1,9
YHTEENSÄ	83	77

Useat kohteet jakautuvat osakohteisiin. Esimerkiksi lähekkäin samalla pellolla sijaitsevat saarekkeet ovat yksi kohde, jossa erilliset saarekkeet on eritelty osakohteiksi, jos niiden hoito tai erityispiirteet vaativat erottelua. Jokien pientareita on jaettu omiksi kohteikseen, silloin kun niiden hoito, erityispiirteet tai maantieteellinen etäisyys tekee kohdekuvaamisesta selkeämpää. Kohteiden rajausta on vain suuntaa antava. Erityistukisuunnitelmaa varten alueen rajausta on tarkistettava maastossa ja pinta-ala merkittävä erilliseen suunnitelmakarttaan.

Suunnitelmaan on otettu mukaan myös aikaisemmin alueelle toteutetun Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman kohteet (Olkkonen 2000). Suojavyöhykkeiden tarpeellisuus on esitetty karttaliitteissä.

Kohdekuvaukset

Jokaisesta kohteesta on kohteen yleiskuvaus, hoitosuositukset ja rahoitusmuodon esittely. Kuvauskohdassa esitellään kohteen kasvillisuutta, erityispiirteitä sekä merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Hoitosuositus –otsikon alla on kohdekohtainen hoito-ohje. Rahoitusmuodossa kerrotaan mitä erityistuen muotoa kohteeseen voi hakea. Hoitosuosituksissa on esitetty hoitotoimenpiteitä erityisesti kyseiselle kohteelle. Elinympäristötyyppeihin ja niiden hoitomuotoihin liittyvät yleiset ohjeet on kuitenkin hyvä tarkastaa kappaleen 5. luvuista. Suunnitelmassa on esitetty myös kohteita, joilla on merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta, mutta jotka eivät vaadi juurikaan hoitotoimenpiteitä. Eräät kohteista, kuten esimerkiksi monimuotoiset pihaniityt ja haat, ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta, mutta pihapiirissä ollessaan eivät sovellu erityistukikohteiksi. Näissä kohteissa ei ole esitetty erityistukisuositusta. Liitteenä olevista kartoista selviää kohteen elinympäristötyyppi ja sijainti suunnittelualueella.

Kohde 1. Tervalan vanha riihenpaikka

Kuvaus: Tervalan talon eteläpuolella on Kakaristontiehen ja peltoon rajautuva vanha riihenpaikka. Itse riimestä on jäljellä enää vain raunioita. Alueen puusto on väljää, monilajista ja eri-ikäistä. Kohteen yleisilme on hakamainen. Hakamaisuutta lisää alueen kenttäkerroksen kasvillisuus, jossa esiintyy niittylajistoa. Alueen puulajeja on mm. koivu, mänty, pihlaja, pajut. Pensaskerroksessa on runsaasti kauniita katajia. Alueen reunaosien valtalajeja ovat apila, saunakukka, maitohorsma, niittynätkelmä, karhunputki, voikukka, timotei, nurmirölli ja kastikka. Sisäosan kallioisen alueen kasvillisuutta on mm. apila, kiolo, särmäkuisma, sarjakeltano, nurmirölli, nurmipuntarpää, koiranheinä ja kastikka.

Hoitosuositus: Etenkin alueen reunoja on ajoittain raivattu vesakosta ja pajupuskista. Pensaskerroksen raivaus sopii alueen hoidoksi jatkossakin. Raivauksen lisäksi alueen kasvillisuus hyötyisi niitosta ja niittojätteen poiskorjauksesta. Hoidon tavoitteena on säilyttää alueen kenttäkerroksen avoimuus sekä monipuolistaa alueen kasvillisuutta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 2. Metsäsaareke ja reunavyöhyke

Kuvaus: Lähellä valtatie 9:n risteystä, Kakaristontien viereisellä pellolla, sijaitsee metsäsaareke ja pellon ja metsän reunavyöhyke. Saarekkeen puusto on melko tiukkaa koivu-, kuusi- ja haapametsää. Puuston ikä on melko nuorta eikä alueelle ole vielä juurikaan ehtinyt kehittyä lahopuuta. Saarekkeen kasvillisuus koostuu tavallisista metsälajeista. Niittykasvillisuutta esiintyy hieman saarekkeen valoisimmilla ja kuivimmilla reunoilla. Saarekkeen reunan valtalajeja on vadelma, maitohorsma ja kastikka. Saarekkeen lähellä sijaitsee metsän reunavyöhyke. Reunavyöhyke on lehtipuuvaltaista ja hieman lehtomaista, johtuen luultavasti sen sijainnista kallionaluksessa. Alueita on aikoinaan laidunnettu. Laidunnusvaikutusta ei ole enää juurikaan havaittavissa.

Hoitosuositus: Alueet aiotaan ottaa uudelleen laidunkäyttöön. Laidunnus ja kevyt raivaus sopivat kohteiden hoidoksi. Raivauksella voidaan keventää etenkin saarekkeen puustoa. Reunavyöhykkeen puuston raivauksessa tulee olla varovaisempi ja keskittyä lähinnä vesakon poistoon. Raivauksessa tulee suosia lehtipuita ja pensaita, vanhoja puita, lahopuita sekä marjovia lajeja. Puustoa tulee poistaa vähitellen, jotta alueille jää mahdollisimman monipuolinen puusto. Raivausjäte tulisi poistaa alueilta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 3. Metsäsaareke

Kuvaus: Lähellä valtatie 9:n risteystä, Kakaristontien viereisellä pellolla sijaitsee pienenkö metsäsaareke. Saarekkeen puusto koostuu pääasiassa koivuista ja männyistä. Saareke tuo peltoympäristöön ja maisemaan vaihtelua ja se voi toimia esimerkiksi eläinten suoja- ja pesimispaikkana.

Hoitosuositus: Saarekkeen reunaosien puu- ja pensaskerrosta voidaan kevyesti raivata. Raivauksen avulla voidaan lisätä alueen avoimuutta. Puusto tulee säilyttää mahdollisimman monipuolisena. Raivausjäte tulisi poistaa alueilta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 4. Puu- ja metsäsaarekkeet (a-b), hoidettu metsänreuna (c) sekä ladon ympärys (d)

Kuvaus: Penttilän tilan läheisellä peltoalueella sijaitsee useita pieniä puu- ja pensasaarekkeita (a), hoidettu metsänreuna (c) sekä yksi suuri metsäsaareke (b). Pienimpiä alueita on hoidettu onnistuneesti raivauksen avulla ja niiden puusto ja pensaskerros on monipuolista ja väljää. Suuri saareke sijaitsee pellon painanteessa ja on pohjaltaan kostea. Alueen puusto on melko tiheää. Saarekkeen puulajeja ovat mm. koivu, kuusi ja pajut. Pelloilla sijaitsevat metsä- ja puusaarekkeet sekä reunavyöhykkeet ovat tärkeitä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta, sillä ne toimivat useiden lajien kasvu-, suoja-, ravinto- ja pesimispaikkoina. Saarekkeet myös elävöittävät muuten avointa viljelysmaisemaa. Saarekkeiden lisäksi peltoalueen läheisyydessä on useita latoja, joista yhden lähiympäristö (d) on paikoin jopa hakamainen.

Hoitosuositus: Alueiden hoidoksi sopii puu- ja pensaskerroksen säännöllisen raivauksen jatkaminen. Ladon ympäristön kasvillisuutta voidaan niittää ja puu- ja pensaskerrosta harventaa raivauksen avulla. Raivauksessa tulee suosia lehtipuita ja pensaita, vanhoja puita, lahopuita sekä marjovia lajeja. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueilta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 5. Avo-oja pientareineen sekä puustoinen ojanvarsi

Kuvaus: Penttilän tilan läheisen peltoalueen poikki kulkee Partalantien molemmin puolin pellon keskellä avo-oja. Avo-ojan lähes avoimeksi raivattu piennar levenee pellon keskivaiheilla. Loppuosa ojasta kulkee puustoisien alueiden keskellä. Koivuvaltaisella loppuosalla kasvaa mm. mäntyä, pihlajaa ja pajuja. Leveimmällä kohdalla pellon keskivaiheilla kasvaa pajuja, vadelmaa ja maitohorsmaa. Alueella esiintyy myös terttuseljaa, pujoa, ohdakkeita ja heiniä. Avo-ojan pohjoispään pientareiden suuruus- ja heinäkavillisuus on hieman muita osia monimuotoisempaa. Pohjoispään lajistossa esiintyy mm. maitohorsma, karhunputki, pelto-ohdake, hiirenvirna, mesiangervo, nokkonen, nurmirölli, timotei ja kastikka. Avo-ojan pientareilla kasvaa paikoitellen pajupensaita, koivuja ja kuusia. Avo-ojat ovat maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita: ne toimivat useiden lajien suoja- pesimä- ja ruokailupaikkoina. Esimerkiksi runsas luonnonvarainen mesikavillisuus tarjoaa monelle hyönteiselle mesi- ja siitepölylähteen. Suojaiset pientareet toimivat myös ekologisena käytävänä, jonka turvin voivat eläimet liikkua huomattomasti peltoalueen poikki.

Hoitosuositus: Ojan avoimia pientareita voidaan hoitaa niittämällä ja korjaamalla niittojäte pois. Niiton avulla avoimet alueet pysyvät avoimina ja kasvillisuus voi kehittyä monipuolisemmaksi. Pientareiden hoitona voidaan käyttää myös raivautta. Raivauksen avulla pystytään pitämään nouseva pajukko kurissa. Pientareilla olevat vähäiset puut ja pensaat tulisi säilyttää eläinten suoja- ja pesimispaikkoina, jos mahdollista. Harva ja monimuotoinen puusto vaihtelevilla väleillä tuo myös maisemaan vaihtelua. Runsaapuustoisien kohdan reunapuustoa ja pensaikkoa voidaan hoitaa

kevyen raivauksen avulla suosien vanhoja puita, lehtipuita, marjovia lajeja sekä lahoppuuta. Pensaikkoo tulisi poistaa etenkin vanhojen rakennusten läheisyydestä, jotta ne tulisivat paremmin esille maisemassa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kuva 5. Reunavyöhykkeen lehtipuuvaltainen puusto on hoidettu väljäksi raivauksen avulla. Valoisassa kenttäkerroksessa esiintyy katajaa. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kuva 6. Vanhan ladon ympäristön puusto on monilajista ja eri-ikäistä. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kuva 7. Pellolla sijaitseva saareke on hakamainen. Edustavan puuston lisäksi alueen kenttäkerroksen kasvillisuudessa on runsaasti niittylajeja. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 6. Hakasaareke

Kuvaus: Penttilän tilan läheisyydessä olevalla peltoaukealla on hieno hakasaareke pellolla. Saarekkeen puusto on melko edustavaa – alueella esiintyy paljon vanhoja koi-vuja, mäntyjä sekä kuusia. Puuston ikärakenne on monipuolinen ja puut ovat asettu-neet alueelle hakamaisen harvasti. Valoisassa pensaskerroksessa esiintyy mm. pajuja, pihlajia sekä kauniita katajia. Aluskasvillisuudessa on runsaasti niittylajistoa. Alueen kasvilajeja on mm. metsäkurjenpolvi, niittynätkelmä, päivänkakkara, särmäkuisma, kurjenkello, nurmirölli, punanata, timotei, nurmilauha, koiran- ja vuohenputki, mai-tohorsma, lillukka, kieli ja kanerva. Metsälajistoa esiintyy etenkin saarekkeen kuivilla ja kallioisilla kohdilla. Aluetta on viimeksi laidunnettu noin kymmenen vuotta sitten. Vaikka laidunnuksesta on jo aikaa, ovat alueen perinnebiotoopeille tyypilliset raken-nepiirteet säilyneet kohtuullisen hyvin. Saareke sijaitsee osittain sähkölinjan alla.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi laidunnus. Saareketta voidaan hoitaa myös raivauksen ja/tai niiton avulla. Raivauksella voidaan estää alueen umpeenkasvu. Aluskasvillisuutta voidaan myös niittää, jos mahdollista. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Hoidon tavoitteena on estää alueen umpeenkasvu ja säilyttää kohteen kasvillisuus monimuotoisena.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 7. Nytkymenjoen pientareet Partalankoskella

Kuvaus: Nytkymenjoen peltoihin rajautuvat pientareet ovat vaihtelevia Partalan-kosken kylän kohdalla. Avoimia ja puoliavoimia pientareita on hoidettu raivauksen ja/tai laidunnuksen avulla. Osa joen pientareista on tiukan pajukon ja lehtipuuston peittämää. Pientareiden kasvillisuuden valtalajeja on maitohorsma, mesiangervo ja pelto-ohdake sekä muut suurruohot ja heinät. Puusto on lehtipuuvaltaista. Yleisiä la-jeja ovat pajut, koivu ja harmaaleppä. Alueen pelloille on suurimmaksi osaksi katsottu Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa suojavyöhykkeen perustaminen tarpeelliseksi peltojen jyrkkyyden ja tulvaherkkyy-den takia (Olkkonen, 2000).

Hoitosuositus: Pientareiden parasta hoitoa olisi perustaa suojavyöhyke pellolle, jon-ka yhteydessä hoidettaisiin myös luontaisen kasvillisuuden vyöhykettä. Luontaista vyöhykettä voidaan hoitaa raivauksen, laidunnuksen tai niiton avulla. Jo hoidossa olevien alueiden säännöllistä raivausta voidaan jatkaa pitämällä avoimina jo raivatut kohdat. Alueella olevat suurimmat puut ja pensaas tulisi säästää eläinten suojapai-koiksi. Puoliavoin ja vaihteleva reunavyöhyke on myös maisemallisesti kaunis. Lai-dunnetuilla alueilla eläimet ovat edesauttaneet kasvillisuuden pysymistä matalana. Laidunnus sopii joen pientareiden hoidoksi, jos siitä ei aiheudu haittaa vesiensuojelul-le. Laidunnuspaineeseen on hyvä kiinnittää huomiota, ettei rantaan tule sortumia tai liettymiä. Pientareiden kasvillisuutta voidaan hoitaa myös niittämällä. Niittojäte olisi hyvä korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Tiheän puuston kohdilla kasvillisuutta voidaan raivata kevyesti. Puu- ja pensaskerros tulee kuitenkin säilyttää monilajisena. Raivauksessa ja laidunnuksessa tulee erityisesti huomioida joen penkereiden jyrkkyys ja sortuma-alttius. Maa-ainesta sitovaa luontaista kasvil-lisuutta ei tule poistaa liikaa.

Rahoitusmuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyö-hykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityis-tukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon monimuotoisuuden edis-tämisen erityistuella.

Kuva 8. Nytkymenjoen laidunnuksella ja raivauksella hoidettu reunavyöhyke on vaihteleva, paikoin jopa täysin avoin. Raivauksessa on jätetty puita ja pensaita maisemallisesti kauniisti vaihtelevin välein. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 8. Saarekkeet pellolla (a-b)

Kuvaus: Valtatie 9:n pohjoispuolella sijaitsee pellolla kaksi saarekettä. Saareke (a) on pieni ja puuton. Pienen saarekkeen kasvillisuus on rehevää. Alueen valtalajeja ovat vadelma ja maitohorsma. Saarekkeessa esiintyy myös mm. kastikkaa ja nokkosta. Suurempi puustoinen saareke (b) sijaitsee peltojen välissä. Alueen pääpuulaji on koivu. Saarekkeen reuna-alueilla esiintyy runsaasti pajuja. Alueella kasvaa myös muutamia mäntyjä ja pieniä kuusia. Saarekkeen keskiosista on aikoinaan kaivettu savea pellolle ja tiilitehtaalle. Paikalle on vuosien kuluessa muodostunut sammalinen kosteikko, jonka kasvillisuuden valtalajeja ovat sarat. Saarekkeen keskusta on yleensä veden vallassa ja osa puista onkin kuollut pystyyn. Saarekkeet tuovat peltoympäristöön ja maisemaan vaihtelua ja voivat toimia useiden eläinten suoja-, ravinto- ja pesimispaikkoina. Myös kosteikkoympäristössä viihtyvä lajisto ja lahopuut lisäävät alueen monimuotoisuutta.

Hoitosuositus: Pientä saarekettä on kulotettu ajoittain, joka sopii alueen hoidoksi jatkossakin. Isomman saarekkeen reuna-alueita voidaan hoitaa puu- ja pensaskerroksen raivauksella. Raivauksella reunasta voidaan poistaa pajuja ja nuorta puustoa. Tavoitteena on saavuttaa reunasta vaihteleva, monipuolisen puuston ja pensaiston omaava vyöhyke, jossa esiintyy avonaisempia kohtia.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kohde 9. Koirajärvi

Kuvaus: Lähellä Hassintien ja valtatie 9:n risteystä on peltoaaukealla puustoinen kosteikkoalue. Alue rajautuu peltoihin ja valtatie 9:ään. Koirajärvi on ilmeisesti nimensä mukaisesti ollut aikoinaan pieni lampi, joka on sittemmin kasvanut umpeen. Alue on nykyään kosteaa ja soista. Alue kasvaa runsaana pajupensaikkaa ja lehtipuita – sisäosissa on avoimempia kohtia. Saarekkeeseen yhtyy avo-ojat molemmiin puolin peltoa. Peltojen lähimmät osat ovat keväisin veden vaivaamia.

Hoitosuositus: Alueen puu- ja pensaskerrosta voidaan kevyesti raivata etenkin sen reuna-alueilta ja valtatie 9:n puoleiselta puolelta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 10. Märäsojan pientareet (a), laskeutusallas (b) ja kosteikko (c)

Kuvaus: Valtatie 9:n pohjoispuolella lähellä lahdentien risteystä kulkee Märäsoja peltojen poikki. Oja laskee Jämsänjokeen ja lopulta Päijänteeseen. Ojan uoman on piennar on paikoin kapea, paikoin piennar on leveäkö ja puustoinen. Lähellä Kauhialantietä oja on pengerrytetty kivillä pienen koskipaikan luomiseksi. Hieman ylemmänä ojaan on tehty pellolle laskeutusallas, jotta yläjuoksulta tuleva liete ja hiesu jäisi levennykseen. Tien toisella puolella on pieni avovettä sisältävä kosteikko. Lammen ympäristön kasvillisuus on tyypillistä kostean paikan kasvillisuutta. Alueella esiintyy mm. kurjenjalkaa sekä runsaasti heiniä ja saroja.

Hoitosuositus: Ojan pientareen leveän puustovyöhykkeen kohdalla parasta hoitoa on alueen säilyttäminen nykytilassa. Keskellä peltoa kulkevaa ojanvartta voidaan paikoin raivata, jättäen joenvarteen kuitenkin puita ja pensaita eläinten suoja- ja pesimispaikoiksi. Avoimia pientareita voidaan niittää, jos mahdollista. Niittojäte tulisi korjata pois, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Kosteikon ympärykseen voisi jättää hieman leveämmän suojakaistan. Suojakaistaa voidaan hoitaa niittämällä. Niittojäte tulisi korjata pois. Kosteikon ympäryspuusto tulisi pääasiassa säilyttää. Kosteikkoa ympäröivää pajukkoa voidaan kevyesti raivata, jotta reuna ei kasva aivan umpeen. Laskeutusaltaan paikka on hyvä, sillä sen avulla voidaan pysäyttää ylävirrasta saapuvaa lietekuormaa ennen kuin se laskee Jämsänjokeen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 11. Vanha kuivuri ympäristöineen

Kuvaus: Valtatie 9:n ja Lahdentien risteuksen tuntumassa on pellon keskellä näkyvällä paikalla vanha punainen kuivuri. Kuivuria käytetään nykyään varastona ja latona. Rakennuksen ympärys on puustoinen ja pensaskerrosta on runsaasti. Alueella on nuoremman lehtipuuston seassa vanhoja, runsaasti haarovia mäntyjä ja koivuja. Pensaskeroksen muodostavat lähinnä pajut ja tertsuselja. Alueen aluskasvillisuus on melko rehevää ja yksipuolista. Alueella esiintyy mm. pujo, nokkonen, nurmipuntarpää, koiranputki, siiankärsä, voikukka ja syysmaitiainen.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii nuoren puuston ja pensaskeroksen kevyt raivaus. Raivauksen avulla voidaan maisemaa elävöittää kuivuri ja vanhat hienot puut ottaa paremmin esille maisemassa. Kaikkea pensaskerrosta ei kuitenkaan tule poistaa vaan alueelle tulee jättää monipuolinen pensaskerros ja puusto. Terttuseljat tulee säästää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 12. Puusaarekkeet pellolla

Kuvaus: Peltotien varrella sijaitsee pellolla kaksi pienehköä puusaarekettä. Saarekkeet ovat kallioisia. Saarekkeiden puusto on monilajista, mutta melko nuorta. Puusto koostuu lähinnä haavasta, kuusesta, männystä, koivusta ja pihlajasta sekä pajuista. Saarekkeiden reunassa kasvaa runsaasti mm. vadelmaa.

Hoitosuositus: Saarekkeiden puustoa voidaan kevyesti harventaa poistamalla tiheimiltä kohdilta muutamia nuorimpia puita. Saarekkeiden reuna-alueita voidaan avata raivaamalla alueelle nousevaa pajukkoa. Hoidon tavoitteena on muodostaa alueen puustosta mahdollisimman monipuolinen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 13. Rapasennotkon kosteikko

Kuvaus: Rapasennotkon kohdalla sijaitsee pieni kosteikkoalue kahden peltoalueen läheisyydessä. Alueella on muutamia avovesilammikoita. Kohteessa on runsaasti kosteikkokasvillisuutta, mm. heiniä ja saroja. Kohde tuo alueelle lisää monimuotoisuutta kosteikkoympäristön muodossa. Alue voi toimia useiden lajien suoja-, ravinto-, ja pesimispaikkana.

Hoitosuositus: Kohteen nykytilan säilyttäminen on alueelle riittävä hoitotoimi. Pellon ja kosteikon välistä pajukkoa ja nuoria lehtipuita voidaan raivata.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 14. Pellon reunavyöhykkeet

Kuvaus: Lahdentien varrella sijaitsee peltoja, joiden reunavyöhykkeitä on hoidettu vuonna 2005 Tienvarsien kunnostus- ja maisemanhoito -hankkeen (TIEVA Eteläinen) puitteissa. Alueiden raivausta olisi hyvä jatkaa. Kohteet ovat pääasiassa lehtipuuvaltaisia reunametsikköjä, joista on otettu esille suurimpia maisemapuita ja -pensaita luoden reunaan vaihtelevuutta. Lisäksi raivauksissa on otettu näkyville latoja ja avattu peltonäkymää sekä pidetty avo-ojan pientareita avoimina. Avo-ojan pientareiden ja reuna-alueiden kasvillisuuden valtalajeja on maitohorsma, vadelma, saunakukka, mesiangervo, pelto-ohdake, nurmipuntarpää, juolavehnä, karhunputki ja kastikat.

Hoitosuositus: Alueiden hoidoksi sopii raivauksen jatkaminen. Hoidon tavoitteena on ylläpitää edellisissä raivauksissa saavutettua avoimuutta ja reuna-alueiden vaihtelevuutta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 15. Hanisjärven itäpuolen reunavyöhykkeet

Kuvaus: Hanisjärven itäpuolella on peltojen ja järven välissä leveä alue luontaista, kosteikkomaista kasvillisuutta. Kosteikko alkaa pohjoisosassa pelto-ojen yhtymäkohdasta, joka sulautuu ranta-alueeseen. Pohjoisosassa on lähteinen – alueella on havaittu sulia kohtia talvisin. Leveä reuna-alue kasvaa runsaana pajuja, koivuja ja harmaaleppiä. Hanisniemen tilan lähellä reunavyöhyke on kapea. Kapeaa reunavyöhykettä on pidetty avonaisena raivauksen avulla. Reunaan on jätetty suurimpia puita maisemapuiksi ja aluspuustoa on poistettu säännöllisesti.

Hoitosuositus: Leveän kosteikkoalueen reunoilta voidaan harkiten poistaa muutamia pensaita ottaen esille suurempaa puustoa ja luoden pieniä aukkopaiikkoja reunaan. Tiheää pensaikkaa on kuitenkin syytä jättää eläinten suoja- ja pesimispaikoiksi. Kauniinmuotoiset pensaikat ja kerroksellinen reuna on myös maisemallisesti elävän näköinen. Pohjoisosan Hanisniemen tilan läheistä kapeampaa ja kuivempaa rantavyöhykettä voidaan raivata jatkossakin järvinäkymän säilyttämiseksi. Myös ojen levennykseen muodostunutta aluetta voidaan raivata tarvittaessa. Pensaikkaa olisi kuitenkin hyvä jättää tällekin alueelle eläinten suoja- ja pesimispaikoiksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kohde 16. Hanisjärven länsipuolen reunavyöhykkeet

Kuvaus: Hanisjärven länsipuolisille pelloille on Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa esitetty suojavyöhykkeen perustaminen tarpeelliseksi (Olkkonen, 2000). Peltojen ja järven välissä kasvaa runsaasti pajupensaita, suurempia koivuja, kuusia ja pihlajia. Peltojen välissä on yhteinen uimaranta. Uimarannan itäpuolinen reunavyöhyke sisältää runsaasti vanhoja puita ja lahoja koivuja. Aluetta on aikoinaan laidunnettu.

Hoitosuositus: Luontaista vyöhykettä pellon ja järven välissä voidaan kevyesti raivata järvi- ja peltonäkymän parantamiseksi. Vanhat puut ja lahoppuut tulisi pääasiassa säilyttää, sillä ne lisäävät alueen monimuotoisuutta. Itäpuoleisen vyöhykkeen hoidon tavoitteena on palauttaa alueen hakamaista ilmettä poistamalla vesakkoa vanhojen puiden ja katajien ympäriltä. Samalla näkymä pellolta järvelle aukeaisi paremmin. Länsipuolelta voidaan pensaskerrosta poistaa enemmän, jättämällä alueelle kuitenkin isoimmat puut ja joitakin pensaita eläinten suojapaikoiksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja järven välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 17. Hanisjärven pohjoispään kukkiva piennar ja nuori koivukuja

Kuvaus: Hanisjärven pohjoisosan pellon piennar rajautuu jyrkästi Hanisjärventiehen. Tien jälkeen on kapea rantakaistale, johon on jätetty koivuja kasvamaan ikään kuin kujaksi tien varrelle. Pellon piennar kasvaa runsaana kauniisti kukkivia niittykasveja. Pientareella kasvaa mm. harakankelloa, päivänkakkaraa, niittynätkelmää, särmäkuismaa, siiankärsämöä sekä apiloita ja mataroita. Paikoin pientareella on vallassa korkeampi kasvillisuus: koiranputki, mesiangervo, nurmilauha, pelto-ohdake ja nurmipuntarpää. Pelto, piennar, tie, koivurivistö ja järvi muodostavat yhdessä kauniin kokonaisuuden, jonka hoidolla on maisemallista arvoa sekä luonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta edullista vaikutusta.

Hoitosuositus: Pientareen kasvillisuutta on niitetty ajoittain ja niittojäte on pyritty haravoimaan pois alueelta. Kasvillisuus on selvästi hyötynyt hoidosta, sillä niittylajit ovat päässeet kukoistamaan. Alueen parasta hoitoa olisikin niiton ja niittojätteen poiskorjauksen jatkaminen. Niitto kannattaa ajoittaa loppukesään kasvien kukinnan ja siementen kypsymisen jälkeen. Tienreunan ranta-alueella on pidetty avoimena raivauksen avulla – aikaisemmin 1960-luvulla alueen piti avoinna karja. Kohteen hoidoksi sopii raivauksen jatkaminen. Raivauksella saadaan isoimmat koivut paremmin esille ja maisema ei pääse umpeutumaan.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 18. Kuntalan pihahaka

Kuvaus: Hanisjärveltä koilliseen sijaitsevan Kuntalan tilan piha-alueen länsiosa on hakamaisen väljää ja kaunispuustoista aluetta. Alue rajautuu tilan pihapiiriin ja peltoihin. Alueen puusto on hoidettu puistomaiseksi – puulajeina on koivu, kuusi ja pihlaja. Aurinkoisella etelä- ja länsirinteellä kasvaa paahteisessa reunassa runsaasti kuivan niityn kasveja, kuten esimerkiksi huopakeltanoa, ahosilmäruohoa, orvontädykettä, päivänkakkaraa ja siiankärsämöä. Yleisiä lajeja koko alueella on mm. niittynätkelmä, nurmitädyke, puna- ja lampaannata. Alueella sijaitsee vanha aitta.

Hoitosuositus: Alueen kenttäkerroksen kasvillisuutta voidaan tarvittaessa niittää. Niittojäte olisi hyvä korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Pensaskerrosta voidaan myös raivata, jos aluetta uhkaa umpeenkasvu.

Rahoitusmuoto: -

Kuva 9. Maatalousympäristöjen kosteikot voivat olla pieniä avovettä sisältäviä lampareita tai allikoita. Kuvassa Märsöjan kosteikko.

Kuva 10. Suunnittelualueelle tyypillisiä kosteikkoja ovat ranta-alueille muodostuneet kosteikot, jotka kasvavat useasti runsaasti lehtipuita ja pajuja. Alueet tarjoavat eliöstölle suojapesimispaikkoja. Kuva Alhojärven pohjoisosan kosteikkoalueelta. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kuva 11. Maatalousalueilla esiintyy usein suo- eli mutahautoja, joista on aikoinaan nostettu pelloille maanparannusainetta. Mutahautoista on aikojen kuluessa muodostunut luontaisen kaltaisia kosteikkoja. Kuvassa Alhojärven mutahauta. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 19. Pienamin reunavyöhykkeet

Kuvaus: Pienamia ympäröiville pelloille on katsottu Kurujoen-Nytkymen vesistö-alueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa suojavyöhykkeen perustaminen tarpeelliseksi (Olkkonen, 2000). Peltojen ja järven välinen luontainen vyöhyke on kosteikkoa, joka kasvaa suurimmaksi osaksi runsaasti pajuja ja lehtipuita. Pientareen ja kosteikon aluskerroksen kasvillisuudessa esiintyy mm. mesiangervo, pelto-ohdake, karhunputki, maitohorsma, suoputki, raate, kurjenjalka, ranta-alpi, leveäosmankäämi, karpalo, kastikat sekä useat heinät ja sarat. Järven rannassa on ranta- ja vesikasvillisuutta.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi perustaa suojavyöhyke pellolle, jonka yhteydessä hoidettaisiin myös luontaista vyöhykettä. Luontaista vyöhykettä voidaan hoitaa harkitulla raivauksella, jolla poistetaan osa pensaikosta ja puustosta, jolloin näkymä järvelle avautuu. Raivauksella on lähinnä maisemallista merkitystä.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja järven välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kohde 21. Saareke

Kuvaus: Pienamin ja Hanisjärven välisellä peltoaukealla sijaitsee saareke, joka on paikoin kosteikkomainen. Alue on puustoinen ja ilmeisen soinen keskiosaltaan. Keskiössä sijaitsee vanhoja mutahautoja. Alueen puusto on lehtipuuvaltaista. Alueella esiintyy mm. koivua, harmaa- ja tervaleppää, raitaa, halavaa ja runsaasti pienempiä pajulajeja. Avoimempien reuna-alueiden kasvillisuutta on mm. maitohorsma, pelto-ohdake, vadelma, punaherukka, saunakukka, kastikka sekä useat muut heinät. Saarekkeen sisäosan valta-lajeja ovat useat heinät, sarat ja vihvilät. Alue tuo peltoympäristöön ja -maisemaan vaihtelua ja se voi toimia useiden lajien suoja-, ruokailu- ja pesimispaikkana. Alueen lähipellolla liikkui maastotöiden aikana kettu. Saarekkeen reunaosia on raivattu pelloksi.

Hoitosuositus: Saarekkeen reunavyöhykettä voidaan raivata kevyesti, siten että reunassa vaihtelevat pensaat ja puut maisemallisesti mielekkään näköisesti. Raivaamalla voidaan ottaa esille isoimpia puita ja pensaita maisemapuiksi. Muuten alueen säilyttäminen on riittävä hoitotoimi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kohde 22. Metsäsaareke pellolla

Kuvaus: Lähellä Virkajärven tilaa, Hassintien itäpuolella on metsäsaareke. Saarekkeen puusto koostuu pääasiassa koivuista ja männyistä. Saarekkeen reuna-alueella on runsaasti pajupensaikkoo. Alueen pohja on soinen. Saarekettä on vuosien mittaan täytetty joutomaalla lisäten samalla peltoalaa saarekkeen reunaosista. Saareke tuo peltoympäristöön ja maisemaan vaihtelua sen ollessa vihreä pilkahdus peltoaukion keskellä.

Hoitosuositus: Saarekkeen reunapajukkoa voidaan raivata, jotta reuna pysyy kerroksellisenä. Muuten alueen hoidoksi riittää sen säilyttäminen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 23. Puimala ympäristöineen

Kuvaus: Lähellä Virkajärven tilaa, Hassintien varrella seisoo maamerkkinä vanha punainen puimala. Hirsinen puimala on arviolta pari sataa vuotta vanha. Rakennuksen takapuolelta on purettu lautaosa pois. Puimalan ympäristössä kasvaa muutama puu ja pensas sekä runsaasti rehevää heinä- ja ruohokasvillisuutta.

Hoitosuositus: Puimalan ympäristystä voidaan niittää ja raivata, jotta se pysyy hyvin esillä maisemassa. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 24. Lato ympäristöineen

Kuvaus: Alhojärven länsirannalla, Vanha-Savon tilan läheisyydessä, sijaitsee rannan tuntumassa vanha heinälato. Rannassa kasvaa pajupensaita ja koivuja. Kasvillisuus ladon edustalla on korkeaa ja rehevää. Alueen lajistossa esiintyy mm. pelto-ohdake, kastikat ja muut heinät. Karja on aikoinaan laiduntanut alueen ranta-osalla, yhdessä peltolaitumen kanssa. Kohde näkyy hyvin valtatie 9:lle, ja sen hoidolla on maisemallista merkitystä.

Hoitosuositus: Näkymää pellon yli järvelle voidaan avata raivaamalla alueen puustoa ja pensaikkoa. Ladon avointa ympäristystä voidaan hoitaa niittämällä. Niitto ja raivaus tulisi tehdä loppukesästä lintujen pesimäkauden jälkeen. Niitto- ja raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kuva 12. Ladon ympäristöä voidaan hoitaa niittämällä. Raivauksen avulla saataisiin näkymää järvelle avattua. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 25. Alhojärven reunavyöhykkeet

Kuvaus: Keskellä Alhojärven kylää sijaitsee Alhojärvi, joka on merkittävä lintuvesi. Järvellä ja sen lähipelloilla levähtää ja ruokailee keväisin ja syksyisin runsaasti muuttolintuja. Järvellä myös pesii kesäisin useita vesilintuja. Järven pesimälinnustoa on mm. nokikana, sinisorsa, tavi, haapana, tukka- ja punasotka sekä telkkä. Heinätaveja pesinee vuosittain muutama pari samoin kuin silkkiuikkuja (Vesanen 2000). Vakiovieras järvellä on joutsenpariskunta, joka palaa alueelle kesä toisensa jälkeen pesimään ja kasvattamaan jälkikasvuaan.

Alhojärven rannat rajautuvat suurimmalta osalta sitä ympäröiviin peltoihin. Järven ja peltöjen välissä on luontaisen kasvillisuuden vyöhyke, jonka leveys vaihtelee muutamista metreistä kymmeneen.

Varsinkin kapeita vyöhykkeitä on pidetty avonaisina raivauksen avulla. Raivauksella on parannettu pelto- ja järvinäkymää. Monet rantavyöhykkeet kasvavat kuitenkin runsaasti pajua ja lehtipuita ja näkymä järvelle on sulkeutunut. Aikoinaan rannat ovat todennäköisesti olleet laajalti laidunnettuja ja siten avoimia. Nykyään laidunnusta on yhdellä rantapellolla lähellä lintutornia.

Osalle Alhojärven rannoista on katsottu Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa suojavyöhykkeen perustaminen tarpeelliseksi tai erittäin tarpeelliseksi peltöjen tulvaherkkyuden, jyrkkyyden tai kaltevuuden takia (Olkkonen, 2000). Suojavyöhykkeiden perustaminen yhdessä luontaisen vyöhykkeen hoidon kanssa olisi hyvä alueen linnuston kannalta. Reunavyöhykkeiden hoito nostaisi myös alueen maisemallista arvoa. Suojavyöhykkeiden perustaminen on tärkeää, sillä niiden avulla voidaan vähentää mm. ravinteiden, maa-aineksen ja torjunta-aineiden kulkeutumista vesistöön. Suojavyöhyke lisää myös luonnon monimuotoisuutta – se tarjoaa pesimis- ja suoja- ja ravintopaikkoja useille maatalousalueiden luonnon kasveille, hyönteisille, linnuille ja muille eläimille (Valpasvuori-Jaatinen 2005).

Hoitusuositus: Järven ja sitä ympäröivän peltoympäristön parasta hoitoa olisi perustaa suojavyöhyke pellolle, jonka yhteydessä hoidettaisiin myös luontaisen kasvillisuuden vyöhykettä. Reunavyöhykkeiden hoitotapoja voivat olla laidunnus, raivaus tai niitto. Laidunnus on linnuston kannalta hyvä hoitomuoto, jos siitä ei aiheudu haittaa vesiensuojelulle. Luontaista vyöhykettä voidaan hoitaa myös raivauksen avulla. Raivauksella tulisi poistaa näkymää peittävää puustoa ja pensaikkoo. Etenkin jo avoimet vyöhykkeet olisi hyvä pitää jatkossakin avonaisina. Avonaisia, suurruoho-, heinä- ja sarakasvillisuutta sisältäviä reunavyöhykkeitä voidaan hoitaa myös niittämällä. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois, jotta se ei jää maatuessaan rehevöittämään maaperää ja vesistöä. Puuston ja pensaskerroksen raivauksessa on hyvä jättää puita ja pensaita maisemapuiksi ja –pensaiksi sekä suojapaikoiksi eläimille. Puut tulisi jättää maisemallisesti elävän näköisesti vaihtelevilla väleillä, välttämättä tasarivisyyttä. Puustosta olisi myös hyvä muodostaa mahdollisimman monipuolinen siten, että alueelle jätetään vaihtelevasti eri kokoluokan puita, suosien kuitenkin vanhempaa puustoa. Raivaus ja niitto tulisi tehdä lintujen pesintä- ja muuttoajan ulkopuolella.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki alueille, joille sen perustamista on suositeltu. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja järven välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kuva 13. Alhojärven rantapeltöjen reunavyöhykkeiden parasta hoitoa luonnon monimuotoisuuden kannalta olisi leveämmän suojavyöhykkeen perustaminen pellolle, jonka yhteydessä hoidettaisiin myös luontaisen kasvillisuuden vyöhykettä. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 26. Alhojärven itäosan kosteikkoalue

Kuvaus: Alhojärven itäpuolella pelloilta laskevien valtaojien yhtymäkohdan jälkeinen luontainen alue on leveä ja kasvaa runsaana lehtipuita ja pajupensaita. Ranta-alue on saanut olla koskemattomana ja alueella kasvaa kosteikkokasveja. Vesi nousee keväisin alueelle ja sen viereiselle pellolle.

Hoitosuositus: Kohteen nykytilan säilyttäminen on riittävä hoitotoimi.

Rahoitusmuoto: -

Kohde 27. Alhojärven pohjoisosan kosteikkoalue

Kuvaus: Alhojärven pohjoispäässä sijaitsee laaja luontainen kosteikko. Osa kohteesta on ollut aikoinaan järveä, joka on ajan myötä kasvanut umpeen. Vielä 1960-luvulla pääsi alueella kulkemaan veneellä. Kostealla, suomalaisella pohjalla kasvaa mm. rahkasammalia, vehkaa, kurjenjalkaa, leveäosmankäämiä ja saroja. Etenkin kohteen koillis- ja itäosassa on tiheää puustoa, joka koostuu pääasiassa pajuista ja koivuista. Muuta puu- ja pensaslajistoa on mm. haapa, tuomi, korpipaatsama ja lehtokuusama. Alue on saanut olla pitkään luonnontilassa ja osa pajuista on jo vanhoja ja lahoja. Kosteikon itäosassa ja reunoilla kulkee oja. Alueen kuivinta koillisosaa on yritetty viljellä 1960-luvulla, jolloin alue on kynnety. Kynnettyä osaa ei kuitenkaan pystytty viljelemään ja se toimi sittemmin laitumena. Ritvalan tilan lähialueella laiduntajia ovat olleet mm. siat. Alueella on vanha ladonpaikka, joka sijaitsee muuta ympäristöä hieman kuivemmalla paikalla. Ladonpaikan ympäristön kasvillisuudessa on mm. rönsyleinikkiä, niittynätkelmää ja mesiangervoa. Ritavalan tilan kohdalla on raivattu pellon reunavyöhykettä. Raivauksella on avattu näkymää järvelle. Tällä kohdin raivauksella on maisemallista merkitystä, sillä pelto- ja järvinäkymä on avautunut myös läheisen valtatie 9:n käyttäjille.

Hoitosuositus: Pääosalle alueesta kohteen nykytilan säilyttäminen on riittävä hoitotoimi. Ritvalan tilan kohdalla, jossa puustoinen alue on kapea, voidaan puustoa raivata näkymän avaamiseksi. Jo raivatulla alueella voidaan säännöllistä raivausta jatkaa, jotta avoimet kohdat pysyvät avoimina. Maisemaa voidaan avata myös hieman lisää idästä, ladonpaikkaan saakka. Raivauksella alueen maisemallinen arvo lisääntyy. Ladonpaikasta eteenpäin puustoa-alue levenee ja alueen maisemallinen raivaus ei ole enää yhtä mielekästä.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 28. Alhojärven mutahaudat

Kuvaus: Alhojärven länsipuolella on kaksi isoa mutahautaa, joista on aikojen kuluessa muotoutunut luontaisia kosteikkoja. Kosteikot rajautuvat läheisiin peltoihin ja rantametsikköön. Alueet kasvavat tiheästi kosteikkokasveja, mm. saroja ja vehkaa – keskellä on hieman avovettä. Vanhat mutahaudat kosteikkoelinympäristöinä lisäävät alueen monimuotoisuutta. Ne toimivat useiden lajien kasvu-, suoja-, pesimä- ja ruokailupaikkoina. Maastokäynnin aikana alueelta lähti useita sorsalintuja.

Hoitosuositus: Kohteen nykytilan säilyttäminen on riittävä hoitotoimi.

Rahoitusmuoto: -

Kohde 29. Laitalan tilan pihapiiri ja hakamaa

Kuvaus: Laitalan tila sijaitsee Alhojärven kylämaisemassa, Alhojärven länsipuolella. Tila rajautuu peltoihin ja pieneen hiekkatiehen. Tilan pieni päärakennus on rakennettu 1850-luvulla, josta eteenpäin löytyy paikan historiasta tietoa. Tila on ollut aikoinaan mäkitupa, joka on kuulunut Juholan taloon. Itse päärakennus on aikoinaan ollut ilmeisesti savupirttinä. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi vanha savusauna ja pariaitta. Rakennuksia on kunnostettu vuosien mittaan ja tällä hetkellä aitan ja savusaunan katto kaipaasi korjausta. Pihapiirin ympärillä on hakamaa-alue, jota on laidunnettu vuosikymmenien ajan hevosilla ja lehmillä. Tällä hetkellä laidunnusta on vain pienellä alalla alueen itäisimmällä reunalla. Alueen länsireunalla on ollut laidunnusta vielä muutama vuosi sitten hieman itäreunaa isommalla alalla.

Alue on sekapuustoista. Puusto on monilajista ja eri-ikäistä sekä paikoin hakamaisen harvaa. Alueella on myös hieman lahoppuuta, joka nostaa alueen monimuotoisuusarvoa. Puulajeja alueella on mm. koivu, mänty, kuusi, pihlaja ja haapa. Pensaskerroksessa on katajaa. Valoisassa kenttäkerroksessa esiintyy metsälajien rinnalla hakamaille ja metsälaitumille tyypillisesti niittylajeja. Kenttäkerroksen lajistoa on mm. nurmitädyke, poimulehdet, metsäkurjenpolvi, nurmirölli, särmäkuisma, maitohorsma, mustikka, keltanot, siankärsämö, koiran- ja vuohenputki, lillukka, puna- ja valkoapila, niittynätkelmä, hiirenvirna, nurminata, metsämaitikka, ahomansikka, vadelma, kultapiisku, päivänkakkara, niittysuolaheinä, syysmaitiainen, niittyleinikki, kielo, kastikat, rohtotädyke, metsäorvokki sekä huomionarvoiset sinivuokko ja ketoneilikka. Alueen pohjoisnurkassa on avokalliota ja männikköä. Pohjoisosan kasvillisuudessa esiintyy runsaana lampaannataa, metsälauhaa, puolukkaa ja metsätähteä. Tilan länsipuolella on avointa aluetta, joka on ilmeisesti ollut joskus peltokäytössä. Tällä alueella kasvillisuus on rehevämpää ja kastikkavaltaista. Peltoon rajautuva länsireuna nousee kuivalle töyräälle, jolla kasvaa kauniita koivuja sekä niittykasvillisuutta.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi laidunnus sekä raivaus. Alueen reunaosia on raivattu onnistuneesti avoimemmiksi. Alueella on tarvetta säännölliselle pensaskerroksen raivaukselle. Tiukimpia varttuneemman puuston kohtia tulisi harventaa väljemmiksi poistamalla alueelta muutamia nuorimpia puita. Alue on todennäköisesti ollut aikoinaan nykyistä vähäpuustoisempi ja omannut selvemmän hakarakenteen. Puustoa ei tule kuitenkaan poistaa kerralla paljoa, jos alueelle ei järjesty laidunnusta. Haittana liian voimakkaasta harvennuksesta voi olla kenttäkerroksen kasvillisuuden taantuminen vadelma- ja maitohorsmavaltaiseksi. Alueella olevat hienot vanhat puut ja lahoppuut tulee säilyttää. Avoimia alueita voidaan hoitaa myös niittämällä. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Vanhojen rakennusten korjauksessa tulisi käyttää asianmukaisia menetelmiä. Hoidon tavoitteena on muodostaa alueen puustosta mahdollisimman monipuolinen ikä- ja lajirakenteen suhteen lisäten samalla kenttäkerroksen valoisuutta. Tavoitteena on myös säilyttää kasvillisuuden perinnebiotoopeille tyypilliset ominaispiirteet.

Rahoitusmuoto: Perinnebiotoopin hoidon erityistuki (laidunnus) tai luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kuva 14. Laitilan vanhaa tilaa ympäröi kaunis hakamaa. Alueen puusto on monipuolista ja harvahkoa. Kenttäkerroksen kasvillisuudessa esiintyy valoa vaativa niittykasvillisuutta. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 30. Kuoppamäki

Kuvaus: Anttilan tilan kohdalla, Nytkymenjoen varrella on jokeen viettävässä rinneessä luonnontilainen alue. Alue on suurimmaksi osaksi avoin. Alueen kenttäkerros on suurruohovaltainen. Keskellä kohdetta on saunamökki. Kohde on saanut nimensä siellä aikoinaan sijainneiden perunakuoppien mukaan. Kuopat ovat nykyään jo lähes hävinneet. Rehevän ja korkean kasvillisuuden lajistoa on mm. maitohorsma, pujo, ohdakkeet, mesiangervo, nokkonen, karhunputki, saunakukka, timotei, nurmipuntarpää, kastikat, ojakärsämö ja särmäkuisma. Alueen puuston muodostavat muutamia koivut, pihlajat ja pajut. Kohde tuo peltoympäristöön monimuotoisuutta, sillä se on yhdessä jokiuoman kasvillisuuden kanssa osa Nytkymenjoen uoman ekologista käytävää.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii aluskasvillisuuden niitto ja pensaskerroksen raivaus. Raivauksessa tulisi poistaa lähinnä nuorta puustoa sekä pajukkoa. Vanhat puut tulisi säilyttää. Niitto- ja raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 31. Lato ympäräksineen

Kuvaus: Uusi-Juholan tilalla on Nytkymenjoen rantapenkalla lato, jonka ympäristä laidunnetaan yhdessä peltolaitumen kanssa. Ladon edustalla kasvaa muutamia suurempia koivuja, mutta muuten alue on avoin. Eläimet pääsevät laiduntamaan rantapenkkaa pienellä alueella molemmiin puolin jokea. Pientare on pysynyt laidunnetulta alueelta avonaisena. Alueen kasvillisuus on rehevöitynyttä, yleisiä lajeja ovat viljelyheinät ja mm. hierakka ja saunakukka.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii laidunnuksen jatkaminen. Jos eläimet eivät syö alueen kasvillisuutta koko alueelta lyhyeksi, olisi alueen hylkyläikut syytä niittää. Niittojäte tulisi korjata pois, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Hierakoita voidaan torjua kitkemällä ne käsin alueelta. Hoidon tavoitteena on pitää alue avonaisena ja monipuolistaa alueen kasvillisuutta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 32. Nytkymenjoen pientareet Tupasentieltä Okskulmantielle

Kuvaus: Nytkymenjoki kiemurtelee Alhojärven peltoaukioiden halki. Joen pientareet kasvavat harvakseltaan pajuja ja lehtipuita. Pientareet ovat paikoin avoimia ja kasvavat runsaasti suurruohoja ja heiniä. Paikoin pensaikko ja puusto on tiheää, koostuen pääasiassa pajuista, harmaalepistä ja koivuista. Pientareen kasvillisuudessa esiintyy runsaana mm. maitohorsma, mesiangervo, pelto-ohdake, karhunputki, hiirenvirna, kastikka ja ranta-alpi. Lähellä vesirajaa joen penkereen kasvillisuus muuttuu kosteutta vaativammaksi. Lajistossa esiintyy runsaasti mm. korpikaislaa. Noin alueen puolella välissä, lähellä joen yli menevää siltaa, kasvaa lehtopalsamia. Alueen pelloille on Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa esitetty lähes koko matkalta suojavyöhykkeen perustaminen erittäin tarpeelliseksi peltöjen jyrkkyyden takia (Olkkonen, 2000). Jokiuoma pientareineen on maatalousalueen monimuotoisuutta lisäävä elinympäristö, joka toimii avoimessa peltoympäristössä ekologisena käytävänä. Joen suojaisia pientareita pitkin voivat kulkea useat eläimet, esimerkiksi riista. Jokiuoman merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta korostuu Alhojärven laajojen ja tehokkaasti viljellyiden peltoaukioiden keskellä, missä luonnonvaraisien kasvien kasvupaikat ovat vähäisiä.

Hoitosuositus: Pientareita voidaan hoitaa raivaamalla niitä kevyesti. Raivauksen avulla jo avoimet kohdat voidaan pitää edelleen avoimina. Avoimia pientareita voidaan myös niittää, jos mahdollista. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta. Puu- ja pensaskerrostosta voidaan raivata harkiten jättämällä alueelle vaihtelevasti suurimpia puita, pensaita sekä puuryhmiä ja pensaikkoalueita. Tiheimmät pensaikkoalueet ja puustoiset kohdat ovat tärkeitä alueen eläimistön kannalta. Puuston raivauksessa tulee olla varovainen, sillä se sitoo jyrkkää rantapenkkaa ja sen liiallinen poistaminen voi johtaa penkereen sortumiseen. Hoidon tavoitteena on muodostaa pientareesta mahdollisimman monipuolinen ja maisemallisesti mielekkään näköinen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai osalla aluetta suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kuva 15. Nytkymenjoki virtaa keskellä Alhojärven kylän peltoalueita. Avoimien pientareiden kasvillisuudessa esiintyy runsaasti suurruohoja, kuten esimerkiksi mesiangervoa. Avoimia pientareita voidaan hoitaa esimerkiksi niittämällä ruoho- ja heinäkasvillisuutta sekä raivaamalla pensaikkoo. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 33. Peltotie pientareineen

Kuvaus: Keskellä peltoaukeaa sijaitsee kappale vanhaa Laukaantietä. Tietä pidetään Hämeen Härkätien jatkeena Hämeenlinnasta, Oriveden ja Jämsän kautta Laukaaseen (Jäppinen 2006). Tie on säilynyt alkuperäisellä paikallaan peltotienä. Tien pohjoispäässä, nykyisen pellon kohdalla, kerrotaan sijainneen aikoinaan Svartholman kestikievarin, jossa tietä kulkeneen matkalaiset saattoivat yöpyä ja lepuuttaa hevosiaan. Tarina kertoo kestikievarin tuhoutuneen sotien aikana, jolloin se poltettiin maan tasalle. Sanotaan, että kievarin aarteet on haudattu paikalla olevaan mäkeen. Nykyisin paikalla olevasta pellosta ei ole aarretta vielä löytynyt, mutta runsaasti rauniokiviä, jotka ovat luultavasti kestikievarin peruja. Peltotien pientareiden kasvillisuus on melko monipuolista, vaikka kasvillisuus on paikoin rehevää ja yleisesti ottaen heinävaltaista. Kasvillisuudessa esiintyvää lajistoa on mm. nurmilauha, nurmirölli, kastikat, timotei, pelto-ohdake, karhunputki, maitohorsma, siankärsämä, valkoapila ja syysmaitiainen. Parempaa niittylajistoa on mm. kissankello ja ahopukinjuuri. Tien eteläpäästä ei ole käytetty aktiivisesti peltotienä ja se onkin alkanut kasvamaan umpeen pajuja ja nuorta lehtipuuta. Peltotiellä on kulttuurihistoriallista merkitystä sen sijaitessa vanhan tien paikalla. Alueella on myös merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta, sillä monimuotoinen luonnonkasvillisuus toimii monien hyönteisten ravinnonlähteenä. Tie myös tuo avoimeen peltomaisemaan ja –ympäristöön vaihtelua.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii niitto ja raivaus. Niittojäte tulisi kerätä pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Niittojätteen poiskorjaus on tärkeää, koska sen avulla voidaan pienentää maaperän ravinnepitoisuutta. Ravinteiden vähetessä ravinnepöyhään maahan sopeutuneet niittylajit voivat runsastua. Tien eteläpäästä voidaan raivata avoimemmaksi, jotta tienpohja ei kasvaisi kokonaan umpeen. Hoidon tavoitteena on säilyttää kulttuurihistoriallisesti merkittävä tienpaikka avoimena ja edistää alueen kasvillisuuden kehitystä monipuolisemmaksi niittykasvillisuudeksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kuva 16. Peltoaukeaa halkovalla tiellä on kulttuurihistoriallista merkitystä ja sen pientareiden luonnonkasvillisuus lisää luonnon monimuotoisuutta peltoviljelyksien keskellä. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 34. Venäjänojan pientareet

Kuvaus: Venäjänoja virtaa suurimmaksi osaksi keskellä isoja peltoaukeita. Ojan pientareet kasvavat paikoin melko tiheästi pajupensaikkoo ja nuorehkoja lehtipuita. Paikoin ojan varret ovat avoimet tai kasvavat muutamia pensaita ja puita. Avonaisten pientareiden kasvillisuus on korkeaa ja melko monimuotoista. Pientareiden lajistoa on mm. maitohorsma, mesiangervo, karhun- ja koiranputki, vadelma, pelto-ohdake, nokkonen, siankärsämä, saunakukka, nurmipuntarpää, timotei, juolavehna ja kastikat. Vesiuoman läheisyydessä kasvillisuus muuttuu enemmän kosteutta vaativaksi. Lajistossa esiintyy mm. korpikaisla, rönsyleinikki, lemmikki, ranta-alpi ja röyhyvihvilä. Mielenkiintoinen kasvilöytö alueelta oli kullero, joka yleisesti viihtyy purojen ja jokien varsilla. Kasvi voi olla kulleron luonnonkanta tai viljelykarkulainen. Ojauoma on alueen eläimistön kannalta merkittävä suoja-, ruokailu- ja pesintäpaikka avonaissessa peltoympäristössä, varsinkin peltojen jatkuessa sen ympärillä laajoina, yhtenäisinä viljelyaloina. Ojaa voidaan pitää ekologisena käytävä, jota pitkin eläimet voivat kulkea ja kasvit levitä alueelta toiselle. Kohdetta voidaan pitää merkittävänä esimerkiksi riistan kannalta. Alueen runsas suurruohokasvillisuus tarjoaa ravintoa myös mettä ja siitepölyä käyttäville hyönteisille. Ojalla ja sen pientareilla on monimuotoisuuden lisäksi maisemallista arvoa sen elävöittäessä avointa viljelysmaisemaa.

Hoitosuositus: Avoimia alueita voidaan pitää avoimina niiton ja raivauksen avulla. Säännöllisellä raivauksella poistetaan alueelle nousevaa pajukkoa, joka lopulta isoksi kasvaessaan peittäisi alleen pientareen monilajisen heinä- ja ruohokasvillisuuden. Pientareiden kasvillisuus hyötyisi myös niitosta. Niitto tulisi tehdä vasta loppukesästä lintujen pesimäkauden jälkeen. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Runsa raivausjäte myös tukahduttaa alleen jääneen aluskasvillisuuden. Laajoja ja tiheitä lehtipuu- ja pajukasvustoja voidaan raivata kevyesti ottamalla esiin suurimpia puita ja pensaita. Kaikkea pajukkoa ei kuitenkaan tule poistaa, vaan tiheitä kohtia tulisi jättää esimerkiksi lintujen suoja- ja pesimispaikoiksi. Avonaisten osien muutamien maisemaa elävöittävät pajut ja puut olisi hyvä säastää. Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa Venäjänoja on esitetty alueeksi, jolle suojavyöhykkeen perustaminen on tarpeellista, mikäli tulvavesi nousee pelloille asti (Olkonen, 2000). Suojavyöhykkeen perustaminen ojan viereisille pelloille lisäisi alueen monimuotoisuutta entisestään.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja ojan välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kohde 35. Hassintien maisemamänty

Kuvaus: Hassintien varrella sijaitsee pelloilla upea maisemamänty. Iso ja vahvaoksaisten mänty on maisemassa todellinen katseenvangitsija. Männyn juurella on pieni ja kivinen alue viljelemätöntä alaa. Alueen kasvillisuus on heinäinen.

Hoitosuositus: Maisemamännyn hoidoksi riittää sen säilyttäminen. Alustaa voidaan raivata, jotta mänty pysyy hyvin esillä maisemassa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki, jos kohde täyttää vaaditun saarekkeiden minimipinta-alan.

Kohde 36. Alhojärvestä Nytkymenjokeen laskevan uoman piennar

Kuvaus: Alhojärvestä Nytkymenjokeen laskeva uoma kulkee peltojen poikki. Uoma tuo muuten avoimeen viljelymaisemaan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää vaihtelua. Uoman piennar on paikoin puustoinen, sisältäen runsaasti pajupensaita, koivua ja harmaaleppää. Paikoin piennar on avoin, jolloin sen valtalajeja on maitohorsma, koiranputki ja heinät. Lähellä Alhojärveä piennar on kastikkavaltainen. Takasen tilan kohdalla piennar levenee pellolle pieneksi metsiköiksi. Hieman etelämpänä piennar levenee pajupensaikoiksi. Metsikön valtapuu on harmaaleppä, mutta alueella esiintyy myös mm. mäntyjä ja koivuja. Puustoiset alueet ovat olleet laidunnuksessa vielä jokunen vuosi sitten. Alhojärven lähetyvillä piennar on kapea. Osalle alueen pelloista on Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa esitetty suojavyöhykkeen perustaminen tarpeelliseksi tulvaherkkyiden ja peltojen jyrkkyyden takia (Olkkonen, 2000).

Hoitosuositus: Uoman piennarta voidaan hoitaa raivauksen ja niiton avulla. Myös laidunnus sopisi alueen hoidoksi. Raivauksella voidaan pitää jo avoimet kohdat jatkossakin avoimina. Myös niiton avulla voidaan säilyttää pientareiden avoimuus. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jäisi rehevöittämään maaperää ja peittäisi aluskasvillisuutta alleen. Leveämpiä puustoisia ja pensaikkaisia kohtia voidaan raivata harkiten ottamalla esiin suurimpia puita ja pensaita sekä luomalla reunaan avoimia kohtia. Hoidon tavoitteena on muodostaa pientareesta monipuolinen elinympäristö, jossa vaihtelevat avoimet, pensaikkaiset ja puustoiset kohdat.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai osalla uoman pientareta suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 37. Vajan ympäristö

Kuvaus: Alhonraitin pienen hiekkatien varrella sijaitsee kumpareen laella vanha heinätahti. Latoa pidetään nykyään paalien varastona. Rakennuksen ympärillä on kuivaa ja kalliosta aluetta. Kohde rajautuu tiehen ja peltoon. Latoa ympäröivää aluetta on laidunnettu peltolaitumen yhteydessä vielä jokunen vuosi sitten. Laidunnuksesta on jäljellä puuaitaa tien vierellä. Alueen kasvillisuus on kastikka- ja nurmiröhlivaltaista. Tien kallioinen pientare on lämmin ja kuiva ympäristö, jossa viihtyvät esimerkiksi useat hyönteiset. Lähellä piennarta kasvaa muutama vanha pihlaja. Kohde on maisemallisesti kaunis pieni kokonaisuus, joka tuo Alhojärven tehokkaasti viljeltyyn maalaismaisemaan oman maisemaa elävöittävän lisän.

Hoitosuositus: Ladon avointa ympäristä voidaan hoitaa niittämällä ja raivaamalla. Raivauksen avulla voidaan alueelle nouseva pajukko pitää kurissa. Vanhat puut tulisi pääasiassa säilyttää. Niitto- ja raivaustähde tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Hoidon tavoitteena on säilyttää alue avonaisena ja maisemallisesti kauniina. Niiton ja niittojätteen poiskorjauksen avulla alueen kasvilajisto myös monipuolistuisi. Alueen hoitomuodoksi sopisi myös laidunnus.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 38. Nytkymenjoen pientareet Okskulmantieltä Majistontielle

Kuvaus: Nytkymenjoen pientareet koostuvat paikoin tiheästä pajupensaikosta ja harmaalepikosta, paikoin pientareen puustossa esiintyy komeita suuria koivuja ja muita puita, paikoin pientare on avoin kasvaen runsaasti suurruohoja. Suurruohojen valtalajeja ovat maitohorsma ja mesiangervo. Pientareen muuta lajistoa on mm. hiirenvirna, niittynätkelmä, pelto-ohdake, nokkonen, vadelma ja kastikat. Lähellä vesirajaa esiintyy kosteiden ympäristöjen lajistoa, esimerkiksi korpikaislaa. Yleisesti ottaen piennar on kapeahko. Muutamassa kohdassa on havaittavissa leveämpi luontaisen kasvillisuuden vyöhyke. Näillä kohdin piennar on useiden metrien levyinen. Alueen eteläpäässä on osa pelloista laidunkäytössä. Suurin osa jokeen rajautuvista pelloista on jyrkkiä ja paikoin alue on tulvaherkkää – alueelle olisikin Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman mukaan suojavyöhykkeen perustaminen tarpeellista tai erittäin tarpeellista (Olkkonen, 2000). Jokiuoma pientareineen on maatalousalueen monimuotoisuutta lisäävä elinympäristö, joka toimii avoimessa peltoympäristössä ekologisenä käytävänä. Joen suojaisia pientareita pitkin voivat kulkea useat eläimet, esimerkiksi riista. Jokiuoman merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta korostuu Alhojärven laajojen ja tehokkaasti viljellyiden peltoaukioiden keskellä, missä luonnonvaraisien kasvien kasvupaikat ovat vähäisiä.

Hoitosuositus: Pientareita voidaan hoitaa raivaamalla niitä kevyesti. Raivauksen avulla jo avoimet kohdat voidaan pitää edelleen avoimina. Avoimia pientareita voidaan myös niittää, jos mahdollista. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta. Puustoisia ja pensaikkoisia kohtia voidaan raivata harkiten jättämällä alueelle vaihtelevasti suurimpia puita, pensaita sekä puuryhmiä ja pensaikkoalueita. Tiheimmät pensaikot ja puustoiset kohdat ovat tärkeitä alueen eläimistön kannalta. Puuston raivauksessa tulee olla varovainen, sillä se sitoo jyrkkää rantapenkkaa ja sen liiallinen poistaminen voi johtaa penkereen sortumiseen. Hoidon tavoitteena on muodostaa pientareesta mahdollisimman monipuolinen ja maisemallisesti mielekkään näköinen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kuva 17. Nytkymenjoen pientareita on paikoin raivattu maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta mielekkäästi. Pientareelle on jätetty vaihtelevin välein ja ryhmittäin erikokoisia puita ja pensaita – paikoin tiheästikin, jolloin pensaikko toimii paremmin eläinten suoja- ja pesimispaikkana. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 39 ja 40. Kakariston pienet saarekkeet

Kuvaus: Kakaristontien varrella sijaitsee kaksi pientä luonnonkasveja ja nuoria puita kasvavaa aluetta. Alueet rajautuvat tiehen ja peltoon. Läntisempi kohteista on kallioinen. Kohteessa kasvaa nuori harvennettu koivikko. Toinen alueista koostuu avoimesta osasta ja muutamasta nuoresta koivusta. Avoimen osan valtalajina on maitohorsma. Vaikka kohteet ovat pienialaisia, sijaitsevat ne maisemallisesti merkittävällä paikalla ja siten niiden hoito on perusteltua.

Hoitosuositus: Alueiden puustoa on hoidettu aikaisemmin raivauksella. Alueille on jätetty valikoiden nuorta puustoa kasvamaan. Raivaus sopii alueiden hoidoksi edelleen. Puusto voidaan pitää väljänä poistamalla nousevaa vesakkoa. Avoimia alueita voidaan myös niittää tai mahdollisesti kulottaa. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueilta. Hoidon tavoitteena on pitää alueet maisemallisesti edustavina.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 41. Kakariston reunavyöhyke

Kuvaus: Kakariston tilan eteläpuolisella pellolla sijaitsee suuri metsäsaareke. Saarekkeen puusto on melko yksipuolista ja tiheää havupuuvaltaista sekametsää. Puuston valtalajeja ovat kuusi ja mänty, joiden seassa esiintyy myös koivua. Aluskasvillisuus sisältää tavallisia metsälajeja. Saarekkeen reuna on lehtipuuvaltaista. Reunan puustossa esiintyy runsaasti mm. koivua, haapaa ja pihlajaa sekä pajuja. Aluskasvillisuus on kastikkavaltainen. Parempaa lajistoa alueella on mm. muutama yksilö valoisissa lehtimetsissä viihtyvää kurjenkelloa. Tiheähkön vesakon sisällä on runsaasti katajia ja muutamia punaherukkapensaita. Reuna-alue on ilmeisesti ollut aikoinaan peltoikäytössä, koska se poikkeaa huomattavasti kasvillisuudeltaan ja puulajisuhteiltaan saarekkeen sisäosista.

Hoitosuositus: Reunaa voidaan hoitaa raivaamalla tiheää vesakkoa. Raivauksen avulla saadaan alueella olevat suuret puut ja katajat paremmin esille. Raivauksessa ei tulisi poistaa kaikkea pensaikkaa vaan sitä tulisi jättää reunaan kerroksellisen rakenteen saavuttamiseksi. Raivauksessa tulee suosia lehtipuita, marjovia lajeja sekä vanhoja ja lahoja puita. Hoidon tavoitteena on muodostaa reunasta monipuolisen puuston omaava puoliavoin ympäristö, jossa vaihtelevat pienet aukkopaidat puiden ja pensaiden välillä.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 42. Kakariston avo-ojat pientareineen

Kuvaus: Kakariston tilan eteläpuolella, Kakaristontien molemmin puolin sijaitsee useita avo-ojia pientareineen. Pientareet kasvavat paikoin runsaasti pajua ja lehtipuita, lähinnä koivua ja leppää. Paikoin pientareet ovat avoimia, jolloin niiden valtalaji on maitohorsma. Pientareiden muuta lajistoa on mm. koiran- ja vuohenputki, nokkonen, pelto-ohdake, kastikat sekä useat muut heinät. Ojat pientareineen tuovat peltoympäristöön ja -maisemaan vaihtelua.

Hoitosuositus: Avoimia alueita voidaan pitää avoimina niiton ja raivauksen avulla. Avoimen kohtien niitto ja niittojätteen poiskorjaus hyödyttäisi pientareen kasvillisuutta antaen sille mahdollisuuden monipuolistua. Tiheimpiä kohtia voidaan kevyesti raivata ottamalla esille suurimpia puita ja pensaita. Alueella kasvavat yksittäiset pajupensaat ja puut tulisi säilyttää. Niitto- ja raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta. Niitto ja raivaus tulisi tehdä loppukesästä lintujen pesimisajan jälkeen. Avo-ojat on esitetty Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa alueiksi, jolle suojavyöhykkeen perustaminen on tarpeellista perustaa, mikäli tulvavesi nousee pelloille asti (Olkkonen, 2000). Suojavyöhykkeen perustaminen ojan viereisille pelloille lisäisi alueen monimuotoisuutta entisestään.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja ojan välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kohde 43. Pykälistön vanhat laitumet

Kuvaus: Pykälistön tilan eteläpuolella on peltojen läheisyydessä vanhoja laidunalueita, joista suurin osa on jo metsitetty. Laitumilla on aikoinaan laiduntaneet lehmät ja sonnit. Viimeksi alueita on laiduntaneet lampaat noin viisitoista vuotta sitten. Avointa, vanhastaan laidunnettua aluetta löytyy vielä ladon ympäristöstä, jossa on säilynyt niittykasvillisuutta puiden lomassa. Puusto ladon ympärillä on pääasiassa vanhaa ja kuusivaltaista. Alueen kasvillisuudessa esiintyy mm. rätvänä, ahomansikka, hiirenvirna, niittynätkelmä, vuohenputki, maitohorsma, siankärsämä, valkoapila, mesiangervo, vadelma, nurmilauha sekä useat muut heinät. Ladon lähellä on ollut lypsypaikka, jonka ympäristössä kasvaa nykyään rehevää kasvillisuutta, mm. vadelmaa.

Hoitosuositus: Aluetta voidaan hoitaa niitolla ja niittojätteen poiskorjaamisella. Aluetta voidaan hoitaa myös raivaamalla vesakkoa, jotta alue ei kasvaisi täysin umpeen. Pellon reunasta voidaan myös poistaa muutamia nuorimpia kuusia, jotta alueen valoisuus hieman lisääntyisi. Vanhat puut tulee pääasiassa säilyttää. Hoidon tavoitteena on säilyttää ja monipuolistaa alueella olevaa niittykasvillisuutta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 44. Pykälistön monipuolinen reunavyöhyke

Kuvaus: Pykälistön tilan ja Salinmäentien pohjoispuolella sijaitsee vanhaa laidun-
aluetta. Kuivurin takaista metsäaluetta on aikoinaan laidunnettu mulleilla. Alueen
laidunnuksesta on kulunut jo vuosia. Laidunnuksesta on vielä jäljellä pellon ja metsän
reunavyöhykkeessä esiintyvää niittylajistoa. Alueen lajistoa on mm. oravanmarja,
metsäkurjenpolvi, metsäorvokki, ahomansikka, päivänkakkara, särmäkuisma, nur-
mirölli, matarat ja ahopukinjuuri. Niittylajistoa esiintyy puustoisien alueen valoisilla
aukkopaikoilla, jotka ovat hyvää vauhtia kasvamassa umpeen mm. haapaa.

Hoitosuositus: Kohteen parasta hoitoa olisi laidunnuksen aloittaminen uudelleen.
Alueen vesakkoa tulisi raivata. Niittyaukkoja voidaan hoitaa niittämällä. Niitto- ja
raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta. Hoidon tavoitteena on säilyttää alueen niitty-
kasvillisuus ja estää alueen umpeenkasvu.

Rahoitusmuoto: Perinnebiotooppien hoidon erityistuki (laidunnus) tai luonnon ja
maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metrin reu-
navyöhyke).

Kohde 45. Aholan laidunnettu metsänreuna

Kuvaus: Aholan tilan läheisyydessä on peltolaitumen yhteydessä laidunnettu met-
sänreuna. Reuna-alueen puusto on kuusivaltaista. Kuusten joukossa esiintyy harvak-
seltaan koivuja, harmaaleppiä ja haapoja. Alueen kivisellä pohjalla esiintyy runsaasti
metsäsammalia. Reunan kenttäkerroksen kasvillisuus on metsälajivaltaista. Muuta
lajistoa alueella on mm. nurmilauha ja nurmitädyke. Alueen puut ovat laidunnuksen
ansioista alaoksattomia ja pensaskerros on vähäistä. Kohde näkyy hyvin Majistontiel-
le, joten sillä on maisemallista merkitystä.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii laidunnuksen jatkaminen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 46. Mutahauta-alue

Kuvaus: Hassintien itäpuolella sijaitsee vanha mutahauta-alue. Useat tilat ovat aikoi-
naan hakeneet alueelta pelloilleen maanparannusainetta. Nykyään alueella kasvaa
pääasiassa sankkaa kuusikkoa. Alueen pohjoislaita rajautuu peltoon, jossa vehkan
peittämiä hautoja ympäröi kuusikon jälkeen tiheä pensaikko. Kohde lisää alueen mo-
nimuotoisuutta luontaisen kosteikon muodossa ja pensaikko toimii eläinten, etenkin
useiden lintujen, suoja-, ruokailu- ja pesimispaikkana.

Hoitosuositus: Kohteen hoidoksi riittää sen nykytilan säilyttäminen.

Rahoitusmuoto: -

Kohde 47. Maisemalliset puusaarekkeet

Kuvaus: Majistontien pohjoispään itäpuolisella pellolla on Nytkymenjoen tuntu-
massa kaksi maisemallisesti kaunista puusaarekettä. Isomman saarekkeen puusto on
lehtipuuvallista. Saarekkeen puulajeja on mm. koivu, pihlaja, harmaaleppä ja raita.
Saarekkeessa on kalliota ja suuri kuoppa. Pienemmässä saarekkeessa kasvaa muu-
tama koivu ja pihlaja. Saarekkeet tuovat avoimeen peltoympäristöön ja -maisemaan
vaihtelua elävöittäen pelto- ja jokimaisemaa.

Hoitosuositus: Saarekkeiden reunapuustoa ja -pensaikkoa on raivattu ajoittain ja
hoidoksi sopiikin kevyen raivauksen jatkaminen. Hoidon tavoitteena on pitää saarek-
keiden vanhemmat puut kauniisti esillä raivaamalla reunaan nousevaa vesakkoa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki
(jos kohteet täyttävät vaaditun minimipinta-alan).

Kohde 48. Majistonjärven pohjoinen avo-oja pientareineen

Kuvaus: Majistonjärven pohjoisosan yläpuoliset pellot ovat pääasiassa salaojitettu, mutta avo-ojaa on vielä jäljellä Majistontien ja järven välisellä pellolla. Ojan pientareet levenevät pellon yläpäässä ennen kuin oja laskee järveen. Pientareiden kasvillisuudessa esiintyy runsaana mm. mesiangervo, maitohorsma, nokkonen, vuohenputki, nurmilauha, saunakukka, pelto-ohdake, nurmirölli ja timotei. Avo-ojat pientareineen tuovat peltoympäristöön vaihtelua ja ne ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta: ojat pientareineen toimivat useiden lajien suoja- ja ruokailupaikkoina. Lisäksi runsaasti kukkiva mesikasvillisuus elättää useita mettä ja siitepölyä ravintonaan käyttäviä hyönteisiä.

Hoitosuositus: Ojan pientareiden hoidoksi sopii niitto ja raivaus. Niitto- ja raivausjätteet tulisi kerätä pois alueelta. Hoidon tavoitteena on pitää pientaret avoimina ja monipuolistaa niiden lajistoa niiton avulla.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 49. Majistonjärvi

Kuvaus: Majistonjärvi on peltojen keskellä sijaitseva pikkujärvi. Järvi on pitkälle umpeenkasvanut. Alueen eteläosa on puustoista kosteikkoa. Itse järvi koostuu monesta pienestä lampareesta, jotka ovat järven umpeenkasvun myötä erottuneet toisistaan. Umpeenkasvaneet osat kasvavat runsaana suokasveja, mm. vehkaa. Järven rannoilla on lehtipuita, etenkin pajuja. Alue tuo peltoympäristöön vaihtelua kosteikkoympäristön muodossa ja lisää siten alueen monimuotoisuutta.

Hoitosuositus: Alueen reunavyöhykettä voidaan raivata etenkin Majistontien puoleiselta laidalta, jossa pajuvyöhyke on kapea ja järvinäkymällä on maisemallista merkitystä tienkäyttäjien kannalta. Raivauksessa tulee kuitenkin jättää alueelle joitakin suurimpia puita ja pensaita maisemaa elävöittämään. Puut ja pensaat toimivat myös esimerkiksi lintujen suoja- ja pesimispaikkoina. Alueen eteläosan yhtenäinen pensaikko- ja kosteikkoalue lisää ympäristön monimuotoisuutta sellaisenaan, eikä tarvitse erityisiä hoitotoimenpiteitä.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 50. Nytkymenjoen pientareet Pitkäjärventieltä Isojärventielle

Kuvaus: Nytkymenjoen pellot Pitkäjärventien ja Isojärventien välillä ovat lähes kaikki merkitty Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa kohteiksi, joihin suojavyöhykkeen perustaminen olisi tarpeellista tai erittäin tarpeellista peltojen jyrkkyyden tai tulvaherkkyyden takia (Olkkonen, 2000). Paikoin joki nousee keväisin pelloille kymmenienkin metrien matkalta. Suojavyöhykkeet ovat tärkeitä ravinteiden ja maa-aineksen pidättymisen takia, mutta niillä on merkitystä myös luonnon monimuotoisuuden kannalta. Suojavyöhykkeet voivat toimia useiden eläinten suoja- ruokailu- ja pesimispaikkoina (Valpasvuo-Jaatinen 2005). Joen uoman luontaisella kasvillisuusvyöhykkeellä kasvaa runsaasti pajupensaita ja lehtipuita. Pientareen lajistossa esiintyy runsaasti suurruohoja ja heiniä. Jokiuoma pientareineen on maatalousalueen monimuotoisuutta lisäävä elinympäristö, joka toimii avoimessa peltoympäristössä ekologisena käytävänä. Joen suojaisia pientareita pitkin voivat kulkea useat eläimet, esimerkiksi riista. Jokiuoman merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta korostuu Alhojärven laajojen ja tehokkaasti viljellyiden peltoaukioiden keskellä, missä luonnonvaraisien kasvien kasvupaikat ovat vähäisiä.

Hoitosuositus: Pientareita voidaan hoitaa raivaamalla niitä kevyesti. Raivauksen avulla jo avoimet kohdat voidaan pitää edelleen avoimina. Avoimia pientareita voidaan myös niittää, jos mahdollista. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta. Puustoisia ja pensaikkoisia kohtia voidaan raivata jättämällä alueelle vaihtelevasti suurimpia puita ja pensaita sekä puuryhmiä ja pensaikkoalueita. Puuston raivauksessa tulee olla varovainen, sillä se sitoo jyrkkää rantapenkkaa ja sen liiallinen poistaminen voi johtaa penkereen sortumiseen. Hoidon tavoitteena on muodostaa pientareesta mahdollisimman monipuolinen ja maisemallisesti mielekkään näköinen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai osalla uoman pientareita suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 51. Majistonjärven eteläinen avo-oja sekä peltotie pientareineen

Kuvaus: Majistonjärveen laskevan avo-ojan pientareet kasvavat runsaasti suurruohoja. Suurruohokasvillisuus jatkuu peltotien leveätköillä pientareilla, jossa kasvillisuus on kuitenkin matalampaa ja sisältää enemmän parempaa niittylajistoa. Ojassa kasvaa muutama pieni pensas ja puu. Pientareiden kasvillisuutta on mm. karhunputki, mai-tohorsma, pelto-ohdake, saunakukka, mesiangervo, särmäkuisma, lillukka, punan-ata, nurmilauha, voikukka, syysmaitiainen, nurmipuntarpää ja nurmirölli. Avo-ojat ovat vähentyneet tehokkaan salaojituksen ansiosta, mikä on ollut peltoympäristön eläimistön ja kasvillisuuden kannalta epäedullista. Avo-ojien luonnonkasvillisuus tarjoaa useille lajeille suoja-, ruokailu- ja pesimipaikkoja muuten avoimessa ja usein yksipuolisessa peltoympäristössä. Etenkin hyönteiset hyötyvät runsaasta mesikasvillisuudesta. Ojat pientareineen toimivat myös ekologisina käytävinä, joita esimerkiksi useat nisäkkäät voivat käyttää kulkiessaan avoimien peltoaukioiden poikki. Oja pientareineen on osa suurempaa kokonaisuutta sen yhtyessä Majistonjärven kosteikkoalueeseen ja peltotiehen.

Hoitosuositus: Pientareita voidaan hoitaa niittämällä. Niitto tulisi ajoittaa kasvien kukinnan jälkeen. Niittojäte tulisi korjata pois alueelta. Niittojätteen poistamisen ansiosta pientareiden ravinnetaso alenee, jolloin myös kasvillisuus voi kehittyä monipuolisemmaksi, vähäravinteisessa maaperässä viihtyväksi niittylajistoksi. Alueita voidaan pitää avonaisina myös raivauksen avulla. Raivausjäte tulisi korjata pois. Pientareilla kasvavat muutamat kookkaammat puut ja pensaat on hyvä säilyttää maiseman monipuolistamiseksi. Hoidon tavoitteena on säilyttää pientareiden avoimuus ja monipuolistaa niiden lajistoa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kuva 18. Avo-ojat pientareineen ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita. Ne kasvavat yleensä runsaasti mesikasveja, jotka elättävät monia hyönteisiä. Avo-ojat voivat toimia myös ekologisina käytävinä (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kuva 19. Suunnittelualueelle on tyypillistä peltokenttien keskellä kulkevat oja- ja jokeen laskevat. Kuvassa Alhojärveltä Nytkymen jokeen laskeva uoma. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kuva 20. Reunavyöhykkeillä, peltosaarekkeissa ja pientareilla viihtyvät useat niittykasvit, kuten kuvassa esiintyvä huomionarvoinen ahdekaunokki. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 52. Isokorven- ja Majistontien puu- ja metsäsaarekkeet

Kuvaus: Isojärventien molemmin puolin sijaitsee useita puu- ja metsäsaarekkeita.

a) Isokorventien itäpuolella sijaitseva saareke kasvaa pääasiassa koivua ja mäntyä. Alueen puusto on nuorehkoa.

b) Keskellä peltoaukeaa on hieman suurempi puusaareke. Saarekkeen puusto koostuu pääasiassa haavoista ja koivuista. Saarekkeen puusto on melko nuorta ja harvaa. Kuivahko saareke on kivinen ja kallioinen. Aluskasvillisuudessa esiintyy runsaana kastikkaa ja kanervaa.

c-d) Saarekkeista suurimmat ovat sekapuustoisia. Pohjoisemman saarekkeen puulajeja on mm. kuusi, mänty, koivu, pihlaja ja pajut. Eteläisempi saareke on puustoltaan kuusivaltainen. Kuusien seassa kasvaa muutamia koivuja, mäntyjä ja mm. pihlajantaimia. Puusto ei ole kuitenkaan kovin monipuolinen. Kuusivaltaisen saarekkeen puusto on myös melko tasaikäistä ja tiheää. Saarekkeiden aluskasvillisuus koostuu lähinnä metsälajeista, kuten esimerkiksi puolukasta, metsälauhasta ja mustikasta. Kuusivaltaisen saarekkeen tiheä puusto ja karike on vähentänyt aluskasvillisuuden runsautta. Vaikka saarekkeet eivät kaikki ole puustoltaan erityisen monipuolisia ja esimerkiksi lahoppuuta on alueilla hyvin niukasti voivat saarekkeet silti toimia eläinten suoja- ruokailu- ja pesimispaikkoina. Esimerkiksi sepelkyyhkyt suosivat viljelysaluiden läheisyydessä olevia suojaisia seka- ja kuusimetsiä pesimispaikkoinaan .

e) Majistontien ja Isokorventien välisellä laajalla peltoaukealla myös muutamia pieniä saarekkeita, joista osa käsittää vain muutaman puun ja pensaan, kiviä ja kallioita. Pienetkin saarekkeet ovat säilyttämisen arvoisia, sillä ne tuovat avoimeen peltoympäristöön ja -maisemaan vaihtelua.

Hoitosuositus: Saarekkeiden reuna-alueita voidaan raivata kevyesti poistamalla vesakkoa ja esimerkiksi nuoria kuusia. Kevyellä raivauksella voidaan saarekkeista muodostaa valoisampia ja lehtipuuvaltaisempia alueita, joissa viihtyvät nykyistä useammat kasvi- ja eläinlajit. Tavoitteena on muodostaa alueen puustosta mahdollisimman monipuolinen suosien lehtipuita, marjovia lajeja ja etenkin lahoppuuta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (saarekkeille, jotka täyttävät sopimuksessa vaadittavan saarekkeiden minimipinta-alan).

Kohde 53. Hanisjärven eteläpuoliset puusaarekkeet ja laidunnettu reunavyöhyke (a-d)

Kuvaus: Hanisjärven ja Alhojärventien eteläpuolisella peltoalueella sijaitsee muutamia puusaarekkeita ja reunavyöhyke. Saarekkeet ja reunavyöhyke ovat laidunnettuja niitä ympäröivien peltolaitumien yhteydessä. Saarekkeet tuovat vaihtelua muutoin avoimeen peltomaisemaan ja osa niistä on puustoltaan melko monilajisia.

a) Saarekkeista itäisin on pienehkö, haapaa kasvava kallioinen saareke keskellä peltoa. Saareke näkyy hyvin Alhojärventielle.

b) Toinen saarekkeista on hieman isompi ja puuston suhteen monimuotoisempi. Saarekkeessa kasvaa mm. kauniita pihlajia, koivuja ja mäntyjä. Saarekkeen puusto on harvaa ja valoisassa pensaskerroksessa kasvaa katajaa. Kuivahkon ja kallioisen alueen kenttäkerroksen kasvillisuudessa esiintyy runsaasti heiniä.

c) Saarekkeiden välillä on metsäalue, joka on ollut aikoinaan hevoshakana. Alueella on laiduntanut hevonen viimeksi vuonna 1978. Alueen hakamaiset piirteet ovat jo lähes hävinneet, jäljellä on vain pieni, hieman niittykasveja kasvava laikku keskellä aluetta. Alueesta on laidunnuksessa kapea reuna-alue, jonka puustossa esiintyy mm. koivua, pihlajaa sekä muutamia kuusia. Alueen kenttäkerros on heinäinen.

d) Läntisin saareke sijaitsee haapasaarekkeen tavoin näköetäisyydellä Alhojärventiestä. Saarekkeen puustossa on muutamia suuria pihlajia, koivuja, mäntyjä ja kuusia. Alue on laidunnettu peltolaitumen yhteydessä ja sen heinäisessä aluskasvillisuudessa on havaittavissa rehevöitymistä.

Hoitosuositus: Saarekkeiden ja reunavyöhykkeen hoidoksi sopii laidunnuksen jatkaminen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 54. Pieni haapasaareke pellolla

Kuvaus: Lähellä Rajalan tilaa, Nurmijärventien päässä, on peltoaukealla pieni puu- ja kivisaareke. Saarekkeen pääpuulaji on haapa. Puut ovat melko nuoria. Saarekkeen reunus on heinävaltainen. Vaikka saareke on pieni, on sillä merkitystä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden kannalta sen tuodessa vaihtelua peltoympäristöön ja maisemaan.

Hoitosuositus: Nuorimpia haapoja voidaan poistaa raivaamalla, jotta suuremmat saavat enemmän tilaa kasvaa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 55. Nurmijärventien lato ympäristöineen

Kuvaus: Nurmijärventien varrella on peltoon ja tiehen rajautuvaa lato ympäristöineen. Ladon ympäristö on puustoinen. Alueen puulajeja on mm. mänty, kuusi, koivu, raita ja haapa. Ladon edustan kasvillisuudessa esiintyy niittylajeja. Kenttäkerroksen lajistoa on mm. ahomansikka, nurmitädyke, siankärsämö, virnat, kastikat sekä nurmirölli.

Hoitosuositus: Aluetta on hoidettu onnistuneesti raivaamalla pensaskerrosta ja harventamalla aluspuustoa. Raivausta voidaan jatkaa poistamalla säännöllisesti vesakkoa ja pajuja sekä harventamalla alueelta muutamia nuorimpia puita. Poistettavia puita olisi etenkin tiukimmilta kohdilta nuoret kuuset. Hoidon tavoitteena on muodostaa alueen puustosta mahdollisimman monipuolinen suosien lehtipuita, marjovia lajeja ja lahopuita. Vajan edustaa voidaan niittää ja niittojäte korjata pois, jos alue ei pysy muuten avoimena.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 56. Kirkkomäen maisemamänty

Kuvaus: Kirkkomäen länsipuolella, Nurmijärventien varrella, lähellä Alhojärventietä on näkyvällä paikalla hieno maisemamänty. Paikalla on aikoinaan sijainnut pieni rakennus, josta on jäljellä vain perustuksen rauniot. Alue on kallioinen ja kuiva. Kalliolla kasvaa aikaisemmin ilmeisesti paikalla pihakasvina pidettyä kaukasianmaksaruohoa. Muita kasveja alueella on mm. runsaana esiintyvä kieli, nurmipuntarpää, kastikka, vuohenputki, metsäapila ja huopakeltano. Kohde on maisemallisesti merkittävä ja alueen kasvillisuus on pienelle alueelle monipuolinen ja paikoin jopa ketomainen.

Hoitosuositus: Aluetta voidaan tarvittaessa raivata puuntaimista, jotta se pysyy avonaisena ja yksittäinen mänty hyvin esillä. Alueen korkeampaa kasvillisuutta voidaan niittää. Niittojäte tulee korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Hoidon tavoitteena on säilyttää alueen kasvillisuus monipuolisena ja maisemallisesti edustavana.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (jos alue täyttää sopimuksessa vaadittavan saarekkeiden minimipinta-alan).

Kohde 57. Hyppölän saarekkeet (a-f)

Kuvaus: Hyppölän tilan eteläpuolisella peltoaukealla sijaitsee useita pieniä ja keskikokoisia puu- ja kalliosaarekkeita sekä yksi iso harvapuustoinen saareke. Vaikka suurin osa saarekkeista on pieniä on osa niistä kasvillisuudeltaan edustavia – niillä esiintyy paikoin runsaastikin huomionarvoista ahdekaunokkia muun niittylajiston joukossa. Hyvän niittykasvillisuuden lisäksi saarekkeet myös elävöittävät maisemaa ja tuovat peltoympäristöön vaihtelua.

a-b) Lähinnä tilakeskusta sijaitsee pellolla kaksi pientä saareketta. Toisessa saarekkeista kasvaa kallionkupeessa kaunis maisemapihlaja. Maisemapihlajan viereinen saareke on puuton. Molempien saarekkeiden aluskasvillisuuden yleisilme heinäinen. Saarekkeiden aluskasvillisuuden lajistoa on mm. nurmirölli ja nadat.

c) Keskellä peltoa on hieman suurempi puuton saareke sekä kaksi pientä saareketta. Suurimman saarekkeen kasvillisuus on toisesta päästä rehevöitynyt kasvaen pelkkää vadelmaa ja maitohorsmaa. Suurin osa saarekkeesta sisältää kuitenkin kasvillisuudeltaan hyvää niittylajistoa. Alueen valtalajina on huomionarvoinen ahdekaunokki. Kaunokit ovat tyypillisiä avoimien alueiden kasveja, jotka ovat hyötyneet perinteisen maatalouden synnyttämistä avoimista ja puoliavoimista ympäristöistä. Maatalousympäristöjen yksipuolistuttua ovat kaunokitkin harvinaistuneet. Kauniisti kukkivat kaunokit ja muut niittykasvit tarjoavat monille hyönteisille ravinnonlähteen. Saarekkeen muuta kasvilajistoa on mm. päivänkakkara, särmäkuisma, siankärsämö, nurmirölli, nurmipuntarpää ja paimenmatara.

d) Isossa saarekkeessa on aikoinaan sijainnut Kivelän torppa. Torpasta on jäljellä vain rauniot saarekkeen pohjoisimmassa kulmassa, jossa on paljon ilmeisesti torpan perustuksiin käytettyjä kiviä. Saarekkeen puusto on väljää ja saarekkeessa on paljon avointa aluetta. Alueen puulajeja on koivu, kuusi, mänty, raita sekä pihlaja ja pajut. Pensaskerroksessa esiintyy katajaa. Puusto on pääasiassa vanhaa ja yksittäiset puut ja puuryhmät maisemallisesti hienoja. Saarekkeen kenttäkerros on kastikkavaltainen. Alueella esiintyy runsaasti niittykasveja. Alueen lajistoa on mm. melko runsaana esiintyvä huomionarvoinen ahdekaunokki, metsäkurjenpolvi, kultapiisku, lillukka, virnat, nurmipuntarpää, oravanmarja, mesiangervo, särmäkuisma, nurmirölli, vuohenputki, maitohorsma, vadelma ja siankärsämö. Alueella on runsaasti maakiviä sekä ilmeisesti aikoinaan pellolta saarekkeeseen siirrettyjä kiviä.

e-f) Edellisen saarekkeen eteläpuolella sijaitsee kaksi pienempää saarekettä. Eteläisempi saareke on pieni ja kallioinen saareke. Saarekkeessa kasvaa yksi isompi kuusi ja runsaasti heinä- ja ruohokasvillisuutta. Alueen lajistoa on mm. maitohorsma, karhunputki, nurmirölli, ahomansikka ja rohtotädyke. Kallion ympärillä maa on kuivahkoa ja kasvilajisto hieman monipuolisempaa. Eteläisin saareke kasvaa runsaana nuorta lehtipuuta, etupäässä koivua. Saarekkeen aluskasvillisuus on heinävaltaista.

Hoitosuositus: Saarekkeita on hoidettu kulottamalla niitä ajoittain. Alueet ovat säilyneet hyvin avoimina ja puoliavoimina, joten kulotus voi toimia tulevaisuudessakin niiden hoitona. Saarekkeita voidaan myös raivata, jos ne uhkaavat kasvaa umpeen esimerkiksi kuusta tai pajuja. Varsinkin suurimman saarekkeen puuston kehitystä tulee tarkkailla, jotta se ei kuusettuisi ja kasvaisi umpeen. Eteläisintä, nuorta koivikkoja sisältävää saarekettä voi raivata väljemmäksi. Saarekkeiden avoimia kohtia voidaan myös niittää – niittojäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Hoidon tavoitteena on säilyttää saarekkeiden avoin ja puoliavoin rakenne sekä monipuolinen kasvillisuus ja puusto.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (saarekkeille, jotka täyttävät sopimuksessa vaadittavan saarekkeiden minimipinta-alan).

Kuva 21. Pienetkin puusaarekkeet pellolla tuovat avoimeen peltoympäristöön ja –maisemaan vaihtelua, joka on tärkeää luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta.
(Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 58. Hyppölän pihapiirin tiheä kuusikko sekä reunavyöhykkeet (a-b)

Kuvaus: Hyppölän tilan pihapiiri on inventoitu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi. 1500-luvulta asutun Iso-Hyppölän tilan päärakennus oli alunperin perinteinen jämsäläinen maalaistalo. Rakennus muutettiin vuonna 1919 jugendtyyliseksi. Päärakennuksen lisäksi pihassa sijaitsevat hirsinen navettarakennus, vuonna 1919 tehty karjakon asumus, työväen asunto vuodelta 1917, 1800-luvun lopulla tehty kaksikerroksinen aittarakennus, tiilinen saunarakennus sekä hirsinen leikkimökki.

Pihapiirin pohjoispuolella on aikoinaan sikojen laiduntama alue, joka kasvaa tällä hetkellä sankkaa kuusikkoa. Yksipuolinen kuusikkokin lisää avoimen peltoalueen monimuotoisuutta: esimerkiksi sepelkyyhkyt suosivat viljelysalueiden läheisyydessä olevia suojaisia seka- ja kuusimetsiä pesimispaikkoinaan. Alueella havaittiinkin maastokäynnin aikana runsaasti sepelkyyhkyjä ja niiden jätöksiä.

a) Kuusikon eteläreunassa puusto on monipuolisempaa ja alueella on paljon kalliopaljastumia. Reunassa kasvaa kauniita, vahvaoksisia mäntyjä, kuusia, pihlajia ja koivuja. Reunan puusto on harvaa ja auringon lämpö ja valo pääsevät vapaasti kenttäkerrokseen saakka. Reunavyöhykkeen kasvillisuuden valtalaji on hietakastikka, mutta heinien seassa esiintyy myös niittylajistoa. Alueen lajistoa on kastikan lisäksi mm. lillukka, särmäkuisma, ojakärsämö, niittynätkelmä, keltanot, koiran- ja vuohenputki, maitohorsma, niittynurmikka, nurmipuntarpää, punanata ja vadelma. Kallioden kupeilla kasvaa maksaruohoa.

b) Pihapiirin eteläpuolella pellon ja pihapiirin reunavyöhyke on puustoinen. Pääpuulajit ovat koivu, haapa sekä pajut. Reunavyöhykkeellä sijaitsee vanhoja rakennuksia.

Hoitosuositus: Tiheä kuusikko ei vaadi hoitotoimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden kannalta – kohde toimii sellaisenaan lintujen suoja- ja pesimisalueena. Pohjoispuolista reunavyöhykettä voidaan hoitaa raivaamalla alueen pensaskerroksen vesakkoa ja pajuja. Raivauksen avulla alue säilyttää puoliavoimen rakenteensa. Reunavyöhykkeen piennarta ja avoimia kohtia voidaan myös niittää. Niiton avulla myös kastikka ja alueella olevat vadelma- ja maitohorsmakasvustot saattaisivat pysyä paremmin kurissa. Niitto- ja raivausjäte on hyvä korjata pois alueelta, sillä ne rehevöittävät maaperää lahotessaan. Rehevöitymisen seurauksena vähäravinteiseen maahan sopeutuneet niittykasvit taantuvat. Eteläpuolista reuna-aluetta tulisi hoitaa kevyellä puu- ja pensaskerroksen raivauksella. Raivauksen avulla saadaan vanhat rakennukset paremmin esille maisemassa. Hoidon tavoitteena on säilyttää ja lisätä alueiden merkitystä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden sekä maiseman kannalta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 59. Setälän itäpuoliset puusaarekkeet

Kuvaus: Setälän tilan itäpuolella on kolme puusaarekettä. Saarekkeista kaksi suurinta sijaitsee lähellä Välisenkujaa ja pienin keskellä peltoaukeaa. Saarekkeet ovat kallioisia ja melko kivisiä. Pienin saareke käsittää lähinnä vain kalliota, hienon maisemamännyn sekä hieman pajupensaita. Tien vieressä olevassa pienehkössä saarekkeessa kasvaa muutama puu – suurin osa alueesta on avointa. Saarekkeen kasvillisuudessa esiintyy mm. maitohorsma, koiranputki, nurmirölli, särmäkuisma, mesiangervo, oja-kärsämö, hiirenvirna, vadelma ja huomionarvoinen nurmikaunokki. Alueella kasvaa myös ruusua. Suurin saarekkeista on runsaspuustoinen ja melko monilajinen puuston suhteen. Alueen puulajeja on mm. koivu, mänty, haapa, pihlaja, kataja ja pajut. Saarekkeilla on merkitystä luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta: ne tuovat vaihtelua peltoympäristöön ja –maisemaan. Ne voivat toimia myös useiden maatalousympäristössä viihtyvien lajien suoja- ruokailu- ja pesimisaikoina.

Hoitosuositus: Alueita voidaan hoitaa raivaamalla. Pienen saarekkeen maisemamäntyä voidaan pitää esillä poistamalla sen ympäriltä pajuja ja vesakkoa. Suurimman pensaahan voi jättää lintujen suojapaikaksi. Keskimmäisen saarekkeen avoin alue tulisi säilyttää avoimena raivauksen ja mahdollisesti niiton avulla. Raivaus- ja niittojäte tulisi poistaa alueelta. Saarekettä on kulotettu ajoittain, joka voi toimia alueen hoitona myös tulevaisuudessa. Suurimman saarekkeen reuna-alueita voidaan siistiä vesakosta, jolloin saarekkeen suuremmat puut tulevat paremmin esille. Reunan avartaminen ja valoisuuden lisääminen luo myös uudenlaisen ympäristön, joka lisää kohteen monimuotoisuusarvoa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 60. Laidunnettu reunavyöhyke

Kuvaus: Rotkolan tilan kaakkoispuolisen pellon laidalla on laidunnettu reunavyöhyke. Reunavyöhyke näkyy hienosti Välisenkujalle. Alueella on laiduntanut lihakarjaa muutamia vuosia sitten ja läheisiä metsänreunoja on tällöin laidunnettu peltolaitumen yhteydessä. Reunavyöhykkeellä on vielä havaittavissa laidunnusvaikutusta: puiden alaoksat puuttuvat ja kenttäkerroksen kasvillisuus on lyhyttä ja heinävaltaista. Alueen puusto on koivuvaltaista. Puustossa esiintyy myös mm. haapaa ja mäntyä. Puustossa on paikoin pieniä aukkopaiikkoja ja kenttäkerros on melko valoisa.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi laidunnuksen jatkaminen. Reunaa voidaan hoitaa myös niittämällä. Niittojäte tulisi kerätä pois alueelta. Alueen tiheimmiltä kohdilta voidaan poistaa muutamia nuorimpia puita. Hoidon tavoitteena on säilyttää reunan puusto monipuolisena ja lisätä hieman sen väljyyttä. Hoidon avulla voi reunavyöhykkeen kasvillisuus myös kehittyä monimuotoisemmaksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 61. Iso Nurmijärveen laskeva oja

Kuvaus: Iso Nurmijärven länsipuolelle laskevan ojan viereisille pelloille on suositeltu perustettavaksi suojavyöhyke peltöjen jyrkkyyden ja mahdollisen järven tulvaherkyyden takia (Olkkonen 2000). Alhojärventien itäpuolinen piennar kasvaa pajua ja pienehköä lehtipuuta luonnonkasvien lisäksi. Pientareen länsipuoli on lähes avoin. Avo-ojat ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta, sillä ne toimivat useiden eläinten, hyönteisten ja kasvien kasvu-, suoja-, pesimis- ja ravinnonhakupaikkoina. Ojat toimivat myös eläinten kulkureitteinä.

Hoitosuositus: Ojaa ja sen pientareita voidaan hoitaa yhdessä suojavyöhykkeen kanssa avoimia kohtia niittämällä. Tiheimpiä paju ja puustokohtia voidaan myös raivata. Raivauksessa tulee olla varovainen, sillä puut ja pensaat sitovat piennarta, joka voi sortua liiallisen raivauksen seurauksena. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta. Tavoitteena on luoda pientareesta mahdollisimman monimuotoinen siten, että siinä vaihtelevat avoimet ja puustoiset kohdat maisemallisesti mielekkäästi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja ojan välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 62. Iso Nurmijärven rantalaidun

Kuvaus: Iso Nurmijärven rannassa, Tellärin tilan läheisyydessä, on rannassa vanha laidun. Avoimella rantaniityllä on ollut laidunnusta viimeksi 1990-luvun loppupuolella. Laitumena oli myös viereisen metsän kivikkoinen rinnealue. Laidunnuksen jäljet ovat parhaiten näkyvillä rantalaitumella, joka on säilynyt melko avoimena. Rannan kasvillisuus on heinä- ja saravaltainen. Alueella on muutamia pieniä lehtipuita ja pajupensaita. Kenttäkerroksen kasvillisuutta on mm. nurmilauha, timotei, leveäosmankäämi, kastikka, ranta-alpi, pelto-ohdake, karhunputki ja viiltosara.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi sen laiduntaminen. Kohdetta voidaan myös niittää ja raivata. Raivauksen avulla alue saadaan pysymään avoimena puista ja pensaista – joitakin pensaita on toki hyvä jättää linnuille suoja- ja pesimispaikoiksi. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta. Hoidon tavoitteena on estää alueen umpeenkasvu. Hoidon avulla kasvillisuus säilyy sara- ja heinävaltaisena ja mahdollisesti myös monipuolistuu.

Rahoitusmuoto: Kohteen viereiselle pellolle on suositeltu perustettavaksi suojavyöhyke (Olkkonen, 2000), johon voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin aluetta voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella tai perinnebiotooppien hoidon erityistuella.

Kohde 63. Iso Nurmijärven ja Vähä-Nurmijärven reunavyöhykkeet

Kuvaus: Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa (Olkkonen, 2000) Iso Nurmijärveä ja Vähä-Nurmijärveä ympäröivät pellot ovat lähes kaikki merkitty kohteiksi, joissa suojavyöhykkeen perustaminen pellolle olisi tarpeellista peltöjen jyrkkyyden tai mahdollisen tulvaherkkyyden takia. Peltöjen ja järven välinen luontaista kasvillisuutta käsittävä alue on vaihtelevan levyinen. Reunavyöhykkeiden kasvillisuus on paikoin järviruokovaltaista. Paikoin alueiden kasvillisuus on monipuolisempaa, runsaammin heiniä ja saroja käsittävää kosteikkoa. Paikoin esiintyy myös pajuja ja lehtipuita, mutta suurimmalta osalta ranta-alue on avointa.

Hoitosuositus: Luonnontilaista pellon ja vesistön välistä aluetta voidaan niittää, jos mahdollista. Niittojäte tulisi korjata pois alueelta. Avoimet alueet voidaan pitää avoimina myös raivauksen avulla. Alueella harvakseltaan olevat pensaat ja puut tulee kuitenkin säilyttää. Tiheitä alueita voidaan raivata harvemmiksi näkyvyyden parantamiseksi. Raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta. Reunavyöhykkeen parasta hoitoa olisi perustaa pelloille suojavyöhyke niille alueille mihin sitä on suositeltu hoitaen samalla luontaisen kasvillisuuden vyöhykettä. Luontaisen reunavyöhykkeen hoito yhdistettynä perustettuun suojavyöhykkeeseen on edullista useille linnuille ja muille eläimille – se tarjoaa suoja- ja pesimipaikkoja sekä parantaa esimerkiksi riistan elinolosuhteita.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja järven välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 64. Tunterinojan pientareet

Kuvaus: Iso Nurmijärvestä Päijänteeseen laskevan Tunterinojan alkupäässä, pellon ja ojan välisellä alueella, on leveästi luontaista kosteikkoa. Kosteikkoympäristö lisää monimuotoisuutta tuomalla peltöympäristöön vaihtelua. Kosteikon kasvillisuudessa esiintyy runsaasti heiniä ja saroja, leveäosmankäämiä ja järviruokoa. Kapeimmilla kohdilla pellon ja järven välissä esiintyy myös suurruohoja, kuten esimerkiksi mesiangervoa ja maitohorsmaa. Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa (Olkkonen, 2000) peltoihin rajautuva Tunterinojan alkupää on esitetty alueeksi, jossa suojavyöhykkeen perustaminen pellolle olisi tarpeellista peltöjen jyrkkyyden takia.

Hoitosuositus: Luontaisen kasvillisuuden vyöhykettä voidaan hoitaa pitämällä avoin alue avoimena aluskasvillisuuden niiton ja pensaskerroksen raivauksen avulla. Alueella esiintyvät muutamat kookkaat pajupensaat tulisi kuitenkin jättää eläinten suoja-, ruokailu- ja pesimipaikoiksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuella.

Kohde 65. Lopeiston- ja Alhojärventien metsäsaarekkeet (a-d)

Kuvaus: Lopeistontien varrella on pellolla tien tuntumassa kolme metsäsaarekettä. Kaksi saarekettä sijaitsee lähellä toisiaan tien länsipuolella. Kolmas saareke sijaitsee edellisten pohjoispuolella, rajautuen peltoon, Lopeistontiehen ja Alhojärventiehen. Neljäs saareke sijaitsee Alhojärventien varrella.

a-b) Vierekkäiset saarekkeet ovat kallioisia ja niiden puusto on melko nuorta. Puusto on kohtalaisen monilajista. Saarekkeiden puulajeja on mm. koivu, kuusi, mänty, raita, haapa, pihlaja ja pajut. Pääpuulaji on koivu. Alueilla on myös hieman lahoppuuta, joka nostaa saarekkeiden arvoa luonnon monimuotoisuuden kannalta. Saarekkeiden kasvillisuus on metsälajipainotteista. Yleisiä kenttäkerroksen lajeja on mm. kastikka, metsämaitikka, mustikka, oravanmarja, metsätähti, puolukka ja kanerva.

c) Kolmannen saarekkeen pääpuulaji on koivu ja sen puusto on edellisiä saarekkeitä vanhempaa. Muita puulajeja alueella on mm. kuusi, mänty, haapa, ja pihlaja. Saarekkeen pensaskeroksessa esiintyy katajaa ja sen reuna-alueilla on runsaasti haavan- taimia. Myös tällä saarekkeella on hieman lahoppuuta. Alueen kasvillisuutta on mm. nurmirölli, kastikat, nurmitädyke, puolukka, mustikka, kultapiisku, metsämaitikka ja kanerva.

d) Neljäs saareke sijaitsee Alhojärventien varrella, lähellä Lopeistontien risteystä. Saareke rajautuu tiehen ja peltoon. Saareke on pieni, käsittäen lähinnä vain isohkon maisemamännyn, muutamia nuoria koivuja ja pensaita. Alueella on ollut aikoinaan vaja, joka on purettu pois.

Hoitosuositus: Saarekkeiden a-c tiheimpiä kohtia voidaan harventaa poistamalla nuorimpia puita, pensaita ja vesakkoa. Etenkin tiheää haavikkoa ja pientä kuusta tulisi poistaa. Hoidon tavoitteena on muodostaa alueiden puustosta mahdollisimman monipuolinen laji- ja ikärakenteen suhteen, suosien vanhoja puita, lehtipuita, marjovia lajeja sekä lahoppuuta. Tavoitteena on saada saarekkeista myös maisemallisesti vielä nykyistä edustavampia. Pienimmän saarekkeen hoidoksi käy myös raivaus. Valikoivan raivauksen avulla voidaan ottaa isoimpia puita ja pensaita paremmin esille.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (saarekkeille, jotka täyttävät sopimuksessa vaadittavan saarekkeiden minimipinta- alan).

Kohde 66. Saarekkeet ja metsän reunavyöhyke (a-d)

Kuvaus: Alhojärventien läheisyydessä, Tuorilantilan länsipuolella, sijaitsee pellolla kaksi puusaarekettä. Saarekkeiden eteläpuolisella pellolla on monipuolinen metsän- reuna ja pieni puusaareke pellolla.

a-b) Alhojärventien viereiset saarekkeet ovat vähäpuustoisia. Eteläpuolisella alueel- la sijaitsee muutama iso koivu ja pajupensaita – muuten alue on avointa. Avoimen alueen kasvillisuus on heinäistä ja suurruohoista. Alueen kasvilajistoa on mm. mai- tohorsma, mesiangervo, metsäkurjenpolvi, karhunputki ja ojakärsämä. Tien poh- joispuolisen saarekkeen puusto on myös vähäistä ja alue on suurimmalta osalta avointa. Alueen kasvillisuudessa esiintyy runsaana mm. maitohorsma, vadelma, huopaohdake ja nurmipuntarpää. Parempaa niittykasvillisuutta esiintyy kuivilla kalliopaljastumakohdilla, joiden ympäryksessä kasvaa mm. särmäkuismaa, nurmiröl- liä, suolaheiniä ja siankärsämöä. Molemmilla alueilla esiintyi maastokäynnin aikana runsaasti heinäsiirkoja.

c) Alhojärventien eteläpuoleisella Puumanninrinteen peltoaukealla on pellon ja metsän reunavyöhyke. Reunavyöhyke sijaitsee peltoaukean pohjoispäässä. Kohde on väljäpuustoinen, koostuen lähinnä koivusta. Lämpimän ja kallioisen reunavyöhykkeen pensaskerroksessa esiintyy katajaa. Alueen aluskasvillisuus on metsälajipainotteista, runsaana esiintyy mm. kieloa. Vähäinen ja katajavaltainen pensaskerros tuo alueeseen hieman hakamaisia piirteitä.

d) Reunavyöhykkeestä lounaaseen sijaitsee samalla pellolla pieni puusaareke. Saarekkeen puusto on lehtipuuvaltaista. Pienikin saareke tuo peltoympäristöön ja -maisemaan vaihtelua ja on siten tärkeä säilyttää ja hoitaa.

Hoitosuositus: Alueet a-b tulisi pitää avoimina jo avoimilta kohdilta. Vanhat puut ja pensaas tulisi säilyttää. Saarekkeita on hoidettu kulottamalla, mikä sopii alueiden hoidoksi jatkossakin. Saarekkeita voidaan hoitaa myös raivaamalla vesakkoa sekä niittämällä. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueilta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää. Reunavyöhykettä voidaan hoitaa raivaamalla pensaskerroksen vesakkoa. Pienen saarekkeen hoidossa voidaan raivauksen avulla ottaa isompia puita esille. Raivauksen täytyy kuitenkin olla maltillista, koska alue on pieni ja puustoa on suhteellisen vähän.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (saarekkeille, jotka täyttävät sopimuksessa vaadittavan saarekkeiden minimipinta-alan). Reunavyöhykkeen d) leveys maksimissaan 20 metriä.

Kohde 67. Viertolan haka- ja puusaarekkeet

Kuvaus: Viertolan tilan lähipelloilla sijaitsee useita pieniä ja keskikokoisia haka- ja puusaarekkeita, jotka ovat maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä. Saarekkeet ovat olleet aikaisemmin laidunnettuja, jolloin niillä vaelsivat lehmät ja vasikat. Hakamaisia saarekkeita on laidunnettu myös hevosilla, viimeksi yhdeksänkymmentäluvun puolella välissä. Suurimpien saarekkeiden puusto on monipuolinen. Alueella kasvaa vanhoja koivuja, mäntyjä, kuusia ja mm. haapaa. Saarekkeiden pensaskerros on valoisa, puusto on hakamaisen harvaa ja pensaskerroksessa esiintyy katajaa. Kenttäkerroksen kasvillisuudessa on tavallisen metsälajiston lisäksi runsaasti myös niittylajeja. Paikoin kasvillisuus on kuitenkin kastikkavaltaista. Toisessa pienessä saarekkeesta on maisemaa elävöittävä punainen vaja.

Hoitosuositus: Erityistukisopimuksen mukainen hoito. Pienimmissä saarekkeissa on runsaasti vesakkoa, jota raivaamalla saadaan suuremmat puut ja pensaas paremmin esille. Suuremmilla saarekkeilla on myös raivaustarvetta, lähinnä vesakkoa näilläkin alueilla. Koska puusto on melko harvaa, ei varttunutta puustoa tarvitse harventaa. Alueen vanha puusto, ja etenkin järeät lahoppuut, tulisi pääasiassa säästää. Lahoppuut ja pötkelöt nostavat alueen arvoa luonnon monimuotoisuuden kannalta. Suurimpien, hakamaisten saarekkeiden parasta hoitoa olisi laidunnus, mutta ruoho- ja heinäkasvillisuutta voidaan myös niittää. Niittojäte ja raivaustähteet tulisi kerätä pois alueelta, jotta ne eivät peittäisi aluskasvillisuutta allensa ja lahotessaan rehevöittäisi maaperää. Hoidon tavoitteena on säilyttää alueiden perinteisen maatalouden muovaamat erityispiirteet. Peltoaukeilla sijaitsevat saarekkeet ovat tärkeitä myös Alhojärven kylämaisemassa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 68. Nytkymen reunavyöhykkeet

Kuvaus: Nytkymen rannat ovat suurimmalta osalta viljeltyjä. Osa ranta-alueista rajautuu talojen pihapiireihin. Peltojen ja järven välissä on vaihtelevan levyisenä luonnonkasvillisuutta kasvava vyöhyke. Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa (Olkkonen, 2000) on osa reunavyöhykkeistä merkitty alueiksi, jolle suojavyöhykkeen perustaminen on tarpeellista. Suojavyöhykkeen tarpeellisuus on perusteltu peltojen kaltevuuden takia. Alueella on yksi voimassa oleva suojavyöhykesopimus. Rantavyöhyke järven ympärillä on vaihteleva. Paikoin avonaista vyöhykettä on paljon ja sillä kasvaa vain muutamia pajupensaita. Osalla alueesta taas on tiheä rantalepikko, joka peittää näkyvyyden pellolta järvelle. Avonaisilla kohdilla valtalajeina ovat useat sarat ja heinät.

Hoitosuositus: Pellon ja järven välistä luontaista vyöhykettä voidaan hoitaa niittämällä ja raivaamalla. Tavoitteena on säilyttää alueella olevat avonaiset saravaltaiset rannat. Rannoilla kasvavat muutamat maisemallisesti kauniit puut ja pajupensaat tulisi säästää lintujen suoja- ja pesimispaikoiksi. Tiheillä puustoalueella raivausta voidaan tehdä enemmän, jättäen kuitenkin alueelle suurempia puita, suosien mm. tervaleppää ja koivua. Puut tulisi jättää maisemallisesti luonnollisen näköisesti, välttämällä tasavälistä ryhmittelyä. Leveämpien suojavyöhykkeiden perustaminen pelloille on perusteltua osalla rantavyöhykettä, jolloin suojavyöhykesopimukseen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kohde 69. Kurujoen pientareet

Kuvaus: Nytkymen järvestä Päijänteeseen laskevan Kurujoen pientareet kasvavat runsaasti puita ja pensaikkoa. Joen alkupään peltoihin rajautuvat rantavyöhykkeet Puumanninrinteen molemmiin puolin on merkitty Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa (Olkkonen, 2000) alueiksi, joille leveämmän suojavyöhykkeen perustaminen on paikoitellen tarpeellista peltojen jyrkkyyden ja tulva-ajan veden pinnan nousun takia. Piennaralueen kasvillisuudessa esiintyy mm. mesiangervo, koiranputki, vadelma, timotei ja nurmilauha. Lopeiston tien itäpuolella joen reuna mutkittellee rajautuen etelälaidaltaan hevosten nurmilaitumeen. Piennaralue on laidunnuksen ansiosta avoimempi pajukosta ja uoma pilkahtelee paikoin jyrkän törmän takaa. Jyrkähkössä rinteessä esiintyy hieman kuivemman paikan niittykasvillisuutta, jonka säilymistä laidunnus edesauttaa.

Hoitosuositus: Luonnonkasvillisuutta sisältävän reunavyöhykkeen hoidoksi sopii pensaikon maltillinen raivaus, jossa alueen varttunut puusto ja osa pensaista tulee säilyttää. Luontainen kasvillisuusvyöhyke toimii suojapaikkana mm. linnuille ja sitoo jyrkkien joenpenkereiden maa-ainesta. Alueen hoidoksi sopii myös laidunnus. Laidunnus sopii joen pientareiden hoidoksi, jos siitä ei aiheudu haittaa vesiensuojelulle. Laidunnuspaineeseen on hyvä kiinnittää huomiota, ettei rantaan tule sortumia tai liettyimiä. Pientareiden kasvillisuutta voidaan hoitaa myös niittämällä. Niitto-jarjauusjäte olisi hyvä korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kohde 70. Vanha pihapiiri

Kuvaus: Kurulankujan varrella, lähellä Lopeistontien risteystä, on joen varrella vanha pihapiiri. Aution talon piha rajautuu joen ja tien lisäksi viljeltyyn peltoon. Talon lisäksi pihapiirissä on muutamia varastorakennuksia. Kurulankujan ja Lopeistontien risteyksessä on hieno vanha aittarakennus. Pihapiirin kasvillisuus on rehevää. Alueella esiintyy runsaana mm. maitohorsma, vadelma, koiran- ja karhunputki, pelto-ohdake, voikukka sekä useat heinät. Rehevän kasvillisuuden seassa esiintyy paikoin hieman niittylajeja, kuten esimerkiksi niittynätkelmä, särmäkuisma, silmäruoho ja laukku. Joen varrella kasvaa pajupensaiden lisäksi koivua ja leppää. Pihapiirissä on myös muutama koristepuu- ja pensas.

Hoitosuositus: Alueen avonaisena pidolla on maisemallista merkitystä. Pihapiiriä on niitetty koneellisesti ja niiton jatkamisen avulla alue ei pääse kasvamaan umpeen. Kohteen kasvillisuus voisi myös hyötyä niitosta, jos niittojäte pystytään keräämään pois alueelta. Niittojätteen poiston avulla maaperän ravinteet vähenevät ja alueelle voi kehittyä monipuolisempi kasvillisuus. Puustoa, lähinnä pajuja ja vesakkoa, olisi hyvä poistaa vanhan aitan ympärystä, jotta se pysyy hyvin näkyvillä. Kevyttä raivausta voi tehdä myös joen varrella. Vanhat puut tulee pääasiassa säilyttää ja pajupensaita jättää mm. lintujen suoja- ja pesimispaikoiksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 71. Nytkymenjoen eteläpään pientareet

Kuvaus: Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa (Olkonen, 2000) Nytkymenjoen eteläosa Hassintien ja Peräjärven väliseltä alueelta on pohjoispuoleltaan lähes koko matkalta esitetty alueeksi, jossa peltojen ja joen väliin olisi suojavyöhykkeen perustaminen tarpeellista. Joen ja peltojen välissä on paikoin kapea luontainen vyöhyke, joka kasvaa runsaasti lehtipuita ja pensaita. Paikoin törmällä kasvaa komeita vanhoja koivuja. Koivujen kohdalla aluskasvillisuus on matalampaa. Muuten kenttäkerroksen kasvillisuus koostuu lähinnä suurruohoista. Alueen lajistoa on mm. maitohorsma, pelto-ohdake, mesiangervo, nokkonen sekä useat heinät. Jokiuoma pientareineen on maatalousalueen luonnon monimuotoisuutta lisäävä elinympäristö, joka toimii avoimessa peltoympäristössä ekologisena käytävänä. Joen suojaisia pientareita pitkin voivat esimerkiksi kulkea useat eläimet ja pientareet toimivat luonnonvaraisten kasvien kasvupaikkoina. Jokiuoman merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta korostuu Alhojärven laajojen ja tehokkaasti viljellyiden peltoaukioiden keskellä, jossa luonnonvaraisien kasvien kasvupaikat ovat vähäisiä.

Hoitosuositus: Joen ja pellon välistä aluetta voidaan raivata maltillisesti esimerkiksi suurten puiden kohdalta, jolloin ne pääsevät paremmin esiin maisemassa. Tällöin myös matalampi kasvillisuus saa enemmän valoa. Pensaikkoa ja harmaaleppää voi myös paikoitellen poistaa varovasti, lähinnä pellonreunan tuntumasta. Hoidon tavoitteena on reunaa aukottamalla muodostaa puu- ja pensaskerroksesta vaihteleva, jossa esiintyy avoimien ja peittävien kohtien vuorottelua. Raivauksessa tulee olla varovainen, sillä liiallinen kasvillisuuden poisto saattaa aiheuttaa joenpenkereiden sortumista.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai osalla uoman pientareta suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon erityistuki. Suojavyöhykkeiden hoidon erityistukeen voidaan sisällyttää myös luontaisen vyöhykkeen hoito. Muutoin luontaista vyöhykettä pellon ja joen välissä voidaan hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.

Kohde 72. Vanha tienpohja

Kuvaus: Lähellä Rumakulmaa, Nytkymenjoen molemmin puolin, sijaitsee vanha tienpohja. Tienpohja on vanhaa 4-tietä, ns. "Helsingintietä". Nytkymenjoen pohjoispuolelta tie rajautuu molemmin puolin peltoihin. Aluetta on raivattu viimeksi noin viisi vuotta sitten ja alue kaipaisi taas vesomista, sillä tien penkereet ovat kasvaneet melko tiheää vesakkoa, etenkin harmaaleppää. Itse tienpohja on vielä melko avonainen ja heinävaltainen. Alueella kasvaa niittylajistoa. Kasvillisuudessa esiintyy mm. nurmitädyke, särmäkuisma, siankärsämö, harakankello, nurmirölli, metsäkurjenpolvi, lillukka, vuohenputki ja maitohorsma. Joen eteläpuolelta tie rajautuu peltoon ja metsään. Tältä kohdista tie on pysynyt paremmin auki, mutta pellonpuoleisen pientareen puusto kaipaa harvennusta. Myös tällä puolin esiintyy pientareen kasvillisuudessa niittylajistoa, mm. hieman huomionarvoista ruusuruohoa.

Hoitosuositus: Pohjoispuolinen osa tiestä on vaarassa kasvaa umpeen ja sitä tulisi raivata vesakosta ja pienistä kuusista. Suurimmat puut tulisi jättää alueelle. Pohjaa voisi myös niittää ja niittojäte korjata pois, jolloin kohteessa oleva niittukasvillisuus voisi elpyä ja monipuolistua. Eteläpuolisen osan hoidoksi tien ja pellon välistä puustoa voisi raivata, jolloin valoa pääsisi enemmän alueelle. Reunaan tulee kuitenkin jättää varttunutta puustoa. Myös tällä puolella niitto ja niittojätteen poisto olisi pientareiden kasvillisuudelle eduksi.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 73. Koivulan riipienpaikka ja kukkiva piennar

Kuvaus: Koivulan tilan lähipellon laidalla sijaitsee vanha riipienpaikka, jossa kasvaa tällä hetkellä maisemallisesti hieno vanha raita. Yksi raidan suurista oksista on katkennut ukkosmyrskyssä. Viereisten peltöjen välinen piennar on kuivahko ja sillä kasvaa runsaasti niittukasvillisuutta. Pientareen lajistossa esiintyy mm. huomionarvoinen ruusuruoho, siankärsämö, päivänkakkara, nurmitädyke, niittynätkelmä, metsäkurjenpolvi, särmäkuisma, lillukka, nurmirölli ja kastikat. Tilakeskusta kohti mentäessä piennar muuttuu rehevämmäksi ja sillä kasvaa enemmän suurruohoja, kuten esimerkiksi mesiangervoa. Pientareella kasvaa heinä- ja ruohokasvillisuuden lisäksi puita ja pensaita.

Hoitosuositus: Raidan katkenneen oksantynngän voi siistiä ja katkenneen oksan siirtää pois pellolta. Paksumman oksan voi jättää puun juurelle lahoppuiksi. Pellon pientareen niittukasvillisuus hyötyisi niitosta ja niittojätteen poiskorjauksesta. Niittojäte on tärkeää poistaa pientareelta, jotta se ei peitä kasvillisuutta allensa ja maatuessaan rehevöitä maaperää. Pientareen puita ja pensaita voi harventaa siten että reunaan jätetään suurimmat puut ja pensaat maisemaa elävöittämään. Pensailta ja puilla on avoimessa peltoympäristössä myös merkitystä luonnon monimuotoisuuden kannalta: ne toimivat mm. useiden lintujen suoja-, ruokailu ja pesimispaikkoina.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 74. Sammakkolammen ja Peräjärven kosteikkoalue

Kuvaus: Sammakkolammen ja Peräjärven välisen uoman ympärille levittäytyy luontainen kosteikkoalue. Alueen avonaisen keskiosan reunamilla on tiheähkö pajupensaikko. Alueen heinäkasvillisuutta on aikoinaan niitetty karjalle rehuksi ja kertoman mukaan aluetta on viimeksi laidunnettu noin viisitoista vuotta sitten. Kasvillisuudessa esiintyy runsaasti heiniä ja saroja, sekä mm. leveäosmankäämiä, kurjenjalkaa ja vehkaa. Itse Sammakkolampi on erittäin matala sinne kertyneen lietteen takia. Kosteikot ovat tärkeitä muuttavien lintujen levähdys- ja ruokailualueita.

Hoitosuositus: Avonaista entistä niittoniittyä ei tulisi päästää kasvamaan umpeen pajukkoa vaan aluetta tulisi raivata sinne mahdollisesti leviävistä pajupensaista. Muuten kosteikko ei juuri vaadi hoitoa. Alueen peltoihin rajautuvia kapeita reuna-alueita voidaan raivata kevyesti, jättämällä alueelle kuitenkin runsaasti puita ja pensaita eläinten suoja- ja pesimispaikoiksi. Osa peltojen ja lammen reunavyöhykkeestä on avointa. Avoimia reunoja voidaan jatkossakin pitää avoimina raivauksen avulla.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kohde 75. Kattilajärven vanha laidun

Kuvaus: Kattilajärven tilan luoteispuolella, Nytkymenjokeen osittain rajautuen, sijaitsee vanha laidunalue. Aluetta ei ole pystytty raivaamaan pelloiksi, sillä sille nousee säännöllisesti kevättulva. Kohdetta onkin tulvaherkkyiden takia aikoinaan pidetty luonnonlaitumena. Alueelta on myös korjattu heinää. Tällä hetkellä vanha laidun on jo pitkälle umpeenkasvanut tiheää pensaikkoa, mutta varsinkin kohteen pohjoispuoleisella reunalla on vielä havaittavissa taannoista avoimuutta. Lajisto on melko yksipuolista, valtalajina on kastikat.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi laidunnuksen aloittaminen uudelleen, mutta avoimuutta voidaan ylläpitää myös pensaskerroksen raivauksen ja niiton avulla.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke) tai perinnebiotooppien hoidon erityistuki.

Kohde 76. Kattilajärven puusaarekkeet

Kuvaus: Kattilajärven tilan luoteispuolella, Hassintien varrella, sijaitsee kaksi puusaarekettä pellolla. Pienempi saarekkeista rajautuu osittain tiehen. Saarekkeita on laidunnettu peltolaitumien yhteydessä 1990-luvulla. Pellon keskellä, koilliseen viettävässä rinteessä olevan suuremman saarekkeen puusto on sekapuustoinen. Puusto koostuu mm. männyistä, kuusista, koivuista, pihlajista, harmaalepistä ja pajuista. Saarekkeen keskellä on suurehko kallio, jonka sammalien peittämällä kupeilla kasvaa kallioimarretta. Kenttäkerroksessa on kastikan lisäksi mm. metsä-apila, vuohenputki, lillukka, metsäkurjenpolvi, nurmirölli, metsäkorte, puolukka ja kiolo. Pienempi saareke on koivuvaltainen. Saarekkeen pensaskerroksessa esiintyy runsaasti katajaa. Saarekkeen koivut ovat vanhoja ja kasvavat hakamaisen harvasti. Saarekkeet tuovat vaihtelua peltoympäristöön ja maisemaan.

Hoitosuositus: Saarekkeita voidaan hoitaa pensaskerroksen kevyellä raivauksella, jossa poistetaan vesakkoa varsinkin saarekkeiden reuna-alueilta. Varttuneet puut ja lahoppuut tulisi pääasiassa säilyttää. Lahopuu nostaa saarekkeiden arvoa luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 77. Kattilajärven rantalaidun

Kuvaus: Lähellä Kattilajärven tilaa, Peräjärven länsilaidalla, järven ja pellon välissä on vanha laidunalue. Laidun alkaa Peräjärven pohjoispäästä ja jatkuu kapealti lähes koko länsilaidan pituudelta. Alueella on ollut eläimiä viimeksi 1990-luvulla, jolloin aluetta laidunsivat hiehot. Laidun sisältää jyrkähköä rantatörmää, joka muuttuu Peräjärven rannassa kapeaksi rantaniityksi. Rinteessä kasvaa muutamia kookkaita kuusia, mäntyjä ja katajia. Näiden lisäksi alueella esiintyy harvakseltaan pajupensaita, pihlajia, harmaaleppiä ja koivuja. Puusto on pysynyt harvahkona ja vanhat puut ovat maisemallisesti hienoja. Laitumen kasvillisuus on suuruohovaltaista. Alueella esiintyy tuoreiden niittyjen peruslajistoa. Laidun on päässyt kasvamaan rauhassa korkeampaa kasvillisuutta ja alueella esiintyy paljon rehevyydestä indikoivia lajeja. Parempaa niittykasvillisuutta esiintyy paikoitellen kuivemmilla alueilla, mm. suurien koivujen lähiympäristössä ja jyrkällä rinnereunalla. Kokonaisuudessaan alueen kasvillisuus on kuitenkin vielä monipuolista ja alueen puusto edustavaa. Alueella kasavia lajeja ovat mm. mesiangervo, juolavehnä, pelto-ohdake, nokkonen, huopahdake, maitohorsma, timotei, koiran- ja vuohenputki, vadelma, hiirenvirna, nurmilauha, kastikka, särmäkuisma, siänkärsämö, metsäkurjenpolvi, poimulehti, rätvänä, ojakelukka, luhta- ja paimenmatara, nurmitädyke, päivänkakkara, nurmirölli ja metsäapila. Rannassa kasvillisuus muuttuu saravaltaiseksi rantaniityksi, jossa esiintyy paikoin mm. korpikaislaa, heiniä ja kortteita.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopisi parhaiten laidunnuksen aloittaminen uudelleen. Alueen avoimuutta voidaan ylläpitää myös raivauksen ja niiton avulla. Vanhat puut ja pensaat tulisi säilyttää. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jäisi rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai perinnebiotooppien hoidon erityistuki.

Kuva 22. Kattilajärven rantalaitumella on perinnebiotoopeille tyypillisesti komea vanha puusto. Puut ovat vahvaoksaisia ja haarovat runsaasti. (Kuva: Ilona Yliniemi)

Kohde 78. Ojan piennar ja oijen risteyskohtaan syntynyt pieni kosteikko

Kuvaus: Kattilajärvestä Peräjärveen laskevan ojan piennar on leveä. Kattilajärven puoleinen pää on leventynyt pieneksi kosteikoksi. Levennyksessä kasvaa tyypillistä kostean paikan kasvillisuutta. Kohteen valtalajeja ovat mm. vehka, leveäosmankäämi, suo-ohdake sekä useat heinät ja sarat. Levennys on saattanut olla aikoinaan pellavien liotuspaikka. Pientare jatkuu suurruohoisena tien ali Peräjärveen saakka. Pientareen lajistossa esiintyy runsaana mm. vadelma, koiranputki, juolavehnä, kastikka, mesiangervo ja maitohorsma. Pientareella kasvaa myös muutamia pajupensaita ja koivuja. Toinen, oijen risteyskohtaan syntynyt pieni kosteikko sijaitsee Kattilajärven eteläpuoleisella peltoaukealla. Ojat pientareineen sekä pienet kosteikot tarjoavat pesä-, suoja- ja ruokailupaikkoja mm. useille maatalousympäristöissä viihtyville linnuille. Runsas mesikasvillisuus taas on tärkeä ravinnonlähde useille hyönteisille.

Hoitosuositus: Avoimia kohtia kosteikosta ja pientareista voidaan pitää avoimina niiton ja raivauksen avulla. Alueella olevat muutamit pensaat ja puut ovat tärkeitä linnuston kannalta, joten ne tulisi säästää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 79. Rumakulman kosteikot ja avo-ojat (a-c)

Kuvaus: a) Rumakulman länsipuolella, sähkölinjan alla, kulkee avo-oja. Oja laskee Nytkymenjokeen. Ojan pientareilla kasvaa suurruohoja, mm. runsaasti mesiangervoa. Ojan pientareita on raivattu pajuista. Pientareille on jätetty harvakseltaan kasvamaan muutamia puita ja pensaita –pääasiassa kuusia.

b) Lähellä Uskelan tilaa oja levenee kosteikkoalueeksi, joka kasvaa tiheästi pajupensaita. Kosteikkoalueen reunamilla on myös muutamia pihlajia ja koivuja.

c) Toinen pieni kosteikkoalue sijaitsee lähellä Niskalan tilaa, tilakeskusken pohjoispuolella. Alueen puuston pääpuulajit ovat pajut, koivu ja harmaaleppä. Pientareella esiintyy runsaasti mm. vadelmaa ja mesiangervoa. Kosteikkoon rajautuvalla pellolla on myös avo-oja, jonka kasvillisuudessa esiintyy mm. koiran- ja vuohenputki, voikukka, mesiangervo, harakankello, rönsyleinikki, niittynätkelmä, nurmirölli ja timotei.

Hoitosuositus: Kosteikkojen (b ja c) hoidoksi riittää niiden nykytilan säilyttäminen. Avo-oijen hoitotoimiksi sopii pientareiden niitto ja niittojätteen poiskorjaus sekä raivaus. Raivauksen avulla pidetään pientareiden avoimet kohdat avonaisina. Alueilla olevat muutamit pensaat ja puut on hyvä säilyttää.

Rahoitusmuoto: Avo-ojille luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 80. Niskalan tilan pihapiirin pieni haka-alue

Kuvaus: Niskalan tilan päärakennuksen pohjoispuolella Niskalantien molemmin puolin on säilynyt pienet haka-alueet. Alueilla ei ole ollut pitkään aikaan laidunnusta, mutta kasvillisuudessa esiintyy vielä niittylajistoa. Kohteiden puusto on koivuvaltainen, harva ja valoisa. Kenttäkerroksen kasvillisuudessa esiintyy mm. särmäkuisma, ahomansikka, niittynätkelmä ja useita heiniä. Alueella on havaittu myös kurjenkelloa.

Hoitosuositus: Alueiden hoidoksi sopii raivaus ja niitto, joiden avulla saadaan säilytettyä kenttäkerroksen avoimuus ja lajisto. Vanhat puut ja lahoppuut tulee pääasiassa säilyttää.

Rahoitusmuoto: -

Kohde 81. Kattilajärven reunavyöhyke

Kuvaus: Kattilajärven reunavyöhykkeessä kasvaa runsaasti koivuja ja pajuja sekä muita lehtipuita. Alueen aluskasvillisuus sisältää tyypillisiä kosteikkokasveja, kuten esimerkiksi kurjenjalkaa ja raatetta. Kastikkaa esiintyy myös runsaasti.

Hoitosuositus: Alueen puustoa ja pensaskerrosta voidaan raivata kevyesti maiseman avaamiseksi. Osaa reunavyöhykkeestä onkin hoidettu säännöllisellä raivauksella.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 82. Ladon ympärys

Kuvaus: Kattilajärven eteläpuolella on pellon keskellä puusaareke, jossa sijaitsee vanha lato. Saarekkeen puustossa esiintyy useita puulajeja, mm. koivu, mänty, kuusi, haapa ja pihlaja. Pensaskerroksessa on runsaasti katajaa. Muutamat katajista on kasvanut komean isoiksi. Puusto on melko tiukkaa ja vesakkoa on paljon. Alueella on runsaasti kiviä. Kenttäkerroksen kasvillisuudessa esiintyy mm. ahomansikkaa, hiirenvirnaa, metsäkurjenpolvea, särmäkuismaa ja nurmitädykettä. Ladon edustalla kasvaa runsaasti vadelmaa.

Hoitosuositus: Alueen hoidoksi sopii raivaus, jonka avulla poistetaan vesakkoa ja lisätään kenttäkerroksen valoisuutta. Tiheimmistä kohdista voidaan poistaa myös varttuneempaa nuorta puustoa. Hoidon tavoitteena on muodostaa alueen puustosta mahdollisimman monipuolinen laji- ja ikärakenteen suhteen.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

Kohde 83. Rumakulman metsäsaarekkeet ja reunavyöhykkeet (a-h)

Kuvaus: Niskalan tilan päärakennuksen hirsikerta on nostettu vuonna 1864 ja paikalla on ollut asutusta jo 1500-luvulta lähtien. Tilan lähipelloilla on metsäsaarekkeita, joista useat omaavat hakamaisen rakenteen. Saarekkeet ovat olleet aikoinaan laidunnuksessa, mutta viimeaikoina niitä on hoidettu lähinnä raivauksella. Pelloilla sijaitsevat metsä- ja puusaarekkeet sekä reunavyöhykkeet ovat tärkeitä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta, sillä ne toimivat useiden lajien kasvu-, suoja-, ravinto- ja pesimispaikkoina.

a) Niskalan tilan itäpuolella, Kattilajärveä lähellä olevan saarekkeen puusto koostuu pääasiassa männyistä, koivuista, kuusista ja pihlajista. Alueella olevista kuusista suurin osa on melko pieniä. Puusto on melko harvaa ja aluskerros valoisa. Pensaskerroksessa esiintyy runsaasti katajaa. Aluskasvillisuuden valtalaji on kastikka. Aluskasvillisuudessa esiintyy niittylajeja, mm. siankärsämö, metsäkurjenpolvi, nurmitädyke, ahomansikka, niittynätkelmä, rätvänä, särmäkuisma ja päivänkakkara. Saareketta halkoo peltotie, joka vie pienelle vierasasunnolle. Niittylajistoa esiintyy runsaimmin peltotien piennaralueella.

Hoitosuositus: Kohteen hoidoksi sopisi parhaiten laidunnus. Aluetta voidaan hoitaa myös raivauksen avulla: alueelta voidaan poistaa reunan pajukkoa, sisäosien vesakkoa sekä nuoria kuusia. Raivausjäte tulisi kerätä pois alueelta, sillä se peittää aluskasvillisuuden allensa ja lahotessaan rehevöittää maaperää, jolloin ongelmakasvit (mm. nokkonen, maitohorsma ja vadelma) yleistyvät karussa maaperässä viihtyvien niittylajien kustannuksella. Hoidon tavoitteena on säilyttää alueen hakamainen ilme ja estää pensaskerroksen liiallinen kasvu. Laidunnuksen avulla alueella esiintyvä niittylajisto voisi runsastua.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai perinnebiotooppien hoidon erityistuki (laidunnus).

b) Niskalan tilan eteläpuolella, vanhan kuivurin takana, on peltoihin osittain rajautuva metsäalue. Kohde on aikoinaan toiminut mm. sikojen laitumena. Viimeksi eläimiä alueella on ollut noin viisitoista vuotta sitten. Ennen lähes avoimen alueen nykytilanne on melko runsaspuustoinen. Puuston pääpuulajeja ovat mänty ja kuusi. Lähellä kuivuria esiintyy katajia tiheähkön pensaskerroksen puristuksissa. Alueen eteläpuolista kulmausta, Pielek nimistä aluetta, on palautettu hakamaiseksi raivaamalla puustoa ja jättämällä alueelle suurehkoja raitoja, koivuja, mäntyjä ja pensaskerroksen katajat. Osa männyistä on vanhoja käkärämäntyjä. Pieleksen alueen aluskasvillisuudessa esiintyy niittyjen peruslajistoa metsälajien ja kastikan seassa. Alueen lajistoa ovat mm. niittynätkelmä, särmäkuisma, metsäkurjenpolvi, aitovirna, nurmi- ja rohtotädyke, poimulehti, lillukka, timotei, mesiangervo, vuohen- ja koiranputki, siankärsämö, niittysuolaheinä, metsäorvokki, päivänkakkara, kielo ja puna-apila. Parhain niittukasvillisuus on eteläpuolisen kulmauksen pohjoispäässä, jossa maasto on luontaisesti. Kulmauksen pohjoispäässä sijaitsee vanha talonpaikka, josta on jäljellä vain rauniot.

Hoitosuositus: Kohteen hoidoksi sopii parhaiten laidunnus ja raivaus. Avoimia kohtia voidaan myös niittää. Niitto- ja raivausjäte tulisi korjata pois alueelta, jotta se ei jää rehevöittämään maaperää.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke) tai perinnebiotooppien hoito (laidunnus).

c) Niskalan tilalta lounaaseen suuntautuvan peltotien varrella on hakamaisen puuston ja kasvillisuuden omaava saareke. Saareke rajautuu suurimmalta osalta peltoon. Saarekkeen puusto on monilajinen ja eri-ikäinen. Puusto on harvaa ja siinä esiintyy runsaasti vanhoja koivuja, pihlajia, kuusia ja raitoja. Valoisassa pensaskerroksessa esiintyy katajaa. Osa koivuista on lahoja, joka on luonnon monimuotoisuuden kannalta alueen arvoa lisäävää. Lahopuu on tärkeää sillä viihtyvien sienten ja hyönteisten (etenkin kovakuoriaisten) kannalta. Lahopuut ja pötkelöt toimivat myös lintujen ravinto- ja pesimapaikkoina. Alueen kasvillisuuden yleisilme on heinäinen. Lajiston muodostavat mm. nurmirölli, ahomansikka, siankärsämö, metsäorvokki ja särmäkuisma. Paikoin vadelma ja kastikka ovat vallanneet alaa monipuolisemmalla heinä- ja ruohokasvillisuudelta.

Hoitosuositus: Alueen parasta hoitoa olisi laidunnus. Saarekkeen reuna-alueet ovat alkaneet pusikoitua, joten alueen hoidoksi sopisi myös raivaus. Hoidon tavoitteena on pitää kenttäkerros valoisana ja säilyttää alueen hakamainen ilme.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki tai perinnebiotooppien hoidon erityistuki (laidunnus).

d-e) Peltotien pohjois- ja eteläpuolella, sijaitsee kaksi puusaareketta. Saarekkeiden puusto on edellisiä saarekkeita tiheämpää ja hieman nuorempaa, mutta monilajista. Löytyypä alueilta hieman lahoppuutakin. Saarekkeiden puulajeja ovat mm. mänty, koivu, raita, kuusi ja pihlaja. Peltotiehen osittain rajautuvassa saarekkeessa (e) on myös runsaasti haapaa, joista osa on järeää. Kastikkavaltaisessa aluskasvillisuudessa esiintyy mm. sarjakeltano, kultapiisku ja metsäapila.

Hoitosuositus: Saarekkeiden hoidoksi sopii niiden reuna-alueiden osittainen raivaus, jossa poistetaan tiheintä vesakkoa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki.

f-h) Kolme läntisintä ja pohjoisinta saarekettä ovat muihin saarekkeisiin verrattuna puustoltaan mäntyvaltaisia. Männyn lisäksi saarekkeissa on mm. pihlajaa, haapaa, kuusta ja koivua. Pensaskerroksessa esiintyy katajaa. Aluskasvillisuudessa on val- lalla tuoreen kangasmetsän lajit. Lajiston valtalajeja ovat mm. kanerva, puolukka, metsälauha ja kastikka. Tilaa lähinnä olevan saarekkeen läpi kulkee tienpohja, jonka läheisyydessä kasvillisuus on monipuolisempaa sisältäen metsälajien lisäksi hieman niittykasvillisuutta.

Hoitosuositus: Saarekkeiden hoidoksi sopii niiden reuna-alueiden osittainen raivaus, jossa poistetaan tiheintä vesakkoa.

Rahoitusmuoto: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuki (isoimmassa saarekkeessa maksimissaan 20 metriä leveä reunavyöhyke).

Kirjallisuus

- Heikkilä, Marjo (toim.) 2002: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. Suomen ympäristö 591. Ympäristöministeriö. Helsinki.
- Horppila-Jämsä, Liisa ja Salminen, Martti 1996: Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaat kulttuuri-maisema-alueet. Keski-Suomen liiton julkaisu B61. Jyväskylä.
- Horppila-Jämsä, Liisa 2005: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Äänekosken Honkola ja Koivisto. Keski-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 63. Jyväskylä.
- Jäppinen, Jussi (toim.) 2006: Viestejä maisemassa. Keski-suomalainen kulttuuriympäristö. Minerva Kustannus oy.
- Kareksela, Santtu 2005: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Kinnulan Muhola ja Urpila. Keski-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 64. Jyväskylä.
- Kivelä, Reija 2000: Keski-Suomen perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 175. Jyväskylä.
- Olkkonen, Salla 2000: Kurujoen-Nytkymen vesistöalueen alaosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma (Jämsä). Keski-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 35. Jyväskylä.
- Vesanen, Keijo 2000: teoksessa Vororotista Ryöneihin. Jämsänseudun luonnon lumoa (toim.) Paakkanen, Arja. Jämsän kaupunki, Jämsänkosken kaupunki. PS-kustannus / Pekka Santalahti.
- Valpasvuo-Jaatinen, Pirkko, 2005: Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000-2006. Maa- ja metsätalousministeriö. Martinpaino Oy.
- Virola, Teija 2004: Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Saarijärven reitti. Moniste 61. Keski-Suomen ympäristökeskus.

KUVAILELLEHTI

Julkaisija	Keski-Suomen ympäristökeskus			Julkaisu-aika 2006 Joulukuu
Tekijä(t)	Ilona Yliniemi			
Julkaisun nimi	Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma Jämsän Alhojärven alue			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Keski-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1 2006			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Maatalouden rakennemuutoksen ja tuotannon tehostumisen myötä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuus on vähentynyt. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden säilymistä toteutetaan lähinnä maatalouden ympäristötukijärjestelmän kautta. Noin 95 % viljelijöistä on sitoutunut ympäristötukijärjestelmään. Ympäristötuki koostuu perus- ja lisätoimenpiteistä sekä erilaisista erityistukimuodoista. Osa erityistuista on suunnattu tukemaan maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja hoitoa.</p> <p>Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden (lumo-) yleissuunnittelu on väline, jolla pyritään lisäämään maanomistajien tietämystä luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävistä kohteista ja niiden hoidosta. Lumo-yleissuunnittelun tavoitteena on kohdentaa maatalouden ympäristötuen erityistukia oikeisiin kohteisiin ja kannustaa viljelijöitä tukien hakuun. Tässä Jämsän Alhojärven alueen lumo-yleissuunnitelmassa esitellään 83 alueelta löytynyttä lumo-kohdetta. Kohteet on rajattu kartoille ja niille on annettu hoitosuosituksia. Yleissuunnitelman avulla maanomistaja voi hoitaa ja kunnostaa tilansa luontokohteita tavalla, joka edistää luonnon monimuotoisuutta. Suunnitelma ohjaa erityistukien hakuun ja sitä voidaan käyttää pohjana tarkemmissa tukien hakuun liittyvissä kohdekohtaisissa hoitosuunnitelmissa.</p>			
Asiasanat				
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Keski-Suomen ympäristökeskus			
	ISBN 978-952-11-2544-7 (nid.)	ISBN 978-952-11-2545-4 (PDF)	ISSN 1796-1890 (pain.)	ISSN 1796-1904 (verkkok.)
	Sivuja 76	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja	Keski-Suomen ympäristökeskus			
Julkaisun kustantaja	Keski-Suomen ympäristökeskus			
Painopaikka ja -aika	Jyväskylä 2006, Kopijyvä			

Jämsän Alhojärven alueelta kartoitettiin maatalousalueen luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä kohteita. Tavoitteena on tehostaa näiden luonnon monimuotoisuuden (lumo-) kohteiden hoitoa ja ylläpitoa. Tässä lumo-yleissuunnitelmassa esitettyjen yleisten hoito-ohjeiden ja kohdekuvauksista ilmenevien tarkempien hoitosuosittelujen avulla maanomistaja voi hoitaa ja kunnostaa lumokohteitaan tavalla, joka edistää luonnon monimuotoisuutta. Yleissuunnitelmaa voidaan käyttää pohjana tarkemmille hoitosuunnitelmille, joita laaditaan haettaessa maatalouden ympäristötuen erityistukia tai toteutettaessa muita ympäristönhoitoon liittyviä hankkeita.

KESKI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS

ISBN 978-952-11-2544-7 (nid.)

ISBN 978-952-11-2545-4 (PDF)

ISSN 1796-1890 (pain.)

ISSN 1796-1904 (verkkokoj.)

